

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Fvndamenta Lingvae Hebraeae Svis Vndiqve Rationibvs Solide Firmata Sev Grammatica Hebraea Philosophica

Koch, Friedrich Christian

Ienae, MDCCXXX

VD18 1213113X

Pars I. De Eis, Qvae Circa Hebraeorvm Terminos, Qva Voces Sev Sonos
Spectatos, In Se Et Ratione Scriptionis Consideranda Svnt.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16954

GRAMMATICES HEBRAEAE

PARS I.

DE EIS, QVAE CIRCA HE-
BRAEORVM TERMINOS, QVA
VOCES SEV SONOS SPECTA-
TOS, IN SE ET RATIONE SCRIP-
TIONIS CONSIDERANDA
SVNT.

C A P. I.

DE PARTIBVS VOCVM, VOCALIBVS
ET CONSONIS SIGILLATIM
SPECTATIS.

SECT. I.

DE VOCALIBVS.

§. I.

Huius
doctrinae
nexus.

Grammatica Hebraea exponit regulas, quae ad recte formandam linguam Hebraeam spectant (§. 42. Prol.): hae autem absoluuntur iis, quae ad sermonem Hebraeum faciunt (§. 26. Prol.). Hinc doceat modum formandi voces (§. 23. 24. Prol.); agat de partibus, quae illas constituent (§. 17. Prol.), adeoque de Vocalibus et Consonis (ibid.), et primo quidem loco de Vocalibus (§. 12. Prol.). Quum simul lingua Hebraea uti mortua peregrina ex scriptione et sic per lectio-

lectionem addiscenda fit (§. 54. Prol.), ideo, ut signa tam Vocalium, quam Consonarum, unacum vtrarumque fonis, signorumque nominibus afferantur, cognataeque explicentur doctrinae (§. 55. Prol.) ordine, quantum fieri potest, scientifico (§. 42. et tit. libri) necesse est.

SCHOL. I. Duas Grammatices Hebraeae constituimus partes, primam generalem, alteram specialem, secundum hancce Theoriam: Grammatica Hebraea exhibet huius linguae fundamenta. Quaelibet lingua sermonem et terminos exigit (§. 26, et 23.). Duo in quolibet termino sunt discernenda, 1) Vox seu sonus, 2) eiusdem idea seu significatus (§. 8.). Hinc simpliciori nullo uti ordine possumus hoc, quo *primo ad ea attendimus, quae de terminis, quae sunt soni, eorumque scriptione veniunt observanda, dein quae ad significatum rite determinandum de illis cognitu sunt necessaria.* Haecce duo complectuntur omnia, quae ad recte formandam linguam in Grammatica, quaecumque demum sit, proponi possunt. *Ad primam generaliore partem pertinent doctrinae, de Vocalibus; de Consonis, harumque speciebus; De syllaba, eiusque primariis affectionibus e.g. Tono; Ad scriptionem spectant omnes notae, quae signa literarum et Vocalium in syllabis constitutarum afficiunt, adeoque in Hebraea Grammatices parte generaliori et agatur, de Makkeph, Schuaim, Mappick, Patach fortuito, Metegh, Dagesch Stroque, et de mutatione punctorum Vocalium.*

Omnium
totius Gram-
matices
doctrinarum
conspectus.

Ad Significatum termini requiritur, ut sciamus, qualis idea per illum sit indigitata; et sic in altera specialiori agatur, de Nomine, Pronomine, Verbo, particulis; immo quando ad totius sermonis

monis sensum eruendum attenti sumus, tunc de constructione et structura terminorum, praesertim peculiari seu idiotismis exhibendis sollicitus sit, plenam omnium doctrinarum ad linguam addiscendam necessariorum seriem expositurus. Plerisque, si non omnibus, pro tenuiori virium mensura declarationem exhibebimus, uti integrum nostrum opus testabitur.

Monitum.

Cur
doctrinam
de
Vocalibus
praemittamus
alteri
de Consonis.

SCHOL. 2. Non ignoramus, quod plurimi inter Philologos statim in limine suorum fundamentorum a Consonis earumque figura faciant initium: Huncce tamen ordinem, licet quidam inter eos appellitent naturalem, haud temere deserimus, quum eum, quem eligimus, naturae rerum quas exponimus, propius accedere illo vulgari, ex comparatione utrarumque idearum facillime probatur. Non enim hoc loco respicimus Vocales et Consonas, quatenus syllabam Hebraeam constituere debent, ad quod tamen omnes illi vnice attendunt, quo certe respectu de Consonantibus fuisset inchoandum, sed ideis Consonantium et Vocalium pressius inhaeremus, quae harum doctrinam iniungunt illi de Consonis praefereendam. conf. Neumannus in Clavi Domus Heber P. III. C. II. Axiom. II. p. 39.

§. 2.

Quid
Vocalis?

Sonus simplex per certam gutturis connexarumque partium aperturam determinatus, audit *Vocalis* (§. 12. Schol.).

§. 3.

Eiusdem
criteria.

Quodcunque igitur 1) non est sonus, aut 2) nullus sonus oris, aut 3) non simplex, aut 4) per certam gutturis aperturam minus determinatus, illi non competit idea *Vocalis* (§. praec.), illud quoque pro vocali haberi nequit.

§. 4.

§. 4.

Ad sonum Vocali conformiter formandum omnia illa concurrere debent (§. 2. 3.). Hinc *ubicunque sonus Vocalis, ibi ipsa Vocalis*: Ergo *ubi Vocalis esse nequit, ibi nec eiusdem sonus*. Quotiescunque vero signo quodam indicaueris, absentem hic esse vocalem, ibi haec esse nequit: caueas eapropter, ne sonum illius tunc substituas.

Vbi
Vocalis
esse nequit,
ibi nec eius
sonus.

SCHOL. Licet nonnulli vilipendent haec leuiter dicta, illi tamen sciant, vnicum hoc esse fundamentum, ex quo illos refutabimus, qui τὴν Schua, quodcunque demum fit, sonum Vocalis tribuunt.

Vfus.

§. 5.

Quodsi tamen ob quasdam rationes *aliquid* seu *particula Vocalis tantum significetur, tunc* sonum edere non licet (§. praec.): hinc *aper- ruram modo gutturis, sono Vocalis, cuius si- gnum adest, conuenienter instituendam, indi- care poterit* (§. 3.).

Quicquid
particulam
tantum vocalis
indicat,
id aperituram
modo gutturis
requirit.

SCHOL. Videntur haec admodum subtilius expedita: Vfus vero ille tyrannus *ἐπιεικείαν* eo casu per celerrimum sonum commendat. Casum vero ipsum enucleabimus in doctrina de Schua composito.

Vfus.

§. 6.

A latissima ad arctissimam gutturis connexarumque partium, aperituram, quinque varii soni simplices tantum determinari poterunt (per exper.):

Quot dentur
Vocales?

per.) : hinc totidem vt dentur Vocales necesse est (§. 2. sq.)

Monitum.

SCHOL. In qualibet lingua requiruntur Vocales, adeoque et ea, quae per essentialia earum confirmantur, et sic cuilibet linguae sunt 5. Vocales propriae. Ne haec tamen confundas cum signis Vocalium, de quibus mox agemus.

§. 7.

Fundamentum
Vocalium
breuium
et longarum,
simulque
quid sint?

Quilibet sonus quaedam temporis exigit momenta ad sui formationem (per ideam soni et tempor.). Hinc omnis Vocalis tempore quodam vt pronuncietur, necessarium est. Quodnam vero quantum tu posueris ad vocalem pronunciandam, id erit mutabile. Quantulumcunque supponas hoc temporis quantum, Vocalis haec vel illa semel, alia bis illud postulabit: prior vocabitur *brevis*, posterior *longa*.

Consensus.

SCHOL. Acutissimus Neumannus l. c. Axiom. VI. p. 44. adaequatam hancce mentis nostrae expressionem vna exhibet.

§. 8.

Eaedem
quinque Vo-
cales modo
breues,
modo longae
sunt.

De qualibet Vocali ea valere, nullum est dubium; hinc *easdem quinque Vocales modo breues, modo longas esse posse haud contradicit* (§. praec.); imo, vbi Vocalis esse debet, ibi aut brevis aut longa adfit (§. praec. init.)

Vsus.

SCHOL. Hancce Vocalium differentiam haud mediocrem vbique vsum proderet, omnibus linguarum peritis in confesso est; testantur id ea, quae de syllabis compositis et simplicibus sumus acturi.

§. 9.

§. 9.

Quaecunque ratione temporis in vocalibus attendenda sunt, ea vocales longas et breues spectant (§. 7.), quae differunt ut 2. et 1.

Differentia inter vocales breues et longas.

SCHOL. In doctrina de moris haec applicantur.

§. 10.

Vocalem longam formari posse, si breuis bis pronuncietur, ostendunt (§. praec. et §. 7.).

Duplex breuis vnam vocalem longam constituit.

SCHOL. Huius confectarii vsus statim patebit.

§. 11.

Diuerſa haec omnino sunt, quae mens in qualibet lingua a se inuicem distinguere fatigat: ut haec quoque significantur, necessitas haud raro iniungit. Eam Logici perfectionem praedicant et commendant in signis perficendis; ut cuncta diuerſa, signis iisque pari modo diuerſis, indigentur. Quid obſtat, quo minus haec applicemus ad signa diuerſorum ſonorum, quos Vocales dicimus? Ea lingua in ſcriptione ostendit perfectionem, quae diuerſis ſonis diuerſa signa adiudicat; quae id negligit, quadam ex hoc capite imperfectione laborare creditur. Quinque sunt Vocales: Ergo totidem ordinarie requiruntur signa. Quum vero differentia earum in longas et breues nouam eamque haud leuiorem mereatur attentionem, neque minus in omni loco vel breuis vel longa ex quinque illis adſit (§. 8.): Hinc ut *quinque diuerſis signis vocales breues, totidem diuerſis Vocales longae ſecernantur*, idea ſcriptionis perfectae poſtulat.

Quinque diuerſis signis vocales breues, totidem longae ſunt exprimendae.

Kochii Gram. Hebr.

C

§. 12.

§. 12.

Vnum
perfectae He-
braeorum
scriptionis spe-
cimen.

Cuiuslibet iam linguae perlustres velim
scriptionem, vix vllum exactius huius Theo-
riae specimen conspicies eo, quod *lingua He-
braeorum* in sua exhibet scriptione: haec *Vo-
calibus et breuibus et longis, tot addidit signa,
quot requiruntur* (§. praec.). Vnam haud
spernendam perfectionem in hoc ponimus, cu-
mulantur tamen in eodem negotio adhuc
plures.

SCHOL, Tria modo Vocalium signa Arabes
ostendunt; Latini, Graeci alique modo plu-
ra modo pauciora, non tamen huncce adae-
quate numerum attingunt, qui pro scriptionis
perfectione necessarius est. Quenam inter-
ea nonnulli Philologorum de Iudaeorum stu-
dio Arabes in re Grammatica imitandi statuunt,
egregie vnacum vera eiusdem sententia legere
poteris apud *Ven. Loescherum in Causis L. H. L. L.*
c. XI. p. 147. Haud mediocrem perfectionis
laudem mereri linguae Hebraeae scriptionem
ob diuersa illa, quae exhibet Vocalium signa,
confirmat Vir incomparabilis rerum, quae Phi-
lologiam Sacram spectant, iudicii *Altingius in
fundamentis punctat. L. S. p. 10.* *Perfectissima
proinde, inquit, hac in parte est lingua Hebraea,
quae cuius sono geminam tribuit figuram, et
simul etiam de cuiusuis soni quantitate lectori-
bus queat constare.*

§. 13.

Quinam
modus consti-
tuendi signa
Vocalium
inprimis

Signa accommodari debent signatis; Voca-
lis longa differt a breui tantum ratione tempo-
ris, ita vt breuem bis pronuncians longam
perficias (§. 10.). *Optimum omnino esset,*
ubi

vbi signa Vocalium breuium et longarum ita formarentur, vt signis Vocalium breuium semel constitutis, ea, quoad commode fieri potest, modo duplicentur, ad signa Vocalium longarum efformanda.

§. 14.

Imo hancce signorum Vocalium breuium ratione longarum perfectionem signis Hebraeorum vindico; quae simul ratio me mouet, vt signa vocalium breuium prius exhibeam illis longarum, eo ordine, quo soni se excipiunt (§. 6.) indicati, iisque coniunctis, quae circa linguam Hebraeam vti mortuam §. 1. pluribus ostendimus, quibus id addimus, quod ad sonos significandos aliorum more signa Vocalium, Latinis vsitatarum, adhibuerimus.

longarum
fit
optimus.

Is in
scriptione
Hebraeorum
conspicitur,
quaenam inde
sequantur.

Sonus seu Vocalis	Signa Voc. breuium	Nomina signorum
a	-	Patach
e	◌	Saegol
i	◌	Chireck seu Hhi- ricq paruum
o	◌	Kametz chatuph
u	-	Kübbuz

Quae 1) circa signa 2) circa sonos et 3) circa nomina signorum notanda praecipue veniunt, pluribus nunc prosequemur.

§. 15.

Ea signa, quae expressimus, esse Hebraeorum Vocalibus breuibis addita, omnes vno

Quaenam
obseruanda
1) circa

figna
vocalium.

Kametzcha-
tuph
falfo per ך
scribitur.

Num
ex punctis
sint
composita.

Ortus signo-
rum
Vocalium.

confitentur ore Philologi, nisi forsan sub aliqua varietate e. g. adiectis, sed falso, duobus punctis: ך̄ ך, ut a signo Vocalis longae eo accuratius discerni possit, alioque ordine appareant. *Falsum omnino esse ubi signo quartae Vocalis brevis addantur duo puncta, ex eo patebit, quae infra de Schua composito docebitur.* confer. Buxtorf. in Thesauro Grammat. p. 26. Quaeuis haecce signa ex punctis esse composita, quapropter et puncta Vocalia vocentur, non repugno. vid. Buxtorfium Seniores in Tiberiade p. 79. it. Neumannum in Clavi Domus Heber L. III. p. 46. accedit, quod illi, qui Codices scriptos Vocalibus, seu earum potius signis instruebant, ך̄ ך punctatores dicebantur, superiores illis, qui in Codicibus sacris quoad literas sine Vocalibus exarandas occupabantur, quos ך̄ ך scribas appellabant. conf. Wolfi Biblioth. Hebr. P. II. p. 538. De Ortus signorum Vocalium confulas summe Reuer. Loescherum, de Causis L. H. L. II. c. II. Ob solidiora illa, quae Vir Celebratissimus profert, argumenta, iis assentio, qui punctorum antiquitati fauent, eaque saltem obfignationi Codicis V. T. aequalia esse statuunt, nisi ad primordia ipsius scripturae ortum illorum referre velis, quae Mosis aetatem sine dubio superant. Ipsas vero Vocales, quae cum Consonis integram perficiunt vocem, eundem, quem voces, quem sermo, quem oratio, habere ortum, eandem quoque auctoritatem, nemo dubitat.

§. 16.

§. 16.

Genuinum esse eum, quem signis addidimus sonum, natura Vocalium monstrat. Ut tamen et illis satisfaciamus, qui impurum signis quibusdam vel omnino compositum Vocalium sonum tribuunt, annotamus sequentia. Signa Vocalium sunt signa sonorum eorumque simplicium (§. 2.). Vbi igitur (-) Patach, ibi sonum a, ubi (..) Saegol, ibi e audias etc. Qui soni Vocalium sunt puri. Hunc ubiuis vel retinere possunt vel minus. Vtrumque suo modo defendi potest. Vbi post sonum Vocalis nullum alium formares, purum illum semper poteris enunciare. Quando vero Vocales cum Consonis combinantur ita, vt post Vocalem vna vel plures simul literae sint efferendae, tunc in hac literarum cum Vocali combinatione, experientia iudice, sonus Vocalium purus seruari nequit. A attrahit, vt b. Danzii verbis litter. §. 6 not. 9. vtamur, aliquid impuri ex E. e cum sequenti litera ad vnam pertinet syllabam aliquid heterogenei ab A mutuatur. Sic (-) unacum Consona sequenti pronunciatum, audit ferme, vt semi Saegol et Saegol sub iisdem circumstantiis, vt semipatach. Perspicere id maxime licet ex illis vocalibus, quas loco earum in voce Hebraea linguae peregrinae exhibent. e. g. מְלִיצֵדֶק מֶלְכִישֶׁדֶק. μέλισεδὲκ μελδαμα. In omnibus ceterum linguis innumera extant exempla de sono τδ e in syllaba composita impuro e. g. sehen edel, temet, תִּמְעַל.

2) circa sonos illis adscriptos.

Quid censendum sit de sono Vocalium puro et impuro.

SCHOL. 1. Non absonum igitur est, vbi loco (*) in syllaba composita, haud raro (-) deprehenditur.

SCHOL. 2. *Vocalis impura* generatim est, quae sono suo simplici heterogeneum quid associat, cui opponitur *pura*, quae nihil heterogenei includit. Duplici autem ratione heterogeneum in vocali deprehenditur, aut sono ordinario immisceri alius, aut interna literae vis includi et per eam significari potest. Non de vltima sed de prima eius specie hic agimus.

§. 17.

Num
τῶ (·))
sonus *ui*
fit
adscribendus.

Alii sonum Vocalium compositum *ui* signo (·) adiciunt, qui tamen nunquam obtinere poterit. Multiplici id confirmare ratione possumus. Signa Vocalium sunt signa sonorum simplicium, signum quintae Vocalis est signum vltimi soni in gutture simplicis, adeoque signum soni *u*.

SCHOL. Quicumque sonus non est simplex, ille non est vocalis (§. 2.): Hinc sonus *ui* nunquam ad Vocales, ad Diphthongos vero referendus (§. 12.); signum igitur Vocalis non est signum soni *ui*, sed (·) est signum Vocalis. Ergo nunquam per *ui* significandus,

alia ratione,

Vocales breues et longae non differunt ratione vocalium seu sonorum, sed ratione temporis, quo pronunciantur (§. 7.). Vbi igitur quinta Vocalis longa agnoscit sonum *u*, tunc brevis eidem respondens eundem habet, celeriter tamen pronunciantur: adeoque quum (·) signum vocalis brevis sit τῶ ῑ, hoc vero *u* significet, eundem illud sonum vt recipiat, nul-

nullum est dubium. Caueas ne *Ven. Loescherrum*, tanti nominis Virum, vnica fere pagina contradictionem admisisse dixeris, vbi L. c. L. II. c. 4. p. 305. (.) per sonum Germanorum ū, seu ui explicat, tertia tamen linea sequenti subiungat: *Diphthongi matri linguarum, Hebraeam intelligit, ignotae.* Nam p. 316. quo loco, inquit, *purioris Ebraismi studiosos monitos velim, nec ae טֵי Saegol nec ui sonum טֵי Kübbuz OMNIBVS MODIS exprimere: sed quum proxime ad illud accedat, eius loco adhiberi.* Ingeniosissimus *Neumannus*, vt manifestam hanc contradictionem declinet, ipsam Diphthongorum naturam Hebraeae minus contradicere linguae statuit. vid. *Clau. Domus Heb. L. III. p. 42.* Nostram inferius suppeditabimus sententiam.

§. 18.

Quod ad nomina, signis harum breuium Vocalium imposita, spectat, talia selegerunt, quae illis satis sint accommodata, ideoque vel proxime vel remote de signato aliquid indicantia, seu quibus perceptis aut ipsa Vocalium signamenti reducantur, aut sonus Vocalis, qualis esset, describatur. Hinc nomen signi primae Vocalis est Patach apertor, quia signum illud Vocalemaximae gutturis aperturae indigitat. Signi secundae Vocalis nomen Saegol, quod collectionem exprimit, ad figuram huius signi alludens, et sic de caeteris.

Nomina
signorum
Vocalium
breuium vnde
desumpta?

SCHOL. Omnia horum signorum nomina explicata legere poteris apud *Neumannum*, a cuius

Autores qui ea exposuerunt.

C 4

tamen

tamen in deriuatione vocum subtiliori methodo lubenter abstrahimus, in Clauī domus Heber C II p 33 it. apud *Vener. Loescherum* de Causis L. H. L. II. c. IV. p. 308. lidem cum aliis terminos technicos, quibus Iudaei Grammatici exprimere solent ea, quae in hisce doctrinis occurrunt obseruanda afferunt, quos etiam non sine vsu quibuslibet doctrinis memoriae ergo annectere iuuat.

§. 19.

Termini
technici
in
hacce materia.

Punctuationem in genere seu omnia, quae signis literarum addita sunt alia signa, appellant, נְקִיטָה. ipsum vero punctum נְקוּדָה. Vocales Iudaeorum Grammaticis dicuntur קורות, הברות, antiquioribus מרכיב, Kinchio תנועות, Vocales longae, אמות, breues בנות. Vocales sonorum purorum קולות פשוטות, impurorum מורכבות. Speciales harum denominationum rationes praelectionibus nostris reseruamus.

Hactenus de Vocalibus breuibis: progredimur ad longas, quas antiquiores magnas seu nobiliores, illas vero paruas seu ignobiliores appellabant.

§. 20.

Quaenam
in
constituendis
Vocalium
longarum
signis genera-
tim
notanda.

Quaenam
praemittenda.

Quae de Vocalibus longis in genere notari merentur, in praecedentibus exposuimus (§. I - 14.), quod, quantum ipsa confirmatur experientia, nunc magis deducemus.

SCHOL. Certus omnino modus in formatione signorum Vocalium est adhibendus Per duplicationem generatim fieri debet (§. praec.): sed circa ipsum hocce duplicandi negotium ad specialia attendere iubemus, partim ex ipsa signorum

rum figura, partim ex aliis, quae negligenda non sunt, diiudicanda.

§. 21.

Vocales Hebraeorum unacum Consonis seu literis ad unam semper vocem constituendam concurrere debent, eoque ordine, ut litera Vocalem praecedat. *Signum igitur literae, ut infra pluribus ostendetur, ante signum Vocalis est collocandum, et pleraque Vocalium signa locum suum sub illo occupant. Neque minus sub unico literae signo unicum tantum Vocalis signum esse potest (per Exper.).*

Experientia
de loco
signorum Vo-
calium.

§. 22.

Hinc signa Vocalium accommodari debent signis literarum, ita ut ubi per compositionem brevium aut nimis diffusa, aut alio modo incongrua prodirent signa, ea tam nude recipi non possunt, sed alia magis commoda via huic malo occurrendum est. Vbi vero per duplicationem brevis vocalis, signum pro eisdem longa constituenda satis aptum effici poterit, legitima saltem adhibita dispositione, tunc ea eligenda est, quae paulo ante suppeditatis principis non contradicit.

Hinc nec
nimis diffusa,
nec alio modo
incongrua
assumantur.

§. 23.

Modus, qui observari debet in constituendis longarum Vocalium signis, absolvit regulas huius operationis. Quo respectu brevis ante prolatae generales dici possunt, ex quibus hae speciales distincte concipiuntur.

Quid
regulae huius
operationis?

Quaenam
generales
et
speciales.

Reg. I. Duplices signum illius brevis vocalis, cuius longae signum velis constituere (§. 20.).

2.) Signum illud duplicatum ita disponas prouti licet (§. 22.) et decet (ibid. et §. 21.).

3.) Quodsi, hoc facto, nil proficias, id autem est, ubi ea reperiuntur, quae primis (§. 22.) lineis expressa apparent, tunc

α) progrediaris ad sequens signum Vocalis brevis, id duplices, riteque disponas, ac ubi per id commodum prodibit signum, tunc id assumes tanquam signum Vocalis longae illius, quod proxime praecedit, Vocalis brevis. Sin per nullam signi duplicati dispositionem accommodatum satis oriri possit signum, tunc

β) ideae Vocalis, cuius signum est consiciendum, inhaereas, quae tibi statim offeret modum, qui tuo desiderio satisfaciet.

§. 24.

Harum specialium regu-
larum applicatio.

Hisce praemissis ipsi applicemus regulas in constituendis signis Vocalium longarum, Hebraeis propriarum.

1) circa (-)

Circa (-) obserues Reg. I. et II. tunc non haec dispositio (=) ob confusionem: non ob figuram literarum nulla basi lineari, sed aculeata praedictarum e. g. 7, 7, 7, etc. sub quibus tamen ponendum est (§. 21.); non (11) quia sub vnico literae signo vnicum modo signum Vocalis esse debet (ibid.). Sed haecce satis commoda erit τ̄g duplicati Patach dispositio,

fitio, qua vnum transuersum, alterum pendulum formatur, ita ..

Vt secundae Vocalis longae signum perficias, 2) circa (v). eadem ineunda est via. Duplicetur (v) Saegol, quamcunque tamen instituas dispositionem, nimis diffusum vndique prodibit signum; adeoque progrediaris ad num. α) regulae tertiae. Hinc duplices (.), non tamen sub hacce figura (:), ob confusionem cum Schua, sed sub altera (..), (tertia enim vix datur), efficiet signum Vocalis longae, eius quae proxime praecedit brevis Vocalis, adeoque secundae. Iam tertiae Vocalis longae signum per 3) circa (.), accommodatam duplicatae suae Vocalis brevis dispositionem formari deberet, sed illud modo exhibuimus tanquam secundae Vocalis longae signum, hinc tertia rursus regula eiusque num. α) applicetur, secundum quam (v) Chatuph venit duplicandum, per omnem tamen dispositionem idem proficies, quod in duplicatione τg Saegol. Is igitur est casus, qui num. β) seu ideae huius Vocalis longae iniungit inhaerendae, quando commodum eius constituere signum cupis. Simpliciori igitur via ratiocinari non poteris hoc:

Per quodcunque sonus *i* prolongatus indicari potest, id commodum esse potest tertiae Vocalis longae signum. Sed per (.) sequenti *i* sonus *i* continuandus, adeoque et prolongatus significari poterit (per exper.). Per consequens (.) sequenti *i*, secundum modum scribendi Hebraeis solitum ita *i*., aptum est signum

circa (-)
Chatuph.

fignum tertiae Vocalis longae. Superfunt signa quartae et quintae vocalis longae efformanda. Missis in signo quartae pingendo Reg. I. et II. ob paulo ante datas rationes, Reg. III. adhibens (.), quod, prouti decet, duplices, non tamen ita (v.) quia nimis diffusum; nec ex eodem fundamento,

circa (v.)

sed . Quodsi haec 6. puncta sub signis litterarum ponas, spatium inter lineas adeo magnum, paginas paucis earum replet, quod, ut evitetur, eodem ea puncta ordine, quo vnum litterae signum alterum excipit, posuerunt. Ut tamen reliqua eo melius intelligantur, formationem quintae Vocalis longae simul instituamus. Regularum seriem ubi observamus, (v.) rursus erit duplicandum, ac in eo eadem repetere, quae antea diximus, necesse esset, quo tamen labore superfedere possumus. Ea modo sese difficultas offert, ut commodum hocce signum in praecedenti Vocali longa iam adfuisset. Si alia adhuc sequatur, ad illam confugeremus, sed nulla prostat, neque superesse potest (§. 12.), ne igitur vtraque confundantur signa, aut alia via in vno ex vtrisque signis formando eligenda est, aut differentia inter illa ponatur. Breuissima haec alteri per ambages est praefenda. Nil nisi 6 puncta adfunt, in hisce quaedam suscipi mutatio debet, quando differentia constituatur. Quinque igitur in vnam lineolam rectam conflatis, sextum semel in vertice, semel medio lineae apponatur, commodiorem aptioremque certe nullam vel

vel acutissimus excogitare poterit. Linea, quae punctum superne collocatum exhibet, signum quartae Vocalis longae, quae illud in medio conspiciendum praebet, signum quintae et vltimae Vocalis longae perficit: Hinc sextum illud punctum, quod pro diuerso suo situ signa duarum Vocalium, in reliquis eadem, a se inuicem discernit, vocatur *διακριτικόν*.

SCHOL. 1. Tertius quidem adhuc prostat locus sub signo scilicet literae, at vero non euitanda tunc fieret confusio cum Chireck sub primae literae labialis signo. Notemus interea Differentia inter signum ortum τ̄ lineae, cui punctum diacriticon adhaeret, diuersum omnino a signo literae labialis; Vocales o et u nunquam integre per nudam lineam significantur, neque significari poterunt: sed sub eodem vnco tamen simili figura integrum efficit literae labialis signum; nec absolum esset, vbi haec linea, quae ex quinque punctis conflatis constat, diuersa paululum figura exhiberetur, ab ea, quae signum literae labialis constituit.

SCHOL. 2. Nihil noui per hancce genesin signorum Vocalium longarum euicimus, quum ea iam pridem a multis ex parte fuerit agnita, conf. Summi Philologi *Danzii* Literat. Ebraeo-Chaldaicum §. 6. not. r. Nec alienum in aliis linguis est, vt loco signi Vocalis longae duplex Vocalis homogeneae signum occurrat e. g. *Saame, Baar, Seele*, quo spectat ω Graecorum, ex duplici o compositum. Neque illum modum, quo signum tertiae Vocalis longae confecimus, lingua nostra vernacula ignorat. e. g. *Dhr, ihr, Nabrung, mehren* Haec tamen multo clarius patebunt, vbi naturam literarum quiescentium sua luce restituerimus.

Aliarum linguarum consensus.

§. 25.

Signa Vocalium
longarum,
eorum nomina
et soni.

Hisce praemissis, signa Vocalium longarum Hebraeorum unacum sonis et nominibus signorum exhibere possumus.

Sonus,	Signa Vocal. long.	Nomina signorum
A	א	Kametz
E	י	Tfere
I	י	Chireck magnum
O	ו	Cholem
U	ו	Schureck

§. 26.

Quae circa
tria haec nota
tanda.

Quae primo circa ipsam signorum figuram moneri possent, ea iam §. 15. et 24. praecipuimus. Sonum eorum vindicare res nullius fere videtur esse momenti, quum a brevibus non quoad sonos, sed tempore, quo formantur, differant. Kametz praecipue in magnum a multis discrimen vocatur, qui sonum compositum ad eam ob causam טו - vindicant, quia per obscuram satis derivationem ex - Patach et Cholem conflatum credunt. Sed *Gel. Danzius* l. c. §. 6. not. r. sonum, quem nos ei tribuimus, solide confirmavit. Nomina horum signorum, eodem explicari debent modo, quo §. 18. de nominibus brevium signorum differuimus.

§. 27.

Duo dantur
טו
Cholem

Quodsi datam nostram §. 24. signorum Vocalium longarum genesis conferre placeat, eam

eandem formandi rationem deprehendimus in et T fere
 quartae Vocalis longae signo constituendo, Vocalium bre
 quae in eo secundae fuit. Vtraque enim signa uium signa.
 oriuntur ex legitima non suae sed sequentis
 vocalis brevis duplicatae dispositione. (..)
 ex duplici (.), ו ex duplici (ו). Illud ()
 retinet sonum Vocalis longae E. hoc ו Vocalis
 longae O. Iam ubi harum Vocalium breues
 requiruntur, tunc E et O veniunt substituendae,
 quorum signa sunt (., et - Chatuph). Vbi ve-
 ro signa harum Vocalium resolvere cupis in ea
 signa simplicia, ex quibus sunt composita, ho-
 rumque simplex signum loco brevis Vocalis as-
 sumere, quod omni iure fieri potest, tunc pars
 טז (..) compositi, erit (.), טז ו, (ו). Duo
 propterea cuiusuis harum Vocalium longarum
 sunt signa breuium, alterum ratione soni, ra-
 tione compositionis alterum. Suavi omnino
 consensu conspirant haec cum ipsa linguae ex-
 perientia, non raro enim loco (..), quando
 cognata brevis substituenda est, occurrit (.),
 et loco ו, (ו). e. g. הַיְשָׁכָה, ex וִישׁׁכָה
 בְּעֵדָה ex עֵדָה, סִפְרֵי, pro סִפְרֵי, ex סִפְרֵי. Sic,
 quando loco (ו) longa est substituenda vo-
 calis, tunc haud raro assumitur (ו), praefer-
 tim ubi per assumtum ו confusio oriretur. e. g.
 Prov. I, 17. מְזוֹרָה pro מְזוֹרָה ex מְזוֹרָה

SCHOL. Hic applicare commode poteris illum
 canonem; in quod res quaedam resolvitur,
 ex illis ut composita sit, necesse est. Noua
 simul haec est confirmatio de eo, quod signa
 Vocalium puncta Vocalia appellari possint.

§. 28.

Linea a punctis
Diacriticis
non
facile
separanda.

Cholem et Schureck discernuntur per punctum *διακριτικον*, quod prout facile cum aliis punctis confundi poterit, ideo *lineae suae* ex quinque punctis conflatae *libenter adhaeret*. At vero punctum illud superne additum, quod *Cholem* constituit, tantam haud parit confusionem, ubi et sine sua linea tantum in apice literarum conspiciatur, quantam punctum illud *τξ* *Schureck*, si solitarie appareat; medium quia locum signi literae occupat, vix enim a *Dagesch* vel *Mappick* discerneretur. *Hinc punctum τξ Cholem saepius, τξ Schureck se- re nunquam sua destituitur linea*, nisi in unico illo casu ubi signum literae ך signum Vocalis longae *u* sequi debet, tunc enim solum saepius punctum *διακριτικον* huic adhaeret, e. g. *וּפְּרַת*, *וּפְּרַת* vubhen, *וּפְּרַת* vuphrat.

SCHOL. 1. Sic interdum ך diuellitur a suo, quod longum perficit, puncto, praesertim in illis casibus, ubi facillimum est defectum huncce agnoscere. e. g. *וּפְּרַת*, pro *וּפְּרַת*
וּפְּרַת, *וּפְּרַת*

SCHOL. 2. De punctis Diacriticis *τξ* ך non- dum est dicendi locus, neque de diphthongis, num Hebraei tales agnoscant, an minus.

SCHOL. 3. Possset omnino quaestio illa hic ventilari, num literae *אָרְוִי*, quibus quidam adiungunt ך, Vocalium vices olim sustinuerint? quid de matribus quas vocant, lectionis sit statuendum, sed haec nostris referuamus praelectionibus.

SECT. II.

SECT. II.

DE CONSONANTIBVS
SEV LITERIS.

§. 29.

Sonos oris elegerunt homines, vt sua significent cogitata (§. 7. Prol.), Objecta, quorum mens continuo sibi fit conscia, seu quae cogitat, omnem fere numerum superant, tot modis differunt, tanta eorum est copia. Diuersa vt diuersis indigentur signis, ratio docet. Formanda igitur innumera sonorum oris multitudo fuit, quando suum cuiuslibet rei consistere debuit signum. Praesto sunt soni, quos Vocales nominauimus. Vix centum tamen ideis sufficerent, quocumque demum modo eas compositas disponas. Hinc, vt de aliis solliciti essent sonis, ipsa rerum grauitas postulauit. Parem infinitis obiectis sonorum numerum recipere haud difficile fuit, vbi modo *Vocalium sonos accommodarent diuersis in diuersas oris partes actionibus, ita, vt pro diuersis oris partibus, quas illae actiones potissimum afficerent; 2) pro ipsis diuersis in quamlibet oris partem seu organon loquelae actionibus diuersi formentur soni, qui inter se et cum vocalibus, sine quibus audiri nequeunt (§. II. Prol.), vario modo dispositi, tantam sonorum differentiam ponere possunt, vt omnibus facile sufficiant obiecti cogitationibus.* Hic est ortus Consonarum.

Ortus
Consonarum
naturalis.

§. 30.

Quid
Consona?

Partes oris, quae ad voces formandas aptae sunt, dicuntur organa loquelaе (§. 10. Prol.). Quodsi Vocalis per certas actiones in organa loquelaе modificatur, sonus prodit, quem CONSONANTEM appellant.

§. 31.

Quaenam
inde pugna
inutilis.

Hinc *de lana caprina pugnans*, qui de eorum littera seu Consona sine Vocali pronunciarum possit? disputant (§. praec.).

§. 32.

Organa lo-
quelaе
et actiones
in ea
necessaria.

Sine organis loquelaе nulla Consonans formari potest (§. 30.); *Organa igitur loquelaе et actiones in illa* NECESSARIO requiruntur ad eas exprimendas.

§. 33.

Quot dantur
Consonarum
species.

Quot diversa dantur organa loquelaе, a tot diversis poterunt formari Consonae, *tot diversae harum dantur species* (§. praec. et 30.). At quinque earum dantur (per exper.); *quinque igitur Consonarum species numeramus*. Ea simul Consonarum distinctio, qua ad diversa organa loquelaе referuntur, est maxime naturalis (§. 30.), adeoque perfectissima.

§. 34.

Quomodo
definiantur.

Labia, dentes, lingua, palatum et guttur haec comprehendunt loquelaе organa, adeoque Consonae vel sunt *labiales*, i. e. tales, ad quarum formationem labiorum PRAEPRIMIS actio-

actiones requiruntur: vel *Dentales, Linguales, Palatinae et Gutturales*, quarum ideae ex illa de labialibus literis declarari possunt.

SCHOL. Quis est, qui neget, quod actiones omnium fere organorum loquela ad quamlibet literam formandam concurrant: Hinc *ubi literam ad organon quoddam speciatim referimus, tunc ad gradum illius actionis, quae in hoc organo fortior est, quam in reliquis vnice respicitur.* Lingua enim ad omnia literarum genera aliquid confert,

monitum

§. 35.

Litterae vnius organi sunt, quae ad sui formationem idem praesertim organon afficiunt, quae non idem, diuersi sunt organi litterae.

Quid litterae
vnius et
diuersi organi,

SCHOL. Eadem numero litera bis simul sine quodam intercedenti sono plane formari nequit, quum ea, quae applicatur actio, vni tantum Consonae semel pronunciatae adscribitur, maiori licet nisu et fortiori sono prolatae. Hinc vbi eadem numero litera bis distincte pronunciari debet, tunc inter eas Vocalem semper quaeras; id non curo, num casus hic ante Vocalem, num post Vocalem sit, in vtrisque enim eadem obtinet ratio. e. g. *mmu, ppa, amm.* Sall. *ssll.* ךׁׁׁׁ, ךׁׁׁׁ in hisce semel tantum litera percipitur, et vbi scriptio sonis mere conformanda est, tunc minus *οεθο- γεαθινως* haec ita scribuntur (§. 37. 38. Prol.). Linguam Hebraeam ex hac parte in sua scriptione ostendere perfectionem infra in doctrina de Dagesch forti demonstrabimus. Non multum abhinc abludit, quando sub iisdem circumstantiis litterae vnius organi concurrunt pronunciandae, inter illas, praecipue quando in eodem organo proximae sunt, Vocalis, si

Num
vnica litera
bis simul
cum
vnica vocali
pronunciari
possit.

nulla adfit, poni solet, quod scriptio non raro imitatur. e. g. pro וְבִין, וּמְלֶךְ, וּמְלֶךְ, וְבִין et וְבִין. Qualis vero, num brevis vel longa, et quae nam ex illis eligatur, ex natura literarum aliisque facile detegitur. De quibus suo loco plura.

§. 36.

Vnde
variae vnius
organi
literae.

Non organa loquelaе tantum, sed actiones in ea, per quas sonus protruditur, Consonantem efficiunt (§. 32.). Hinc *variae vnius organi literae ex diuersis in idem organon actionibus concipiuntur*, quae non differentiam modo vnius organi literarum, sed ordinem simul, qui inter illas seruandus fit, determinant.

§. 37.

Quinam
ordo
inter literas
vnius organi
maxime
naturalis.

Actiones, quibus protruditur sonus, vel leui admodum opera, vel paulo grauiori, vel insigni et maxima fiunt: adeoque *sonus Vocalis connecti potest, aut cum leuiori in organon quoddam loquelaе actione, aut cum paulo difficiliori, ad difficillimam usque*. Quo leuior ad sonum formandum actio applicatur, eo debilior Consona, quo difficilior, eo fortior. Quumque in fortiori debilius semper includatur, *ordo naturalis in collocandis vnius organi literis postulat, vt illae Consonantes, quae ad sui formationem debilem actionem in organon loquelaе requirunt, priores ponantur illis, quae fortiorem.*

§. 38.

Ipsa
Organa
ad facilitatem

Non omnium porro organorum loquelaе eadem est ratio. Quaeuis in vno organo actio-

actiones ad sonos formandos tantam difficultatem secum habere coniunctam possunt, quantum nullus in reliquis organis sonus poscit: adeoque et *ratione ipsorum organorum facilitas et difficultas in quarundam literarum pronuntiatione concipitur*. Ex situ vero organorum utrumque hoc decidi poterit. Quo magis, nimirum organon a labiis distat, eo magis crescit actio, eo difficiliore generatim illius organi literae sunt pronuntiandae; quo proximius vero labiis organon, eo facilior pronuntiatio. Non igitur mireris, cur literae gutturales dicantur pronuntiatu difficiliore omnibus reliquis cuiusvis organi literis.

et
difficultatem
literae suum
conferunt.

SCHOL. 1. Duplex igitur et facilitas et difficultas in vnius literae pronuntiatione concurrere potest; altera ex debiliore vel fortiori actione, altera ex faciliore difficilioreque organo. Quo magis nimirum litera inter primas priorum organorum referri potest, eo faciliore eiusdem pronuntiatio; quo magis vero vel ad ultimas in quolibet organo vel ad remota a labiis organa pertinet litera, eo difficiliore eius est pronuntiatio. Secundum haec principia prima labialis erit facillima, et ultima gutturalis difficillima.

Duplex
vnius literae
datur facilitas
et difficultas.

SCHOL. 2. Poterit adhuc alia respectu vnius literae pronuntiandae differentia assumi. Quaedam illarum modo cum aspiratione modo sine ea efferre non contradicit, quas proinde literas aspiratas vocant; quumue vnius tantum literae varia atque aucta haec sit pronuntiatio, ita et in scriptione non diuersa literarum aspiratarum signa sunt exhibenda, quando scilicet aspirationem retinere et quando amittere debeant; sed vni eidemque signo quaedam modo

De aspiratis
et non
aspiratis
literis.

nota adiciatur, quae signo literae aspiratae addita, vel aspirationem ei concedendam, vel denegandam indicet. Qua de materia pluribus in Doctrina de Dagesch Leni Sufficiet iam, ubi punctum imprimendum dicimus signo literae, quando eiusdem aspirationem tollendam indicare velimus.

§. 39.

Quaenam
circa literas si-
mul sunt
exhibenda.

Optimum illud filum sequemur in collocandis literis ratione organorum, et ratione actionum in quolibet organo. At vero Hebraeam docentes linguam, datae methodi recordamur, qua 1) *sonum*, 2) *signa*, 3) *horum nomina* coniungemus. Scriptionem accommodari adaequate sonis debere in Prol. euicimus; hinc signa sequentur ordinem de ipsis Consonantibus iam indicatum.

§. 40.

Quaenam
labiales.

Labia primam complectuntur oris partem, quapropter primum erit loquelaee organon. Literae, quae ad sui formationem *labiorum praesertim actiones* requirunt, vocantur *labiales*. Actio simplex et leuissima fit per leuiorem labiorum compressionem, sonus, qui prodit lenissimus

Sonus	Signum soni,	Nomen signi,
Germ. W . Gall. V.	י	Vau, Waw .
bh, alias f.	ב, פ	Beth
b sine h,		
m	מ	Mem
ph	פ	Pe
p sine h		
		Haec-

Haecce signa memoriae seorsim tradere, difficile omnino foret, quando vero ad vnam contrahantur vocem, facilius retineri possunt. Tale nomen, quod menti reducit alias res, vocatur *memoriale*: cuius generis ad labiales significandas elegerunt hoc, כּוּמָה, rectius וּבְמָה.

Nomen
memoriale.

§. 41.

Labia excipiunt dentes. Literae ad quarum formationem actio PRAEPRIMIS dentium necessaria est, dicuntur *Dentales*: quarum signa a lenissimo ad fortissimum sunt haec

Quaenam
dentales.

Sonus	Signum soni	Nomen signi
s blaesum ita vt extremum linguae ad extre- ma dentium allidat	י	Sain, vel Zai. conf. Wolfi B. H. P. II. p. 649.

σ Graecorum,
s Latinorum

ו

Samech

ts, Z

צ

Tfade

fch

שׁ

Schin

sh

שׂ

Shin.

⌈ nullum hic concedimus locum, quum apud Hebraeos inter Gutturales magis quam Dentales referendum sit, quo de infra. Nomen memoriale est וּסְצֵה.

§. 42.

Progredimur ad tertium loquelae organon, *Linguam*. Literae per eius POTISSIMUM actiones formandae, hocce sequuntur ordine

Quaenam
linguales.

D 4

So-

Sonus	Signum	Nomen signi
idem ferè cum prima dentalis sono, modo cum aspiratione seu sibilo: modo sine eo,	ד	Daleth.
	ד	
germ. ד	ט	Teth.
ל	ל	Lamed.
נ	נ	Nun.
z latinorum ante i et vocali tio.	ת	Tau.
z, vt ante vnã vocalem tal.	ת	
Mnemosynon est		דטלנת

§. 43.

Quenam palatinae.

Litterae, quae in sua formatione palatum prae aliis afficiunt, audiunt *Palatinae*, quales sunt

Sonus	Signum	Nomen signi
j latin.	י	Iod.
gh, vt in gero	ג	Gimel.
g sine h, vt in ga.	ג	
ch, si χ Gr.	כ	Caph.
lat. c, ante a cano	כ	
germ. f.	פ	Kuph.
Nomen memoriale rectius	פיק	minus adaequatum,
	פיק	

§. 44.

§. 44.

Ultimum tandem idque difficillimum sequitur loquelae organon, guttur scil., cuius POTISSIMUM actiones producunt *literas Gutturales*, quae ita se excipiunt:

Quaedam
Gutturales.

Sonus	Signum	Nomen signi
Spiritus lenis Graec.	Α	Aleph
Spiritus asper , h Rom.	Η	He.
chh vitiosum, germanorum, vti Heluetii illud pronunciant.	ח	Hheth.
R vitiosum germ.	ר	Resch.
Sola, si possit, viva voce demonstrabilis.	ע	Aiin.
Nomen memoriale	אָהָרַע	

§. 45.

Eandem doctrinarum seriem sumus retenturi, quam circa Vocalium examen inchoauimus. Varia ex philologia spectantia

Ordinem literarum pro diuersis organis, tanquam naturae Consonantium accommodatum, quicquid alii demum statuunt, vindicauimus. 1) Ordinem literarum ab organis petitum.

Origo signorum literarum Hebraearum antiquissima, Vener. Loeschero l. c. L. II. c. I. 2) Originem signorum literarum.

D 5

§. XVIII.

§. XVIII. defenditur, vide alios a *Wolffio* B. H. P. II. p. 623. allegatos.

Num
quadrata
signorum lite-
rarum
figura semper
extiterit?

Quod ad ipsa generatim literarum signa, quae exteriori sua figura exhibuimus, spectat, haud temere quaestio de illis mouetur: *An illam, qua nunc exstant, in scriptione Hebraea, formam, ab incunabulis habuerint? aut an in Samaritanorum scriptione eorundem vera exstet figurae?* Prolixum admodum esset, ubi totam hancce controuersiam et paucis tantum repetere vellemus. Ablegamus huius rei cupidos ad *Vener. Loescherum*, qui in *Causis L. H. L. II. c. I.* hancce pluribus materiam explicat. Eorum, qui pro Samaritanorum literis pugnant, argumenta expenduntur et discutiuntur a §. I. ad X. vsque. Haud minor tamen est numerus eorum, qui pro ea, quae hodierna Hebraeorum est scriptio, militant, quos lege sis §. XI. seqq. Ipse suam, Vir in philologicis facile princeps, sententiam §. XI. exponit, quam tamen ex collatione cum §§. XIX. et XX. seqq. supplere poteris, atque completam recte comprehendere. Tritum satis dictum illud est: quo ruidius sine affectato nitore est Alphabethum, eo magis antiquitatem prodit. Licet suum omnino huic regulae statuendum sit pretium, quae amplissimam vndique monstrat experientiam: neque tamen limato semper iudicio applicatur, quum alias adulterata literarum pictura, per acceleratam in scribendo negligentiam nata, inter antiquissimam haud raro scripturam referri mereatur.

Qua-

Quapropter, quum ob vagos sibi que minus constantes literarum Samaritanarum ductus, haud certum ubique sit, quodnam literae signum indigitetur: ideo, ne terminorum in sacro codice contentorum certitudine aliquid detrahamus, hanc fouemus cum aliis sententiam: *Quadratam*, quam vocant, licet paululum variatam neque tanto accuratiori studio exaratam, literarum Hebraearum formam a primis elementis scripturae simul extitisse cum illa altera negligentiori scriptura, Samaritanis adscripta; quae sola inter scribendum et festinatione et oscitantia vulgi prognata est. Hinc magni momenti scripta non hac sed quadrata illa esse exarata. conf. Neumanni Genesin L. S. p. 35. qui quadratam illam literarum figuram ex י, Iota illo et *קסא*, descendantem venuste, sed, ni fallor, paulo coacte in tabulis l. c. p. 31. et in Clavi domus Heber P. II. p. 146 exhibuit. Plures vbi desideras, qui de figuris literarum Hebraicarum egerunt. vid. B. Wolfi Bibl. Hebr. P. II. p. 623. Tantum de figura. Altera se nunc sponte offert, quaestio: *Num soni singulis literarum signis adscripti sint adaequati?* Difficillima haec sine dubio esset probatio, hinc breui nos explicare fas erit: *Iudaei hodierni non minus, quam Christianis Philologi celeberrimi antiquam illam signorum literarum pronuntiationem maximam partem ignorant*, quod vel saniores ipsi fatentur, ex Iudaeis Ephodeus in sua Grammatica c. 5. fol. 35. 2. e Christianis fere omnes, Bux-

Nostra
sententia.

Num soni
signis adscripti
satis sint
accommodati?

tor-

torfius, Altingius, Neumannus, Loescherus, etc. Dein ubi et illa satis esset cognita, viva tunc voce clarius percipi, quam signis sonorum ex aliis linguis ad illos notandos desumptorum analogis ADAEQVATE exprimi potest: nam nullius omnino linguae tanta in accurate, distincteque pronuntiandis literis cura vnquam habita est, quanta in Hebraeis eloquendis fuit in minimis negotiosae Iudaeorum genti. Sufficit, ubi significatui per illum adscriptum nihil detrahatur, neque contradictoria associata sit pronuntiatio. conf. Loescher l. c. L. II. c. L. §. XXXVIII. seqq. Haec generatim de pronuntiatione signorum literarum, quatenus eam lingua rite formanda postulat, non quatenus a vulgo aut diuersis nationibus applicari solet. De nominibus horum signorum *Aben Esra* in *Tzachut*, *Buxtorfius* in *Tract. de Punctorum Vocalium origine, antiquitate* P. I. p. 194. quaedam proferunt. *Neumannus* de literarum Hebraicarum significatione, appellatione, figura et sono agit, parte priori *Clav. Domus Heber et Ven. Loescherus* l. c. L. II. c. II. §. VI. seqq.

Qui
de nominibus
signorum
literarum a-
gunt.

§. 46.

Speciales circa
cuiusvis organ-
ni literas ob-
servationes.
i) de q, quod
primae labialis
literae
signum esse
debeat.

Cuiuslibet nunc organi signa literarum, quae aliqua scilicet indigent obseruatione, magis illustremus. Inter *labiales primum locum meretur q*, id quod solidis omnino rationibus confirmare haud alienum putamus. Sonum *q*, quem huic signo adscripsimus, in labiis esse lenissimum nemo negabit; sola enim cum
omni-

omnibus reliquis eiusdem organi literis comparatio euictum hoc probatumue dabit. Soni naturam sequitur signum (§. 35. seq. Prol.), hinc ¶ primum erit literae labialis signum (§. 37. 39.). Quod vero sonus **W** huic signo sit natiuus, per id conuincor, quod ¶ inter literas quiescentes numerari debeat. Harum vero fundamentum vel vnice in lenissimo sono literae, eiusque adeo proximiori conuenientia cum hac vel illa Vocali poni debet; ita scilicet, vt suum vix diuersum sonum, qui ei, vt Consonae, tanquam diuersi aliquid a Vocali, omni iure competit, ante Vocalem edat perceptibilem; quo loco tamen quaelibet litera per rei naturam fortius pronunciari adeoque et diuersum suum sonum prodere potest; multo minus, quando post Vocalem simul efferrī debet, id quod necessarium est literae quiescentis requisitum. Hinc quicquid antea fuerit debilioris soni diuersi, perit, sono Vocalis tantum protracto, de quibus tamen suo loco plura. Si igitur ¶ inter literas quiescentes referri debeat, quin litera lenissimae pronunciationis et prima labialis sit (§. 37.), dubitari nequit, aut, cum *Rev. Loescher* illam plane non labialem dixeris. Possēmus huic demonstrationi ad ea maiorem confirmationem addere alteram per indirectum, vbi ex hac propositione; ¶ est prima labialis, quam sequi debet ¶, contradictoria concluderemus e. g. cur non ¶ potius quam ¶ inter literas posuerint quiescentes, quum ratio earum tunc
ma-

magis in \beth quam \aleph conspiciatur. At instituti ratio prolixior vetat declarationem. Altingius in fundamentis punctationis Linguae Sanctae p. 44. ex alio fundamento signum literae \aleph dubium relinquit, num sonus W, quem Arabes, Angli, Germani, Belgi ei adscribunt, an sonus V vel F ei competat, sin illud, tunc diphthongum exprimere posse contendit, sin hoc, tunc nullum, quo de inferius. Cel. vero *Michaëlis* Grammat. Hebr. p. 3. Sonum W \aleph associat: *Helmontius* in Alphabeto naturae, colloquio sexto p. m. 67. medium inter F et W. Quae circa literas aspiratas et non aspiratas hoc loco possint moneri, supra §. 38. Schol. praeoccupauimus, in doctrina de Dagesch leni pluribus confirmanda. Nulla peculiaris circa reliqua huius organi literarum signa occurrere videntur.

§. 47.

Circa \aleph ,
eiusque punctis
diacriticis.

Non confundendis
cum Cholem.

Quod inter dentales \aleph omiserimus, de eo inter gutturales literas fiet mentio. Figura \aleph per duplex diuerso tantum loco appositum punctum variatam paululum pronunciationem recipit. Ad apicem literae dextrorsum sch, ad apicem eius sinistrum Sh. Cognitum non minus est, quod Cholem nudo puncto ad apicem sequentis literae posito, exprimi possit (§. 28.). Quodsi igitur \aleph Cholem sequitur \aleph , tunc vel integra eius figura est exhibenda, vel punctum diacriticon \aleph Schin et Sin, tam officium suum ordinarium, quam ipsum Vocalis longae signum indicare debet. Postremum

num frequentius occurrit, e. g. שְׁנָה, מִשָּׁה, פֶּשֶׁק פֶּשֶׁק Schohhad nec magna laborat difficultate, veram ubique lectionem indagare, quum cognita utcunque Hebraeorum scribendi ratione, non diu haerebimus circa illorum punctorum significatum. Regulas a Grammaticis suppeditatas faciliori demonstrare possemus negotio, quas tamen nude compendii ergo exhibebimus.

1) Dextrum Punctum טֿ Schin, שְׁ quando praecedens literae signum: et punctum טֿ Shin שְׁ, quando ipsum שְׁ omnia alia Vocali vel eius nota priuatiua, Schua scil., destituitur, Cholem simul significat.

2) Quando שְׁ duobus simul punctis coronatur, tunc alterutrum est punctum diacriticum, alterum Cholem, quod ex Consonae, proxime Cholem antecedentis conditione declaratur. Ita Altingius in fundam. Punct. L. S. p. 15.

Ex lingualibus notamus ך, cuius eadem fere in omnibus linguis est natura; induit nimirum facile sequentis literae, ab initio syllabae constitutae, prononciationem, ita, ut perinde sit, ac si illa litera bis adstet, e. g. pro commendare, conlegium, conradere, illicitus, commendare, collegium, corradere, illicitus, pro כְּתִיתִי, כְּתִיתִי, et compendii ergo, כְּתִיתִי, pro כְּתִיתִי, כְּתִיתִי prononciamus. Caeterum ך esse nasalis literae signum ego non dixerim. Multa de

circa ך

circa η

de litera, cuius signum est η in medium proferunt Grammatici, quod olim cum sibilo fit pronunciatum, cui vel alii adhuc sono aspirato non contradicimus. conf. *Danzium* l. c. ad §. 2. not. 3. p. 12. aliis id negantibus conf. *Neumann* Clav. Domus Heber P. I. p. 124.

circa η

Vicina haec lingualium et dentalium organa proximiorum simul monstrant convenientiam, quam labiales et gutturales. Palatinorum dux η per leniorem linguae ad palatum alisionem sonum suum edit. Vbi immediate ante Vocalis signum deprehenditur, effertur ut j η ii . Vbi immediate post Vocalem, tunc post quasdam earum quoad sonum diuersum fere insensibilis. e. g. η , ij . Num principium omnium signorum literarum sit, de eo §. 45. pauca protulimus. conf. *Loescherum* p. 214.

§. 48.

Circa
Gutturales.

Descendimus ad literas, quae ex difficillimo ortum trahunt organo; quarumue Genesis per totum fere nostrum systema sese diffundit. Generalem huius organi literarum naturam §. 38. enarrauimus; dolemus tantum, quod ex sublimioribus principiis earum sonos deriuare, nullus hic adfit locus. Perlustremus tamen a capite ad calcem signa vnacum sonis, $\tau\omega$ η . adiecimus vice sui soni spiritum lenem Graecorum, $\tau\omega$ η , spiritum asperum, in quo *Altingii*, *Wasmuthi*, *Buxtorfi*, *Danzii* aliorumque celeberrimorum Virorum pressimus vestigia. *Haud imus inficias, singularem*
mul.

 η et η

multoque difficiliorem et hisce primis gutturalibus fuisse sonum, ob eam, quam ad leuandam earundem pronuntiationem hisce signis addiderunt gutturis aperturam. Ignorantiam tamen interdum fateri plus gloriae refert, quam per nugas alios fallere. Literas gutturales omnes esse aspiratas, nemo forsan negabit; hinc eo ordine, quo una alteram in organo excipere debet (§. 37.), primae spiritum lenem, vltimae asperrimum adscribere non contradicit, quanquam non adaequatum per signum aliquod exprimere liceat sonum. Ex hisce series sonorum cuilibet constabit. Quae de vltima litera tanquam difficillima (§. 38. Schol. 2.), cuius signum Ψ , peculiare Iudaeis sunt obseruationes, quantam in clara eius pronuntiatione diligentiam sacerdotes, benedictionis formulas efflerentes, applicare debuerint. vid. *Danzium* aliosque l. c. p. 6. not. k. qui Rabbiorum sententias pro more suo summa collegit solertia. Tutius interim est, sonum ex ima gutturis parte, quantum possumus, excitare, quam insulsum omnino per gn, aut ng ei adiungere. vid. *Danzium* l. c. p. 8. in fin. not. k.

Restat signum literae Υ , quod an iusto titulo locum inter gutturalium signa apud Hebraeos occupet, multi haerebunt. Sincero meam depromere pectore sententiam licebit. Sine sufficiente ratione hunc ei locum non concessi: proferam eas, licet multa nondum probata immiscere demonstrationi debeam.

Kochii Gram. Hebr.

E

Cui-

2) Ψ

Quo iure Υ
inter signa
gutturalium
apud
Hebraeos
numerari me-
reatur?

Argumenta. Cuicumque literae signo omnia, quae signis gutturalium PRAE OMNIBVS RELIQVIS propriae sunt, competunt, illi attributum proprium, per consequens ipsa essentia, adeoque tota idea gutturalium, et nomen literae gutturalis competit. Atqui τὼ 7 in LINGVA HEBRAEA omnia, quae signis gutturalium prae reliquis propria sunt, competunt: nam 1) prae reliquis vocalibus amat primam seu maximae gutturis aperturam Vocale. Proprium hoc esse gutturalibus, deinde ostendemus. 2) Vix admittit, ut bis immediate pronuncietur, adeoque vix signum 7 dupliciter immediate sese excipiet, nec Dagesch forte compendii ergo ordinarie 7 impressum perspicietur. Quod rursus ex idea gutturalium fluit. 3) alternat pro aliis gutturalibus literis, hinc ut conueniat seu litera eiusdem organi sit, deinde concludemus. 4) Schua compositum, gutturalibus ordinarie proprium, sub 7 saepe conspicitur. Ex quibus argumentis una sumtis hanc sine dubio conclusionem formabimus, quod 7 inter signa literarum gutturalium referri debeat. Alia externa argumenta adhuc prostant; Graeci τὼ ε, si duplicatur, imponunt alteri eorum signum spiritus lenis, alteri signum spiritus asperi. ἐπὶ τὼ ε, πρὸς τὼ ε. Caninam denique hancce antiquiores literam vocarunt; Sonus vero canum, torrido vultu aggressum minitantium, solus non est stridor dentium, sed per agitatam nervorum gutturis motum, clausasque fere dentes pro-

protrusus sonus. Nec infuetum plane pronuntiandi modum huncce de r dixeris, quum inter nos dentur, qui huius literae sonum per rhongum edunt, tametsi vitium ea indicat in lingua nostra vernacula pronuntiatio. Haec omnia breui ita comprehendimus: *Hebraeorum linguae litera vel eius signum א MAXIMAM PARTEM gutturalis est, plenam tamen eius prononciationem sine allisione ad dentes fieri non posse, lubentes largimur: hinc et pro gutturali impura habenda est, qua in consideratione gutturales עההה purae dicuntur, quibus non immerito quaedam adiudicanda sunt praerogatiua, e. g. gutturalibus motis (-) furtiuum. Non diffitemur, quod plurimi inter Grammaticos nullum plane dubium hic moueant, sed א extra omnem controuersiam ad dentales numerant; quibus deinsat difficile est, anomalias omnes circa illam explicare literam. Alii א et gutturales semper coniungunt vel pari passu ambulare, imo aemulum esse gutturalium, perhibent, quando similes plane regulas vtrinque valere perspiciunt, non tamen illam in numerum ponere gutturalium audent, nescio quid metuentes. *Helmontius in Alphabetho naturae, Colloquio VI. p. m. 81. Resch est liquida, inquit, quae inter dentales, nescio quo iure numerari solet; potestas eius a canibus cum ringuntur, exprimitur.**

§. 49.

Commodum nunc ducimus locum, quo expensa et Vocalium et Consonantium natura,

E 2

pau-

Quaedam
Consonae
quasdam

prae aliis
ament voca-
les.

Quasnam
Vocales ament
gutturales.

paucis *mutuum Vocalium quarundam cum quibusdam Consonis amorem explicemus.* Quemadmodum animorum concordia solam fouet amicitiam; ita quo magis diuersa formatio Vocalis ab illa Consonae; eo laxius vinculum; quo proximior vero vtrarumque formatio, eo arctior, eo frequentior nexus. De hoc igitur negotio, vt distincte loquamur, notandum est: *Quascunque Vocales quibuslibet literis adhaerere, at vero quasdam deprehendi literas, quae has vel illas prae reliquis secum saepius coniunctas habent Vocales.* Fundamentum mutuae huius, liceat hoc termino vti, amicitiae, sola est conformitas actionum, quam haec vel illa litera cum hac vel illa Vocali agnoscit. Nexum nunc neruorum vnus organi loquellae cum altero satis apposite possumus applicare. Literae gutturales ex eo, quo formantur in primis organo denominatae, determinant simul, quam secum vnitam ament Vocalem, illam scilicet, per quam actio in formanda gutturali leuatur, promouetur, aut saltem non difficilior redditur. Clauso vel in arctius contracto gutture actiones in hocce organon quam maxime impediuntur, per aperturam vero promouentur: hinc gutturales prae reliquis amant sonum a (§. 14.6.), adeoque אחרע (-) vel (ר), quae tam ante illarum formationem quam in earum pronunciatione simul optime, quoad nimirum reliqua id concedent, adhibentur. e.g. ימצא, pro ימצא ישמר pro ישמר. ותפקחנה מארב. שמע, pro שמע.

Quodsi

Quodsi vero sonus A diu continuari deberet, literis pluribus gutturalibus concurrentibus, tunc grata sonorum varietate, vt auribus indulgeant, vni non raro a substituunt e. Loco אָחַר, אָחָר. אָחָרִי.

Lenissima labialis per debiliorem labiorum compressionem formatur (§. 46.). Quarta et quinta Vocalis per minimam gutturis aperturam determinantur, qua actione contrahuntur ob nexum omnium oris partium labia, adeoque et *suavis huius literae harumque Vocalium adest conformitas*, et ך propterea ך vel ך̣, vel ך̣ impressum amat (§. 28.): Accedit vel ipsius figurae conuenientia, in qua tamen vtrarumque differentia non est negligenda (§. 24. 40.).

Per mediam fere gutturis aperturam Vocales e et i determinantur. Quodsi iam illos formes sonos, tunc extremis linguae ad palatum te paululum allidere obseruabis; licet non cum conatu sonum huncce protrudas. Per eundem autem sonum perficies literam, quae prima erit palatina, et cuius signum est ך̣ (§. 47.). Hinc ך̣ secum coniuncta amat Vocalium signa (ך) vel (ך̣), (ך̣ vel ך̣). Iam nullus dubito, quin probe intelligas ea, quae in superioribus ideae vocalis adiecimus verba, *connexarumque partium*. (§. 12. Prol.).

SCHOL. Nonnulli Philologorum celebratissimi, Vocalem a, seu signa eius (-) et (-), gutturalem e et i (ך), (ך̣), (ך̣), (ך̣), palatinas. O et u, ך̣ et ך̣, labiales vocant, quarum vera ex hisce constabit ratio, nec minus suam

E 3

illa

Quasnam
labialis ך̣Quasnam
palatina ך̣

illa antiquioribus frequens regula meretur
laudem; *Vocales accommodari debent literis.*

§. 50.

Modus
scribendi
a dextra
ad sinistram
optimus.

Addimus modum, quo Hebraei vtuntur, vbi plura signa literarum cum earum Vocallibus in vna serie coniungunt ad integras voces scribendas: is omnium optimus erit, qui ad signa accurate exaranda, aliasque vtilitates praestandas aptissimus est accommodatissimusque. Illum vero obtinere, quando a dextra ad sinistram tendimus, qui scribendi modus Hebraeis est familiaris, multis fulcire praesidiis superuacaneum foret. STEPHANVS MORINVS de lingua primaeva Exercit. I. c. IV. p. 21. *Inepte, nimirum a sinistra ad dextram, scribendo, inquit, retrogreditur manus nostra et ipse calamus sibi occultat locum, vbi litera est collocanda: Ebraeis vero tota semper patet charta, cui literae inscribendae manent. Ipsi insuper facilius est, spatia cuius vocabulo necessaria metiri, ne vlla in fine diuidere cogantur, vt nobis accidit, quibus manus et calamus umbram faciunt, occuluntque partem paginarum posteriorem, vnde diuisa saepe vocabula in fine linearum nostrarum habentur, quod illis insuetum. Integrum huncce locum vnacum aliis scribendi modos spectantibus in medium profert Vener. Loescherus p. 238. sq. Legi merentur quae apud Helmontium in Alphabetho naturae p. m. 91. 92. ex naturali oculorum acie hoc de negotio afferuntur.*

§. 51.

§. 51.

Superfunt termini technici Hebraeo idio-
mate exprimendi, quibus vtuntur Grammati-
ci Iudaeorum. 1) pronunciationem dicunt
לחש, מבטא, קריאה, 2) Sonus, qui signis
literarum adscribitur, vocatur כוח, e. g. ב,
bh. 3) Literas, vbi Vocalibus opponerent,
tanquam nuda corpora, quae a Vocalibus vi-
tam, animam atque omnem spiritum recipe-
rent, considerabant, hinc גופת literae voca-
bantur, quemadmodum sub initio statim טז
Sohar legitur, גופא אתיון ורוחא נקורי,
corpus sunt literae, sed spiritus puncta scil.
Vocalia sunt. Notissima literarum est deno-
minatio, qua dicuntur אותיות. 4) Orga-
na loquelae, כלי המבטא, quae sunt
שפתים, labia. שנים, dentium ge-
minata series. חיק, לשון, lingua palatum
et גרון seu גרוגרה, guttur, a quibus 5) li-
terae labiales אותיות השפה vel in duali; li-
terae labiales אותיות השן vel in duali. Si-
mili modo suis tantum terminis, linguales, pala-
tinae, gutturales, אותיות גרוניות, et ab
aspiratione אותיות הנשמה. Imo, quia ma-
xima linguae Hebraeae difficultas a literis gut-
turalibus pendet, ideo ab Hebraeis dicuntur
מבלבלים, multae confusionis autores conf.

Neumann. Clau. domus Heber P. II. p. 139.

Scriptura quaelibet Hebraea כתב עברי

E 4

Scri-

Termini
technici.

Scriptura quadrata כְּתָב מְרֻבָּע ,
 כְּתָב הַקּוּדֶשׁ , it. אֲשׁוּרִית . figurae litera-
 rum צִוְרוֹת אֲוִתִּיּוֹת . Specialiores figurarum
 determinaciones legas in *Neumanni* loc. cit.
 p. 140. seq.

SCHOL Doctrinam de alternatione literarum,
 quia literis vnus organi nititur, huic statim
 doctrinae subiungere iuuat.

§. 52.

Experientia. Hebraei haud raro aliam literam ponunt
 in locum eius, quae hac in voce alias adesse
 solet (per exper.) e. g. סָלָה pro סָלָה
 כִּנְמָה , pro כִּנְאֵמַר . הִתְיוּ , pro אֲתִיו .
 עֵלָם , et מֵסָג . עֵלָו , et מֵסָג .

§. 53.

Quid
 substituere? Vnum in locum alterius ponere, dicitur
substituere. E. Hebraei vnā saepe literam
 alteri substituunt (§. praec.).

§. 54.

Eadem
 et diuersa
 quid? *Eadem* sunt, quorum vnum alteri potest
 substitui, ita vt substitutio facta esse non ap-
 pareat. *Diuersa* contraria sunt explicanda ra-
 tione.

§. 55.

Experientia. Hebraei ob identitatem seu conuenientiam
 duarum literarum, vnā alteri saepe substi-
 tuunt (per exper.).

§. 56.

Quid alter-
 nare? Si substituitur vnum alteri ob identitatem,
 dici-

dicitur *alternare*. Hinc Hebraeorum literae saepe inter se alternant (§. praec.).

§. 57.

Ab actu ad posse V. C. ergo Hebraeorum literae possunt inter se alternare.

Et alternare posse.

SCHOL. Haec viam pandunt ad id, vt 1) deducere queamus, quaenam literae possint inter se alternare, quaeue minus. 2) quaenam facile, quaeue difficulter.

§. 58.

Quaecunque literae ob idenditatem possunt pro se inuicem substitui, illae possunt inter se alternare (§. 56.). Quaecunque vero agnoscunt idenditatem seu conuenientiam, illae propter hanc poterunt pro se inuicem substitui (§. 45.). ergo *Litterae quae conueniunt inter se, illae, quae tales, possunt inter se inuicem alternare.*

Quaenam literae possint inter se alternare.

§. 59.

Quo maior est conuenientia, seu quo plura ea sunt, in quibus sunt eadem, eo facilius et accommodatior est alternatio (§. 56.). Quo minor illa, seu quo pauciora ea sunt, in quibus eadem sunt, eo difficilior ac sublesta est alternatio.

Quaenam facile et quaenam difficulter.

§. 60.

Litterae vnius organi inter se conueniunt, in eodem tertio enim conspirant (§. 35. et Canon. Logic.): Ergo poterunt inuicem alternare (§. 56.). Quae vero non quod ad idem solum organon, sed quod ad eandem

Litterae vnius organi facile inter se permutantur.

fere actionem conueniunt, illae maiorem ostendunt conuenientiam: Hinc facilius earum est alternatio (§. praec.). Quo proximiores in quolibet sese organo literae excipiunt; eo maior et in actionibus conuenientia (§. 37.). Ergo *literarum in quolibet organo proximiorum alternatio facillima, adeoque frequentior, quam illarum, quae magis sunt distantes.*

SCHOL. 1. Hanc regulam: Literae unius organi facile inter se permutantur, Hebraei dicunt,

כל האותיות שמוצאהם ממקום אחד מתחלפות

R. Salomon ad Leuit. XIX. 16, et ex illo Buxtorf in Thesauro Grammat. p. 9.

SCHOL. 2. Imo diuerforum tam proximorum quam remotiorum organorum literae ob alia in quibus conueniunt, inter se quod ad eundem illum respectum alternare possunt. e. g. Quiescentes inter se, sibilantes inter se una nota focminini pro altera etc.

§. 61.

Applicatio
ad signa
literarum.

Quaecunque de literis valent, ea ad signa literarum applicari poterunt: Hinc א et ה, ה et ח, ה et ר, ה et ע, ג et כ, ד et ט, ט et ת, ז et ס, ז et צ, ז et ט, ס et צ, צ et ש, ב et פ, ב et י etc. י et ו, ו et ה, ה et ת. inter se possunt alternare (§. praec.). Vnde radices cognatae plurimam partem oriuntur. e. g. אַמּוֹן, pro אֱמּוֹן. חֶבֶב et חֶבֶב. צַעַק et צַעַק. כְּנַמָּה pro כְּנַמָּר. בִּזְרֵר et בִּזְרֵר.

זַעַק

שׁוּר et סוּר . עֶלֶץ , עֶלּוּ , עֶלֶס . זַעַק
 גָּלוּי , פֶּרַע et פֶּרָה . פֶּרְפֵּר et פֶּרְרֹר
 גְּלִתָּה , גְּלִתָּה . גְּלוּהָ

Num
 reliquae lin-
 guae
 ex Hebraea
 ortum
 ducant?
 Diuersi modi
 linguas
 conciliandi.

1)

2)

SCHOL. Illi qui antiquitati Hebraeae lin-
 guae fauent, eamque matrem omnium
 reliquarum ducunt, eruere simul mo-
 dum, quo ex ea tanquam primaeva reli-
 quae omnes possint deriuari, studuerunt. *Qui-*
dam instituta signorum literarum plurimis lin-
guis propriarum comparatione conuenientiam Al-
phabetorum cum illa Hebraeorum ostendere cona-
ti sunt; ad hanc prouocat *Morinus* Exerci-
 tat. de Lingua primaeua P. II. p. 322. qui qua-
 tuor tantum Alphabetum inuicem comparat.
 Sed summe *Reu. Loescherus* de Causis L. H.
 p. 224. Tabulam Alphabetorum XVIII. ex-
 hibet, quod et alii praestiterunt, quos vide
 in *Wolffi* Bibl. Hebr. P. II. p. 633. seq. In-
 signis huius laboris alii minus cupidi, ortum
 reliquarum linguarum omnium ex Hebraea de-
 ducere ausi sunt, monstrando ipsam eorum con-
 uenientiam. Quum autem contradicat, diuer-
 sas esse linguas et easdem plane voces cum
 Hebraeis habentes, ideo, ubi regulas allega-
 re generales haud absolum est, tales iam ex-
 hibebimus.

Δ lingua Hebraea tanquam matre ubi aliae di-
 uersae linguae descendunt, hae ut diuersas
 ostendant voces dubium est nullum. Diuersi
 autem hi termini aut nullam plane conueni-
 entiam cum iisdem illis terminis, quibus He-
 braei ad hasce ideas significandas utuntur,
 monstrant, aut aliqualem proximamque.
 Quodcunque ex his eliges, id quandam testa-
 tur linguae Hebraeae mutationem. Literae
 et Vocales sunt partes, quae vocem conficiunt
 totam. Quemadmodum vero vel auferendo
 enam

Regulae
 ortum lingua-
 rum
 ex Hebraea
 spectantes.

enam alteramus partem, vel addendoenam et plures, vel eas, quae iam adsunt, alia tantum ratione disponendo, diuersa prodeant composita: ita triplex in vocibus RATIONE LITERARVM suscepta mutatio (vocales enim non attendantur) fundamentum omnium reliquarum ab Hebraea deriuandarum linguarum praebet. Nec diffitemur, feruida imaginationis ac diuini ingenii opus hoc esse per quam amoenum, praesertim quum pluribus iamiam collectis facile aliquid addi poterit. Huncce sibi laborem illi elegerunt, quibus Lexica harmonica conscribere placuit, qualia Hottingerus, Schindlerus, Castellus, Nicolai, Thomassinus in Glossario vniuersali; Ioh Auenarius in lexico suo Hebraico, qui modum in praemissa operi praefatione indicat, quo in eruendis eiusmodi originibus versari liceat, conf. Wolfii Bibl. Hebr. P. II. p. 635. 636. sqq. plurimorum ibi Philologorum hoc in negotio operas perspicis incredibili studio exhibitas. Ast intricatissima restat quaestio. Per quamnam *καταστροφὴν* haec linguarum a sua matre differentia orta sit? Num a confusione Babylonica per miraculum tot diuersi dialecti, an ex aliis deriuandi rerum discriminibus sint? Multis multa arriserunt. Actum ageremus, vbi hac in controuersia essemus prolixiores, sua vtrunque dignitate splendent argumenta, quum sapientia in naturali moderando ordine aequae conspicua sit, quam summa potentia in edendis miraculis per illam directa. De ea Morinus de L. primaeva: Vener. Loescherus l. c. L. I. c. I. multique alii, ac inter eo nominis gloria insignis Exegeta Campeg. Vitringa in obseruat. S. L. I. c. I. Quum nostra literarum suppeditata alternatio non minimum ad conciliandas diuersas linguas cum Hebraea conferat, ideo extra oleas vix vaga-

Vnde
 catastrophe
 illa
 linguarum?

vagati reputabimur, haec, quanta fieri potuit breuitate, explicantes.

§. 26.

Nullam literam actu pro altera alter- Vnde rationes
nare posse censemus sine ratione, quum actualis
absque suis principiis nulla vnquam res existe- alternationis
re potuit. Haec in aliquo, quod huic literae petendae.
prae alia peculiare est, quodue ad hasce prae-
sertim circumstantias quadrat, quaerenda.

SCHOL. Difficillimus certe labor erit, ob igno- Labor
tas haud raro subiectiuas rationes, ac, vti phi- difficillimus.
losophi loquuntur, determinationes seu cir-
cumstantias indiuiduantes omni loco determi-
nare, scilicet cur haec litera alteri sit substi-
tuta: Interdum tamen absurdum demonstra-
re possumus, vbi alternationem quandam ap-
plicare velimus: quo casu nullam actu factam
substitutionem credimus, licet illa in se con-
siderata locum habere posset. Sic non sub-
scribimus illis, qui א pro ה alternare in voce
אָבְרָהָה statuunt.

§. 63.

Ordinem literarum earumque signorum me- Ordo litera-
re naturalem hucusque perlustrauimus (§. 33. rum
seqq.): sed longe alius primis statim lineis in Grammaticis
plerisque Grammaticorum scriptis deprehenditur, hac scilicet serie: frequens,

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ט

Hanc, inquam, seriem multiplices ob causas Grammatici receperunt, nec nos illam vilipendimus, sed ob peculiarem literarum hoc ordine dispositarum valorem in numerando luben-

Argumenta
eorum.

1)

benter consideramus. Palnaria eorum argumenta duobus, quae principatum facile tuentur, absoluntur. Primum praestantissimi inter eos, *Loescherus* l. c. p. 254. ponunt in eo, quod elegantiores ordinem ne curatissimi quidem Grammaticorum labores inuenire poterint, quam hunc ipsum, quem natura exserto quasi digito doceret. Qua de re series literarum instructa quasi acie dispositas, exhibent, quales *Ven. Loescherus* l. c., addito naturali cuiusvis seriei ordine. *Neumannus* Clau. domus Heber p. 156. hunc ordinem, affirmat, non obiter factum, sed notatu et admiratione dignum, qui in alias iterum classes signa literarum distribuit. Tantorum virorum per insignia merita partas laudes auctoritatemque digno non satis modo celebrare, multo minus illis aliquid detrahare audeam; At ingeniosissimum potius quam naturalis ordinis exemplar nominarem series a viris hisce constructas; contrarium enim in sonis nonnunquam manifeste claret. Alterum argumentum magno omnino nititur fundamento, *Ἰεῖον* huncce appellare ordinem posse, quum diuina auctoritate sit sancitus, *Ven. Loescherus* omni iure confirmat. Exstant nimirum loca sacrae scripturae, inter quae *Pf. CXIX.* et tertium *Thronorum caput* eminent, in quibus hacce serie in commatum initio sese excipiunt literae. Numerat praeterea *Vener. Loescherus XXVII. versiculos*, quos appellant, *Biblicos*, inter quos *Ezech. XXXVIII. 12.* princeps habetur. (Ma-

fora

fora finalis et textualis ad Ezech. l. c. XXVI. tantum numerat), in quibus omnes Hebraeorum literae simul occurrunt. Num vero literarum series idcirco magis naturalis vocari possit, alii iudicent. Magni tamen nostra interest, ut signa literarum in hac serie contemplemur: *numeros enim calculosque Hebraei per signa literarum ducunt, atque cuius in hoc ordine posito peculiarem in numerando valorem attribuunt.* Artem vero numerandi Hebraeorum per literas callere, tantam in evoluendis Codicibus, Concordantiis, ac Rabbini praestat utilitatem, ut Philologiae leuiter tincto dedecori sit, eam ignorare. Eam nunc prosequeremur, nisi alia methodi ergo doctrina praemittenda foret. Literis, vel potius signis literarum finalibus singularem in numerando Hebraei tribuunt valorem: hinc antea de signis literarum finalibus sumus acturi. Ea autem referri debent inter species signorum literarum variatorum: adeoque 1) *de signis literarum variatis in genere, 2) de utrisque speciebus earundem finalibus et dilatabilibus* necessaria praemitemus.

§. 64.

Quodsi ad signa literarum Hebraicarum attendimus: idprehendimus, quod non eandem *VBIQUE* seu omni loco figuram seruent uniformem. e. g. *נִצוץ*, *מִים*, *נֶתַן*, *כֶּסֶף*, *יעוֹפֵף*.

Ratio
ob quam
illum
retinemus.

Experientia

§. 65.

§. 65.

Quid
signum literae
variaturum
et inuariatum.

Signa literarum, quae suam semper retinent figuram uniformem, dicuntur *inuariata*: quae minus, *variata*. Quatenam inuariabilia, quatenam vero sint variabilia, per haecce determinari potest.

§. 66.

Dantur
apud Hebraeos.

Ergo *quaedam literarum Hebraicarum signa sunt variata, quaedam inuariata* (§. praec. et 64.); adeoque et variabilia et inuariabilia.

§. 67.

Quo loco ?

Hebraei non nisi in fine vocum, seu quando signa quaedam literarum vltima sunt in voce, mutationem suscipiunt (per exper.).

SCHOL. Vbicunque signum literae in voce vltimum vocaueris signum literae finalis, tunc omnia signa literarum Hebraicarum variata, sunt finalia; sed haec specialiori adhuc a Grammaticis significato veniunt, quare hunc eruemus.

§. 68.

Rationes
ob quas in fine
signa
literarum variantur.

Quaecunque ratio est, ob quam in vltimo literae signo communi vsu mutationem suscipimus, illa quoque ratio est, ob quam Hebraei signa literarum variata exhibent (§. praec. et schol.). A. aut compendium in scribendo seu per maiorem scribendi celeritatem in nos redundans commodum, aut spatium lineae explendum sunt rationes illae, ob quas in vltimo signo literae quandam suscipimus mutationem

(per

(per exper.). Hinc signa literarum Hebraicarum variata sunt vel ad commodam celerioremq; scriptionem, vel ad spatium lineae explendum formata.

§. 69.

Dum mirandam ac stupendam Iudaeorum curam circa caste integreque conseruandum sacrum codicem noueris, haud aliena tibi erit haec experientia: *Spatium in linea, qua scribunt, vacuum relinquunt nullum, nec vocem scriptam diuidunt, vt scilicet altera eiusdem pars sit in fine praecedentis, altera ab initio sequentis lineae.*

Experientia.

§. 70.

Spatium lineae est explendum, neque tamen vox diuidenda (§. praec.); signa autem, per quae integra vox exprimi deberet, non semper ita sunt accommodata, vt vtramque simul vbique praestent perfectionem: Hinc ubi *utrumque conseruare seria tua mens est, ultimum saepe vocis signum in latum proferre debes.* Hebraeis igitur necessario quaedam literarum signa fuerunt protrahenda, quo quidem negotio signa literarum variata prodeunt (§. 65.).

Quaenam respectu signorum variatorum inde fluant.

§. 71.

Signa literarum ad commodam scriptionem variata, dicuntur *finalia speciatim*: Ea vero ad spatium lineae explendum variata, audiunt *dilatata*.

Quid finalia et dilatata literarum signa.

Kochii Gram. Hebr.

F SCHOL,

SCHOL. Vtrarumque denominationum rationes ex praecedentibus liquent. Ex hisce nunc ideis deducemus. 1.) Num omnia signa literarum sint finalia et dilatabilia, atque, si hoc non obtinet, cur haec potius quam alia sint finalia et dilatabilia? 2) quo modo signa literarum variari debeant.

§. 72.

Quaenam
sint signa finalia.

In quibuscunque literarum signis per aliam descriptionem commodum nobis paramus, illa poterunt fieri signa finalia (§. praec.). A. in illis, quae ad suam formationem basin quandam inferiorem poscunt ducendam, hanc negligendo commodum in scribendo recipimus (per exper.). Hinc signa literarum, quae nullam basin inferiorem ordinarie agnoscunt, non poterunt fieri signa finalia: quapropter sola signa ככמנפצ nomen illud merentur.

§. 73.

Modus,
quo
scribantur.

Neque minus simul modus patet, quo haecce literarum signa scribi debeant, quando in fine vocis occurrunt, negligenda scilicet est basis seu lineola transversa, producendo tantum rectam, hac forma:

ך, ך, ך, ך, ך, ך

§. 74.

Non כ sed כ Haec signa perlustraturus, statim duorum est signum priorum figuram videbit uniformem, quum literae finalis signa tamen variata esse debeant (§. 71. 65.); adhaec confusio haud minima erit metuenda, quae ob diuersum terminorum dein significatum

tum nulla concedi ratione potest. Quapropter aut differentia constituatur, aut alterum non inter signa finalia numeretur, necesse est: ac ubi ultimum obtinet, id, in quo maior est ratio signi finalis, retinendum, altero omisso. Differentia vix poterit assumi, quia alias commodum in scribendo, tanquam primaria signorum finalium ratio, cessaret. Ergo licet utraque signa possint esse finalia (§. praec.): unum tamen ex illis alteri praeferrī debet, prout ratio finalis literae vni magis competit, quam alteri. Sed \beth frequentius occurrit in fine, quam \daleth , hoc enim in fine literam tantum radicalem significat (per inferius dicenda), illud vero tam radicalem, quam servilem. Ergo cum \beth saepius in fine scribendum est, maius hinc commodum resultat, maior finalis literae ratio adest; \daleth merito negligitur, \beth signo finali constituto. Ut eo melius memoriae mandari possint, nomen memoriale est $\aleph\aleph$

SCHOL. Origo huius variationis figurarum ob antiquitatem veneranda est, inquit *Danzius* *Literat.* §. 4. p. 23. Perantiquum hoc institutum esse, confirmat *Ven. Loescherus* p. 237. Iudaei ad Mosen usque ascendunt, quam prophetae eam minus suscipere mutationem posse crediderunt, nisi ipse eam Moses antea fecisset. vid. loca ex *Talmude Babylonico*, aliisque scriptoribus *Mischnicis*, a viris hisce, praesertim *Danzio* allegatis, quibus addas *Wolf.* l. c. p. 626.

Haec de finalibus, nunc de dilatabilibus.

§. 75.

Multa signa literarum
possunt esse dilatabilia.

Quaecunque signa literarum pro arbitrio possunt proferri, illa omnino apta sunt ad signa literarum dilatabilia constituenda (§. 71.). Atqui multa signa literarum et apud Hebraeos diduci possunt (per exper.): Ergo multa signa dilatabilia in se considerata esse haud repugnat. e. g. א ב ד ה כ ל מ ר ת hoc modo

Non omnia tamen actu talia.

Regulae ad quas formanda.

Sed ex praxi Hebraeorum praesertim Biblica quaeuis literarum signa in se dilatabilia talia actu non sunt: Ad hasce potissimum regulas revocare possumus ea, quae constituerunt. Quaecunque ex hisce signis frequentius praesertim in fine occurrunt, quaeue dein ad dilatandum sunt commoda, ea merentur prae aliis nomen signorum dilatabilium. Quaecunque vero non ut signa literarum solum radicalium, sed seruilium quoque in fine talium occurrunt, quaeue non ita multas exigunt bases protrahendas, illa dictas continent perfectiones. Ergo haecce prae aliis nomen dilatabilium merentur. Hisce igitur quinque absoluuntur א ה ל מ ת, secundum hancce figuram א ה ל מ ת alii quatuor, omisso ל, alii plures ex illis possibilibus statuunt. Signum □ ob triplices rationes praes-

praegnantes eligitur, tametsi commoditati ob multas protrahendas bases officit. Occurrit enim *in fine* 1) tanquam litera radicalis, 2) vt seruilis, eaque vel ad notam pluralis numeri masculini generis indicandam, vel ad suffixa perficienda *Loescherus* p. 265. literam ׀ omnium foecundissimam appellat.

SCHOL. 1. Vera et erronea horum signorum mutatio simul inde deriuari potest. Nunquam ordinarie in medio, nec semper in fine vocis, nisi simul finis lineae per illam absoluitur, mutari ac diduci deberent. Quatenam Iudaeis mysteria in constituendis extra ordinem hisce signis variatis latent, Criticorum labor erit.

SCHOL. 2. Literae dilatabiles temporis successu et crescente inter Hebraeos καλλιγρασίας studio, inuentae videntur ait *Loescherus* p. 287. Quomodo autem recentior haec origo cum idea earum conciliari possit, huc vsque perspicere non licet (§. 69. et 71.) vid. prolixiorem annotat. *Cel. Danzii* in literat. §. 4. p. 25. not. n.

Ortus signorum
literarum dilatabilium.

§. 76.

Superfunt termini technici in hacce doctrina Iudaeis frequentiores. Literas finales a fine, figura, aliisque, varia mereri nomina opinantur. 1) Conuersionem literarum, melius mutationem signorum literarum appellant הַיְפּוּיָהּ רְאוּתִיּוֹת. 2) signa literarum variata, in specie finalia, dicunt vel literas curuatas כְּפֻּפֹת אוֹתִיּוֹת, vel duplicatas כְּמִנְפֵץ אוֹתִיּוֹת כְּפֻּלּוֹת, quales כְּמִנְפֵץ. Vbi vero ad modum, quo scribi debent, respiciunt,

Termini technici.

F 3 tunc

tunc literas diuaticatas et prolongatas eas vo-
cant ארוכות vel פשוטות אותיות. Com-
muni nomine finalia literarum signa dicuntur
סתומות, quibus opponuntur reliqua inuariata
פתוחות, vnde מ' פתוחה et מ' סתומה

Hisce praemissis artem numerandi Hebraeis pro-
priam nunc prosequemur.

§. 77.

Ars nume-
randi
Hebraeis pro-
pria.

Omnes omnino numeri referuntur vel ad
vnitates, decades, centenarios et millenarios.
Quaelibet earum species sua exigit signa, ea-
que diuersa, vbi illis in commercio humano
rite vti velimus. Hebraei, vt signa numero-
rum formarent, elegerunt signa literarum, qui-
bus pro eo, quem Grammatici statuerunt or-
dinem, singulis quendam in numerando valo-
rem adiudicarunt. Nouem priora literarum
signa vnitates exprimunt: quae sequuntur,
pro totidem decadam signis, reliqua pro illis
centenariorum habentur. Numerus tamen
reliquorum literarum signorum vix quatuor
eorum sufficit, quapropter vt, quae centena-
riorum signa deficiunt, suppleantur, aut signa
ex quatuor illis composita. e. g. תק 500,
תר 600, תש 700, תת 800, 900 תתק,
aut alia signa fuerunt seligenda. Tamen
primus modus minus contradicit, nimis ta-
men multa fierent signa, vbi in maiori expri-
menda numerorum serie vnus iam centenarius
plura vno requireret signa. Quodsi igitur alia
commoda ratione id euitare potuerint, du-
bium

bium est nullum, quin fecerint. Signis literarum ad numerandum iam destinatis, finalia adiecerunt, felici quoque omine; eorum enim numerus iusta quadrat mensura in supplendo centenariorum numero, ita ut \aleph 500, \beth 600, γ 700, δ 800, ϵ 900 indigent. Per haec et unitatum et decadam centenariorumque signa confecta ac completa adfunt. Restat millenariorum numerus, quem per diuersa literarum signa exprimere negotium videtur perquam difficile, quum diuersa seu plura praeter illa, quae habuimus, ac praeter dilatabilia, dentur nulla. Quodnam vero spatium ad numerum ex pluribus millenariis, centenariis, decadibusque compositum requireretur, ubi et vnus millenarius signo literae dilatato exprimeretur? Prolixiori hacce via relicta, alius excogitari debuit. Quaedam scilicet numerorum signa pariter adhibenda fuerunt ad millenarios significandos, ita tamen, ut quilibet statim cognoscere possit, non esse illius numeri, sed millenariorum signa.

§. 78.

Experientia teste animaduertimus, eam esse **Experientia.**
Hebraeorum in numerando rationem, ut numerus alteri praepositus, sit maior: et quum iidem a dextra ad sinistram scribant (§. 50.), signum literae ad dextram magis positum, maiorem numerum exprimit, illo ad sinistram vicino.

§. 79.

Quonam
modo mille-
narios
exprimant.

Ad millenarios exprimendos signa unitatis adhibuerunt, tot millia denotantia, quot in se unitates continent. Ut autem statim agnosci possit, utrum illud signum unitatem, an millenarium exprimat, id vel per locum, vel alio modo indicare debuerunt. Per locum fieri potuit, ubi millenarius cum aliis centenariis, vel decadibus vel etiam unitatibus deprehendatur coniunctus, tunc signum illud unitatis reliquis modo praeponi debuit: eo enim casu unitatem indicare non potuit, quia signum unitatis, tanquam minimi numeri, ultimum a parte sinistra esse deberet (§. 78.), non decadem, quia non est signum decadis, non centenarium ob eandem rationem. Si igitur signum illud unitatis numerum exprimat, neque tamen unum ex tribus hisce, tunc necessario signum millenarii commode indigitat. Quod si vero cum millenario nullum perspicias numerum combinatum; non per locum, sed alia ratione declarari debet, signa unitatis hic esse signa millenariorum; quod vel per duo puncta seu per totidem lineolas superne notatas, vel per integrum terminum, qui numerum millenarium significat, signis unitatis annexum, exprimunt.

Schol.

Schol. Haec nunc applicabimus principia.

9	8	7	6	5	4	3	2	1	Vnitates
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	
90	80	70	60	50	40	30	20	10	Denarii
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	
900	800	700	600	500	400	300	200	100	Centenarii
ץ	ף	זן	סן	נן	מן	לן	כן	ין	

Vbi 11. 12. etc. scribenda veniunt, tunc signum denarii coniungunt cum vnitatis signo, maiori tantum praecedente. e. g. יא, יב, et sic porro; nisi quod ob nimiam superstitionem Iudaei non scribant יט, ירה, sed טז 16, טז. 21, כא. 101, קא. 102, קב etc.

Iam exprimendo numerum anni post natum Christum 1740, tunc plenius scriberetur א"ת. Sed 100, simpliciter dicunt אָלף. 2000. כ' אַלְפִים seu ב' אַלְפִים. 3000. ג' אַלְפִים etc. 100000. ק' אַלְפִים

Iudaeos ab orbe condito suos in annis numerandis calculos inchoare, notum est omnibus. Magna vero annorum series ab illo tempore ad huncce vsque diem praeteriit, ita vt numerus illorum centenarios quosdam ultra 5000. annos superet. Hinc in scriptis eorum recentioribus partem illius integri numeri eumque minorem exprimi tantum perspicias, illos scilicet annos, quos ultra 5000. praesens mundus durauerit. Quo numerandi modo vbi vtuntur, לְפָרֵט קָטוֹן, numerare asseuerant. Quum vero primus terminus particularitatem, sit ve-

Iudaeorum
supputatio.

Quomodo
aera Iudaica
concilietur
cum Christia-
na.

nia verbo, seu specialem ac minorem nume-
rum per nativam suam indigitet ideam, ideo
𐤒𐤒𐤒 interdum plane omittitur, et
𐤒𐤒𐤒, solum apparet. Quodsi tandem cum
Christiana nostra aera illum Iudaeorum nume-
rum comparare velis, quinam scilicet annus
secundum consuetam nostram supputationem
per illam Iudaeorum significetur, tunc adden-
dus est numerus 240. e. g. בשנת ה'צ"ט ל'פ"ק
Ita 5000. addatur, si numerus sit completus
A. O. C. 5499. Iam vero 4000. annos nu-
meramus ab O. C. ad Christi vsque aduentum;
Iudaei autem ad illud tempus 3860. Nos
igitur aeram Christianam ab illo anno inchoa-
turi, semper 240. annos numeramus, quos Iu-
daeis negligunt; hinc Iudaeis, secundum da-
tum ab O. C. numerum, neglecta 4000. anno-
rum serie, remanent anni 1499. Quibus si
addamus 240, prodibit numerus 1739. Hac
data theoria, omnes huius generis numeri in-
telligi non minus, quam conciliari poterunt.
Agnoscent vero praeter haec in numerando
compendia Hebraei ad instar aliarum lingua-
rum integros terminos, quibus ipsos expri-
munt numeros, qui eapropter vocantur *no-
mina numeralia*; quemadmodum vero nume-
ri ordinarie determinant quantitatem vel cum
certo ordine, vel sine illo coniunctam: ita ter-
mini seu nomina numeralia alia sunt *cardinalia*,
quae quantitatem sine hac ordinis determina-
tione, vel *ordinalia*, quae praeter quantitatem
et certum exprimunt inter illa obiecta ordi-
nem.

nem. Hancce omnino paginam ob arctiorem cum praecedentibus nexum commode satis catalogum horum comprehendere numeralium credimus; a cardinalibus ad ordinalia vsque primaria, quae obseruari merentur, breuibus huc transferemus, variam illarum vero constructionem in doctrina de nominibus adiectiuis indicabimus:

SCHEMA

NUMERALIUM CARDINALIUM.

- Vnus Masc. אֶחָד Stat. Constr. אַחַד
 F. אַחַת, pro אַחַדָּה, feu אַחַדָּת
- Duo Masc. שְׁנַיִם Stat. Constr. שְׁנַי
 F. שְׁתַּיִם Stat. Constr. שְׁתַּי
- Tres M. שְׁלֹשׁ Stat. Constr. שְׁלֹשׁ
 F. שְׁלוֹשָׁה Stat. Constr. שְׁלוֹשֶׁת
- Quatuor Masc. אַרְבַּע
 F. אַרְבַּעָה Stat. Constr. אַרְבַּעַת
- Quinque Masc. חֲמִשָּׁה Stat. C. חֲמִשָּׁה
 F. חֲמִשָּׁה Stat. Constr. חֲמִשֶּׁת
- Sex Masc. שֵׁשׁ
 F. שֵׁשָׁה Stat. Constr. שֵׁשֶׁת
- Septem Masc. שִׁבְעָה Stat. Constr. שִׁבְעָה
 F. שִׁבְעָה Stat. Constr. שִׁבְעַת
- Octo Masc. שְׁמֹנֶה
 F. שְׁמֹנֶה Stat. Constr. שְׁמֹנֶת

Nouem

Nouem Masc. תשע Stat. Constr. תשע

F. תשעה Stat. Constr. תשעת

Decem Masc. עשר

F. עשרה Stat. Constr. עשרת

Iam a 10. ad 20. compositi numeri intermedii ita formantur, vt minor numerus praecedat, maiori sequenti sine ו tamen copulatis

Vndecim Masc. אחד עשר vel עשתי עשר

Foem. אחת עשרה vel עשתי עשרה

Duodecim M. שני עשר vel עשר שני

F. שתי עשרה vel עשרה שתי

Tredecim Masc. שלשה עשר

Foem. שלש עשרה

et sic de reliquis ad 20. vsque, quod expriment communi nomine 20. עשרים

Viginti vnus Masc. אחד ועשרים

Foem. אחת ועשרים

Viginti duo Masc. שנים ועשרים

Foem. שתיים ועשרים etc.

Triginta, שלשים. quadraginta, ארבעים.

quingenta, חמשים. sexaginta, ששים.

septuaginta, שבעים. octuaginta, שמונים.

nonaginta, תשעים. centum, מעה.

ducenti, מאתיים. trecenti, מאות שלש

et sic porro.

Mille, אלף. Bis mille, אלפיים.

Ter

Ter mille, **שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים**. Myrias **רְבֹוא**,
vel **רְבוּ**. Duae myriades, **רְבֹותַיִם**, vel
רְבֹאות, Myriades **שְׁתֵּי רְבֹות**,
vel **רְבֹות**

Numeralia ordinalia, quorum sunt 10. tantum
Primus Masc. **רֵאשׁוֹן**, Foem. **רֵאשׁוֹנָה**,

Masc. **רֵאשׁוֹנִים**, Foem. **רֵאשׁוֹנוֹת**.

Secundus Masc. **שֵׁנִי**, F. **שְׁנִית**, M. **שְׁנַיִם**,

Tertius M. **שְׁלִישִׁי**, F. **שְׁלִישִׁית** vel **שְׁלִישִׁיה**,

Masc. **שְׁלִישִׁים**

Quartus M. **רְבִיעִי**, F. **רְבִיעִית**, M. **רְבִיעִים**.

Quintus M. **חֲמִישִׁי** et **חֲמִשִׁי**, F. **חֲמִישִׁית**
et **חֲמִשִׁית**.

Sextus M. **שֵׁשִׁי**, F. **שֵׁשִׁית**.

Septimus M. **שְׁבִיעִי**, F. **שְׁבִיעִית**.

Octauus M. **שְׁמִינִי**, F. **שְׁמִינִית**.

Nonus M. **תְּשִׁיעִי**, F. **תְּשִׁיעִית**.

Decimus M. **עֲשִׂירִי**, F. **עֲשִׂירִית** vel **עֲשִׂירֶה**.

Quae de numeralibus proportionalibus e. g.
אַרְבַּעַתַּיִם, **שִׁבְעַתַּיִם** reliquisue dici
possint, ea ex Lexicis petant harum rerum
curiosi.

§ 80.

Totius huius de Consonantibus generatim Num signifi-
explicatae doctrinae agmen clauderet; optan- catus cuiusli-
dum ac necessarium, nisi frustraneum esset, ca- bet litterae
notus sit?
put.

put. Consideratis hucusque iis, quae de sonis, signis, horumque nominibus ac valore literarum in numerando notari digna erant, cuiuslibet nunc literae significatum omni indagare opera atque labore allaboremus, ut, illo certis ex fundamentis determinato, facillima proximaeque via accedere queamus ad eruendum totius vocis significatum falli nescium, qui statim sese offerret, ubi simplices illos literarum significatus in unum modo colligeremus. Nec defuerunt inter praestantissimos sui aevi Philologos, qui hancce sibi spartam crediderunt demandatam, atque intricatius hocce negotium, licet non ex eodem fonte nec pari successu deriuatum, expedire conati sunt. Ex naturali literarum ortu alii, e. g. *Helmontius* in *Alphabetho naturali*, alii ex literarum usu Grammatico, figura earumque nominibus, ut *Neumannus*, *Loescherus*, Vir summi nominis, ille in *Exodo L. S.* et *Clavi domus Heber*, hic in *L. de Causis L. H. Alberti* in *porta L. S. Zieroldus* aliique, certum ac hieroglyphicum, quem signis literarum inesse putant, literarum significatum hariolari cupiunt. At vero, ut ab ultima incipiam hypothese, *Neumanno* praesertim adscripta: eam, ni fallor, hic vir eruditissimus unacum aliis haud minoris dignitatis *Moecenatibus* inivit viam, quae vaga nimis nefatis ad hocce negotium apta et idonea videtur. Nonne usus literarum Grammaticus? nonne signa seu literarum figurae aequae ac horum nomina, sonos seu literas supponunt? nonne

nonne significatus hisce omnibus fuit prior? Num vnquam sint probaturi, quod in constituendis literarum signis primaeui scriptores adhibuerint signa essentialia. Is, quem literis assignarunt significatum, nimis generalis est atque propter analogicas adplicationes nimis vagus, vt talia in omnium linguarum scriptio-
ne specimina enucleari possent. Solidis id argumentis prosequitur *Celeberrimus noster Reuschius*, cuius dulcissimum nomen pia ad cineres vsque mente deueneramur, in *Dyade Philologica* i. e. de naturali fundamento linguae Hebraeorum et de conuenientia Ziphra-
rum cum decem primis Hebraeorum literis Ien. 1718. 4. alique, quorum scripta recen-
set *Wolfius* Bibl. Hebraea P. II. p. 624. Prior ab *Helmontio* deriuatus, licet ingeniosissimus, admodum subtilior parumque certus ac deter-
minatus videtur. Nos illum ignorare signifi-
catum lubentes fatemur, ne fortis nostrae im-
memores magno conatu nihil proficiamus.

Haec de literis earumque signis generatim suffi-
ciant, ordo nos ducit, vt agamus.

S E C T. III.

DE PRAECIPVIS LITERARVM
SPECIEBVS.

- 1) QUIESCENTIBVS ET MOTIS.
- 2) RADICALIBVS ET SERVILIBVS.

§. 81.

Consonae differunt a Vocalibus (§. 2. et 30.). Soni Consona-
Vtraeque vero sunt soni (§§. citt.). Hinc rum diuersi
a vocalibus.

cuius Consonae diuersus a sono Vocalis competit sonus.

SCHOL. Differentiam illam inter Consonam et Vocalem breui ita notes. *In formandis Vocalibus nullas in quoddam prae aliis loquelae organon actiones speciatim concipimus, sed vt nudi simplices soni per certam tantum gutturis connexorumque organorum aperturam determinati considerantur. In Consonae autem, quaecumque demum sit, formatione necessario actio organorum loquelae et vnius prae reliquis adesse debet (§. 32.).*

§. 82.

Diuersae
Consonarum
in nexu
cum Vocali-
bus considera-
tiones.

Haec, vbi Consonantem seorsim comparaueris cum Vocali, extra omnem dubitationis aleam sunt posita. At in nexu literarum cum Vocalibus quaedam omnino in hisce mutatio possibilis est. *Dantur nimirum literae vnius organi diuersae, quae per maiorem minoremue in illud actionem oriuntur (§. 38.): neque minus in nexu cum Vocali, vel sola litera vel vnacum alia adhuc ANTE VOCALEM formatur, vel sola aut cum alia socia POST ILLAM.* Hae variae literarum considerationes occasionem praebent differendi de primis earum speciebus.

§. 83.

Literae
in organis le-
nissimae modo
sunt
perceptibiles
modo non.

Prima in quouis organo litera lenissima est (§. 38.); varia tamen lenissimi huius soni in organis diuersis est ratio. *Quorundam loquelae organorum e. g. dentalium et lingualium, lenissimae seu primae quoque literae sonus vbi.*

ubique est perceptibilis, reliquorum, labii, palati ac gutturis, scilicet organorum soni lenissimi tales sunt, ut proxime ad sonum quarundam Vocalium accedant. Dein ubi vnica litera ante Vocalem pronunciatur, vi multo maiori illam eloqui licet, quam si eadem post Vocalem pronunciatur. Hinc et sonum Consonarum lenissimarum, ubi hae ante Vocales deprehenduntur, diuersum edere possumus perceptibilem, quod tamen vix ac ne vix quidem fieri poterit, ubi lenissimae quorundam organorum Consonae post Vocalem veniunt formandae, tunc quoad sonum a Vocali diuersum penitus ferme quiescunt.

SCHOL. Wu, uw, ji, ij, ha, ah.

§. 84.

Vbi literam, cui plane nullus sonus respondet, vocare velis *insensibilem*, nulla Consona erit insensibilis (§. 81.): ubi vero respicis ad signa Consonarum, quae ad scriptam vocem concurrunt, et quorum vnum hoc loco nullum agnoscit sonum, quodue eapropter *insensibile* appellaueris, id obtinere non negatum iuero, quum tales exempla monstrant casus. e. g. ו, in quo signum literae ו hoc loco plane insensibile, non vero quiescens, dixeris. At vero, ubi literam, cui ob lenissimum sonum post Vocalem nullus satis diuersus, qui audiatur, tribui potest sonus, *insensibilem* pronunciare audes, te non absoni aliquid dicere contendo, neque tamen propter Logomachias

Diuersi insensibilium literarum significatus.

Kochii Gram. Hebr.

G

chias

chias aliasque confusiones accuratum iudicem praedicare possum.

SCHOL. Difficilioris huius de literis quiescentibus doctrinae fundamentum quatuor si praecedentes complectuntur, ex quibus non infelici forsan successu insignem distinctae rerum cognitionis usum comprobare poterimus.

§. 85.

Quid
litera mota,
et quiescens.

Litera, in cuius pronuntiatione diuersus a Vocali percipitur sonus, vocatur *mota*: in cuius vero pronuntiatione non diuersus a Vocali sonus auditur, appellatur *quiescens*. Quatenam litera sit mobilis, quatenam quiescibilis, ex hisce declarari poterit.

SCHOL. Literae cum Vocalibus agnoscunt sonum (§. 30.): in nexu cum Vocalibus vel eundem, vel diuersum (§. 82. seqq.); adeoque omnes literae in voce quadam vel motae sunt, vel quiescentes (§. 86.). Scriptio perfecta nec plura, nec pauciora signa exhibere debet, quam soni adsunt (§. 37.). Hinc ubi signum literae in scriptione deprehenditur, cui hoc loco plane nullus sonus respondeat, ibi de scriptione minus perfecta hoc ipsum testatur, licet ad radicem aut significatum eo melius seruandum, illa imperfectio admittenda sit: ad ea tamen grammaticae circa puncta non attenditur.

Quomodo
in fine
signum literae
insensibile
interdum maneat.

§. 86.

Num omnes
literae sint
mobiles
et motae,
quiescibiles
et quiescentes? *Omnes omnino literae sunt mobiles (§. praec. et 81.), non omni tamen loco motae (§. praec. et 83.). Sed non omnes literae sunt quiescibiles (§. praec. et 83.), multo minus quiescentes, quum nulla circa ipsas quiescibiles valeat.*

leat conclusio, vt statim sint quiescentes (per Can. a posse ad esse non V. C.); sed quiescibiles motae, et mobiles quiescentes simul esse poterunt.

SCHOL. 1. Quoniam igitur quiescentibus sonus saltim hoc loco diuersus, qui percipi queat, tribui nequit: ideo malim eas vocare literas sonum fere eundem cum praecedenti Vocali habentes, quam insensibiles, ad euitandam confusionem.

SCHOL. 2. Arduam quidem, sed maximi momenti hanc de literis quiescentibus esse doctrinam, quilibet qui linguae Hebraeae indolem nouerit, concedet. Quanta fieri poterit perspicuitate, eam nunc inuestigabimus.

§. 87.

Quaecunque litera *pro actu quiescenti* declaretur, *illa*, vt *PRIVS SIT QUIESCIBILIS*, necesse est, hinc inquiramus, quaenam literae tales sint?

Primum criterium
literarum
quiescentium.

§. 88.

In quarumcunque literarum pronuntiatione diuersus vbique sonus a sono Vocalis percipitur, illae non poterunt sonum cum Vocali eundem simul edere, illae non sunt quiescibiles (§. 85.). At vero in omnium dentalium et lingualium literarum pronuntiatione, porro in ea labialium et palatarum, praeter primam vtriusque organi, omnium, et tandem in ea gutturalium, praeter primam et secundam, diuersus vbique sonus a sono Vocalium percipitur (per exper.). Hinc omnes praeter primam labialem, primam palatinam, pri-

Quaenam
literae sint
quiescibiles?

primam et secundam gutturalem, literae non sunt quiescibiles, adeoque motae (§. 85. et 83.).

§. 89.

Quaenam
earum signa?

Eadem valent de signis literarum. Omnia eorum signa praeter וּמְרָא erunt signa literarum motarum, haec vero literarum quiescibilium (§. 35. Prael. §. 85. et 83.).

SCHOL. Miror, quod quidam summi nominis Philologi v̄ hisce literarum quiescibilium signis affociant. Sed, nisi omnia me fallunt, reliqua literarum signa omnia inter quiescentia prius numerari possent, quam hocce in difficillimo organo difficillimae literae signum (§. 38. Schol. et §. 48.). Delicior noster genius, qui ab omni in minimis difficultate abhorret, nullam legem, naturali alicuius literae pronuntiationi, contrariam statuere potest.

§. 90.

Ea non tamen
vbique
quiescunt.

A posse ad esse concludere non licet; adeoque nec a litera quiescibili, ad quiescentem (§. 83.), quando igitur vnum horum signorum וּמְרָא in termino deprehenditur, tunc caueas, ne id statim pro signo quiescentis habeas: primum quidem *אֵינְתְּנוּיִן* literarum quiescentium est, vt adsint literae quiescibiles, sed quando actu eas velis salutare quiescentes, alia adhuc accedere debent, quae nunc prosequemur.

§. 91.

Altera nota
vere
quiescentium.

Literae etiam lenissimae, vbi sola ante Vocalem pronuntiarī debeant, sonum suum diuersum edere possunt perceptibilem (per ex-
per.

per. et §. 83.). *Litterae igitur quiescibiles ante Vocalem formatae, nunquam actu quiescent (§. 88. et 85.). Altera hinc sese offert vere quiescentium nota, scil. QVOD LITTERAE QUIESCIBILES SINT POST VOCALEM.*

SCHOL. Non cum *Ven. Loeschero* legerem Schuum, ¶ enim *post Vocalem*, cui ob compendium punctum Schureck diacriticum impressum est, pronunciari debet, alias ita esset scribendum conf. §. 28.

§. 92.

Quodsi littera quiescibilis post Vocalem, ad quam referri debet, deprehenditur, *in statu quietis* illam esse asseueramus. Quando littera quiescibilis in statu quietis sit.

§. 93.

Non tamen sufficit ad litteram actu quiescentem declarandam, vt littera quiescibilis sit post Vocalem, aliud respectu ipsius Vocalis, quae antecedit, monendum occurrit. Tertia quiescentium nota. Tunc littera quiescit, quando sonum eius in pronunciatione diuersum a sono Vocalis percipere non possumus, vnde sonus fere idem cum Vocali prodit. Iidem vero soni non nisi per eandem ferme actionem seu conuenientiam certarum litterarum cum quibusdam Vocalibus oriuntur: adeoque cum quacunque Vocali littera quiescibilis colit amicitiam, quam supra §. 49. explicauimus, illa Vocalis ad quiescendum est commoda. *A. prima et secunda gutturalis omnes amant Vocales, quia hae modo*

cum fortiori, modo cum debiliori aspiratione pronunciari queant, *prae omnibus* tamen reliquis *A* lubenter desiderant. *Prima labialis amat O et U, prima palatina E et I* (§. 49.). Sic post hasce demum *Vocales literae quiescibiles actu quiescunt*; vbi hasce literas aliae praecedunt *Vocales*, tunc literae quiescibiles sunt motae (§. 85.).

SCHOL. Tres modo demonstrauius ad literam quiescentem notas necessarias. 1) vt litera sit quiescibilis. 2) vt haec sit post Vocale. 3) vt post Vocale commodam.

§. 94.

Applicatio notarum ad ipsa signa quiescentium.

Sic \aleph et η post (- et -) (., et ..) etc. actu possunt quiescere, υ post ($\overset{1}{-}$ et $\overset{1}{\cdot}$), ($\overset{1}{\cdot}$ et $\overset{1}{\cdot}$). sed notes, quod nec Kametzchathuph nec (.) vnquam hocce signum praecedant actu quiescens, sed longae tantum, in quibus Cholem et Schureck nudo tantum puncto diacritico exhibentur, \aleph post (., et ..), ($\overset{1}{\cdot}$ et $\overset{1}{\cdot}$).

SCHOL. Quodsi iam vna ex literis hisce quiescibilibus sit in statu quietis, neque commoda praecedat Vocalis, tunc sibi actu quiescere debeant, commoda venit substituenda (§. 92. 93.). Loco בֵּיתִי , בֵּיתִי , loco מִוְתוֹ , מִוְתוֹ . loco עֵינַיִם , עֵינַיִם et עֵינַי . Interdum enim *litera quiescibilis in statu licet quietis, actu quiescere non debet*, ob characterem seu significatum seruandum. c. g. לִילָה $\text{וַיִּשְׁרַף$, לִיהוֹה . Nec minus *litera quiescibilis in statu quietis post Vocale commodam praesens non actu semper quiescit.* יָאֵתְבַּךְ , יָהֲנֶה . Id quod

quod ex aliis cognoscere licet, de quibus infra in doctrina de Schua pluribus.

§. 95.

Natura literarum quiescentium, quam tribus notis §. 93. Schol. comprehendimus, oppositarum simul motarum criteria exhibet. Quaecunque scilicet litera 1) non est quiescibilis 2) si quiescibilis, non tamen post sed ante Vocalem, 3) si et post Vocalem tamen non commodam, illa certo mota est. Hinc

Literarum motarum criteria,

ב ג ד ז ח ט כל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
vbique sunt motarum signa, dein

א ה ו י

vbi ante Vocalem, et eadem vbi post Vocalem minus commodam. e. g. וּ וֹ וֵ וִ, וּוּ וֹוּ וֵוּ וִוּ, וּוּוּ וֹוּוּ וֵוּוּ וִוּוּ, vel וּוּ וֹוּ וֵוּ וִוּ, sed א et ה postquamunque Vocalem possunt actu quiescere, adeoque vbi post Vocalem deprehenduntur, neque tamen quiescere debeant, tunc per aliud signum id, vt doceamur necesse est, aut post Vocalem constitutae vbique quiescunt.

SCHOL. De hocce signo et omnibus, quae id illustrent, consules doctrinam de Schua et Mappick.

§. 96.

Quando litera actu quiescit, tunc non diuersum a sono Vocalis exhibet sonum perceptibilem (§. 85.); hinc eundem cum Vocali praecedenti. Sonus igitur Vocalis continuatur, quae soni protractio efficit Vocalem duplicis temporis seu longam (§. 7.). *Litera*

Litera quiescens cum breui perficit longam Vocalem.

G 4

igitur

igitur quiescens unacum praecedenti Vocali breui, constituere potest longam Vocalem, nec aliud nunc haeret animo dubium, quare ad longum significandum assumserint.

SCHOL. 1. Non raro haec signa literarum quiescentium praefertim אָחַי mox nude, mox cum Vocalibus suis simul adhibentur, quando ob emphaticam loquendi rationem vel una syllaba praeprimis est protrahenda, vel per additum vnum ex hisce literae signum simul cum Vocali vox integra longior per vnam syllabam fit. Quo respectu haecce literarum signa dicuntur *Paragogica*.

SCHOL. 2. Literam quiescentem eo respectu, quod diuersum suum sonum minus edere queat perceptibilem, nullum exigere ad pronunciationem temporis quantum: in ea vero consideratione, qua praecedentis Vocalis breuis sonum prolonget, quoddam eiusdem omnino postulare, ex §o praec. et §. 85. patet. Neuter respectus vbi obtinet, ibi nec eiusdem consequens. De compensatione literarum quiescentium nunc quaedam in medium proferemus.

§. 97.

Experientia. Deprehendimus in scriptione ut plurimum signum vocalis longae ante literae quiescentis signum, quum brevis ordinarie modo concipiatur; interdum tamen brevis quoque retinetur. e.g. יֵשֶׁב pro יֹשֶׁב, לֵאמֹר pro לֹאמֹר, מַעֲשֵׂה pro מַעֲשֶׂה, מַצֵּאתָ pro מַצֵּאתְּ, יְהִיָּה, בְּכֹה.

§. 98

§. 98.

Per literae quiescentis naturam fons Vo-
calis praecedentis continuatur (§. 96.), ita,
Vocalem breuem vnacum litera quiescenti
pronunciando, idem fit, ac longam efferre Vo-
calem (ibid.): Haec vel exprimitur in scri-
ptione, vel minus: illo casu signum Vocalis
longae adest, hoc, signum breuis.

Quiescentem
vel longa
vel breuis Vo-
calis
praecedit.

§. 99.

Signo Vocalis longae ante literam quies-
centem praesenti, idem est ac si Vocalis bre-
uis cum signo literae quiescentis adfit (§. praec.).
Hinc signum literae quiescentis omnem suam
vim per signum Vocalis longae expressum osten-
dit, adeoque plane fit insensibile et nisi ob ser-
uandum significatum, ex radice eruendum con-
seruaretur, tunc abesse potest, quod in exem-
plis quoque perspicimus confirmatum. e. g.
אֵשׁ, pro אֵשׁ־עַבְרָאִי ex אֵשׁ־עַבְרָאִי pro
אֵשׁ־עַבְרָאִי, ab אֵשׁ־עַבְרָאִי

Quiescens
vim suam in
Vocali longa
exprimit.

§. 100.

Quatenus id, quod deficit, suppletur, ea-
tenus illud compensari dicitur. Vbi aequi-
pollens substituitur, tunc, licet haec vel illa
res ipsa deficiat, nihil perit, sed optime sup-
pletur: hinc compensatio per rem eiusdem
generis facta reliquis praestat.

Quid
compensare.

SCHOL. I. In omni igitur compensatione re-
spicias 1) ad id, quod deficit; 2) ad id, quod
per defectum tollitur; 3) id per aequipollens

Quaenam
circa
compensatio-
restitutum notanda?

restituas, tunc compensationi suum statuen-
dum est pretium.

SCHOL. 2. Quicquid ad compensandum eligi-
tur, vocatur *vicarius*. Hinc accurata satis
Grammaticorum regula: *Vicarius sequitur na-
turam eius, cuius locum supplet*. Neque mi-
nus illud, quod defectum alterius supplet, seu
*compensat, tamdiu manere debet, donec alterum
recurrat, suamque propriam vim exercent*.

§. 101.

Vfus compen-
sationis.

Magnae haud raro adsunt rationes, quae
1) *absentiam illius quidem rei suadent, sine
omni tamen significatus mutilatione*, quam
proinde liberali modo per aliud restituunt: ne-
que minus; 2) *ut, licet ipsum interdum ob-
iectum retineatur, internam tamen eius vim,
quae occulta nonnunquam est, per aliud magis
exprimatur*. Vtrumque expediunt Hebraei
per compensationem (§. praec.).

§. 102.

Litera quies-
cens compen-
sata et non
compensata
quid?

Litterae quiescentis interna vis exprimitur
per Vocale longam, quae loco brevis ad-
optatur (§. 99.). Hinc litteram quiescen-
tem, cuius signum praecedit Vocalis longa lo-
co brevis, vocare *compensatam*, non contradi-
cit (§. 101.): Eam vero, cuius signum prae-
cedit tantum signum Vocalis brevis, *non com-
pensatam*.

§. 103.

Vtriusque
conditio.

Compensata semel litera quiescenti, signum
eiusdem poterit tolli (§. 99.), quod secus est
in non compensata (§. 100. et Schol.).

SCHOL.

SCHOL. 1. Litera quiescens compensata nullum plane temporis quantum in pronunciando requirit (§. praec. 99. et 96. Schol.): quod tamen non compensatae tribuere possumus (ibid.), quum praecedentem breuem iubeat protrahendam. A B. Danzio confirmatam de literis liquescentibus doctrinam ad explicatio-
ra per modo dicta reduximus principia, specialem tamen mentis nostrae declarationem praelectionibus nostris reseruabimus.

SCHOL. 2. Literae, quae in multis inuicem conueniunt, illae, quoad eosdem illos respectus, inter se possunt alternare, et vbi per actua-
lem substitutionem non minimum in pronun-
ciando commodum paratur, ibi illa substitutio cum ratione suscipitur (§. 58. 62.): sed dum loco vnus quiescibilis lenioris alia magis sensibili-
or adhibetur, loco, quo in pronunciando haec magis est necessaria, ibi alternationem sua non esse destitutam ratione credimus. Sic ך pro ך, ם pro ן, ן pro ן etc. vnacum suis, quae amant, punctis inuicem substituuntur: exempla dantur bene multa, quae in praelectionibus et analysi abunde addimus (§. 62. Schol.).

§. 104.

Literas quiescibiles אֲתִיּוֹת בְּטִלוֹת
motas vero appellant אֲתִיּוֹת הַהֲנוּעַ.

Termini
technici.

Nunc porro de literis radicalibus et seruilibus.

§. 105.

Vt significantur ideae, termini sunt consti-
tuti (§. 7. Prol.). Tota igitur vox ad deter-
minandum significatum pertinet, hinc et par-
tes vocum, Consonae nimirum et Vocales.

Consonae
et Vocales
ad
significatum
necessariae.

§. 106.

§. 106.

Idem apud
Hebraeos.

Per voces Hebraeas Hebraei sua indicauerunt cogitata, adeoque ad illa exprimenda adhibuerunt et Consonas et Vocales illis suetas.

SCHOL. Literas in significatu praestantiores apud Hebraeos esse Vocalibus, neminem fugit, hinc raro salua vocis idea litera abesse poterit, frequens tamen Vocalis iactura: hae enim ad sonum vocis moderandum saepius adsunt. Interim nihil detrahimus dignitati, quae Vocalibus, tanquam alteri vocum parti essentiali, iure competit.

§. 107.

Modus diuersa
in vno ter-
mino
combinandi.

Diuersa omnino in vno concurrere obiecto possunt, quae omnia vt in idea illius deprehendantur, necesse est. Diuersa diuersis signis sunt efferenda: hinc *vbi ideam nostram totalem cum aliis communicare cupimus, tunc omnia, quae illam componunt, diuersa, signis notari diuersis debent.* Quo breuiora ea sunt, eo meliora: *quodsi per additum modo Vocalem, aut Consonam, aut per vnum vel plures adiectos articulos omnes illae circumstantiae mutabiles exprimi possint, ita, vt vna vox articulata non primum modo obiectum, sed omnes, quas velis, determinationes mutabiles simul indicet; tunc modus ille reliquis omnibus per ambages longe erit praesferendus.*

SCHOL. e.g. Idea DOCERE, obiectum indicat sine omni mutabili determinatione, i. e. nude, ita vt vbi nec hocce adsit signatum, ipsa idea euanesceret. Accessoriae sunt ideae personarum, earumque sexus et numerus etc. quae omnes

omnes tamen in idea quadam totali constituenda exprimi merentur. Optandum esset, vt omnes hae circumstantiae vna voce Hebraea articulata exprimi possint; nimirum vt literis, quae ideam obiecti primariam indicarent, annectantur vel Vocales, vel literae vel vtraeque; ex quibus omnes sigillatim determinationes colligi possint. Quod quoque vsu venit in linguis, praesertim Hebraea.

§. 108.

Literarum igitur duplex in vna voce conditio esse poterit: *aliae ideam ipsam nude sine determinationibus mutabilibus indicare possunt, aliae illas, quae accesserunt, determinationes accidentales.* Prioris generis literas vocamus *radicales*, posterioris vero, *seruiles*. Sic *radix*, materialiter spectata, erit complexus literarum radicalium.

Quid literae
radicales
et seruiles.

§. 109.

Salua ipsius obiecti idea, *literae radicales* ex voce *abesse nequeunt* (§. praec.). *Nec salua idea obiecti cum omnibus circumstantiis simul considerati, literae seruiles.* Sed quemadmodum hi vel illi limites in re non sunt necessarii, sed illis absentibus, essentia tamen rei maneat: ita, et *seruiles literae in hac relatione abesse poterunt ac debent, vbi ideam sine omnibus accessoriis determinationibus considerare velimus.*

Diuerfa
vtrarumque
in termino
ratio.

SCHOL. Vbi terminus praeter literas radicales adhuc alias seruiles simul comprehendit, aut vbi non sufficientes earum, quae radicem constituere debent, adsunt, tunc radix est inco-
gnita,

gnita, quam cognitam reddere semper cupimus; quod dicitur radicem inuenire, seu inuestigare. Ea, quae in hocce so diximus ad inuestigandam radicem suam quoque conferre ex hisce liquet. Possemus, vbi sat commodus hic esset locus, generalia inuestigationem radicis spectantia ex hisce prona eruere consequentia; ne tamen in aliena huc prolambamur, hasce modo literarum species generatim pluribus illustremus.

§. 110.

Quidam
inuestigandi
radicem mo-
dus.

Ponas porro, omnes te circumstantias peregrinas seu mutabiles vnacum ipsa primaria idea voce quadam articulata exhibuisse, ita vt cui-libet circumstantiae diuersum quoddam signum in termino respondeat: tunc, vbi modo no-ueris 1) *quaenam circumstantiae sint indicatae*, 2) *per quaenam signa eadem sint expressae*, facillimo radicem negotio ibi poteris inuenire, quando ea modo signa abieceris; nullae enim restare poterunt literae, praeter illas, quae ideam primariam nudam indicant, siue radicales. Hae dein vel omnes adsunt, vel vna aut duae deficiunt: Sic aliis accedentibus regulis, ad haec respondere satagimus membra, quae omnes simul sumtae completam sistunt viam indagandi vocum radices seu semina.

SCHOL. Plura adhuc necessaria sunt principia, ex sequentibus ac inferioribus doctrinis haurienda; hinc paucis modo, quoad pro instituti ratione fieri potuit, quaedam attigimus pluribus dein confirmanda.

§. III.

Cur haec potius, quam alia litera in se con-
siderata ad ideam, quam vocamus, primariam
indicandam aptus sit, nullibi perspiciamus :
adeoque omnes sine exceptione literae radica-
les esse poterunt. Sic et literae per se specta-
tae omnes idoneae sunt ad determinationes
ideae accessorias indicandas, nisi forte omnis
generis circumstantias mutabiles, quae ideae
accedere possunt, vnacum illis terminis, qui-
bus illae solent exprimi, noueris; a quibus dein
terminis ob compendium vnā vel plures lite-
ras tantum assumis, quas sigillatim spectatas
κατ' ἐξοχήν vocaueris literas seruales. Hoc
respectu hae modo literae erunt seruales; alias
ideae literarum non contradicit, vt ideas cir-
cumstantiarum mutabilium indicent, omnesque
sunt seruales.

Omnes literae
possunt
esse radicales
ac suo modo
et seruales.

§. IIII.

Quaecunque hucusque de literis probauimus, ea, vt de signis in scriptione quoque
valeant necesse est. Signa literarum, per quae
vox Hebraea scribitur, alia radicalia, serualia,
vbi iisdem opus est, alia sunt : modum quo-
que prae omnibus fere aliis linguis peculiarem
Hebraei in colligendis ad vnā articulatam
vocem signis, quibus plurimas ideae primariae
circumstantias accessorias indicant, ineunt, quae
concinnam mentem declarandi ratio interpre-
tes haud parum affligit, quippe qui decem saepe
terminos alterius linguae, ad vnus Hebraei
signi-

Haec omnia
quoque valent
de literarum
signis.

significatum plene exhauriendum applicare debent. In hoc porro consensum Hebraei monstrant, quod omnia signa literarum apta censeant ad radices formandas; in eligendis vero seruilium literarum signis alteram incedunt §. praec. allegatam viam, qua scilicet literas unam vel plures a terminis, quae ideas accessorias omnes possibiles exprimere solent, separarunt, eosque כַּתְּבֵם עֲשׂוּן seruilium literarum nomine insigniuerunt, vnde quaedam modo literarum signa sunt seruilium.

§. 113.

Signa absolute et respectiue radicalia quid? Quum omnium literarum signa possint fieri radicalia, eadem tamen non omnia seruilia; hinc ea, quae nunquam officio seruilium funguntur, absolute radicalia; reliqua vero, quae simul seruilia esse possunt, respectiue radicalia vocari merentur. Signa autem literarum, quae ex linguae Hebraeae vsu seruilia appellantur, sunt XI.

Quasnam signa literarum seruilia?

א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת
 quae alio a quibusuis fere Grammaticis ordine exhibentur, prouti hic vel ille ingenii sui alacritatem ac vigorem prodere aequum duxerit. Plurimi signa haecce tribus virorum in sacris notissimorum nominibus exprimunt מִשָּׁה וְכָלֵב אִיתָן quibus eorum simul vsus grammaticum insinuant. Vberiore huius declarationem vid. in *Danzii liter.* §. 6. not. u. suam alii memoriam conseruare in eo, quod suum hisce literarum signis nomen includerent,

rent, studuerunt. Is, qui Salomo appellabatur, haec signa ita disponebat :

אֲנִי שְׁלֹמֹה כֹּתֵב

plura huius generis refert *Danzius* loc. cit.

SCHOL. Multa omnino de signis literarum seruilium veniunt consideranda, quae vt eo clarius explicentur, praemittere adhuc quaedam de literis radicalibus iuuat.

§. 114.

Complexum literarum radicalium nominamus radicem (§. 108.). Ex plurimorum Grammaticorum sententia TRES ordinarie, quatuor pluresue rarioribus ac extraordinariis plane casibus, ad vnā referuntur radicem. A communi hocce receptoque vsu in hisce paginis recedere haud consultum ducimus; quum aliorum e. g. *Neumanni*, *Ven. Loescheri* etc. pro duabus tantum ad unam radicem literis seu pro seminibus monosyllabicis sententia firmo haud vbique praesidio adhuc fulcitur, quamue interea hypothesin in totum minus reiiicimus, certiozem modo illius declarationem desiderantes.

Quot literas
radix
agnoscat.

SCHOL. Num radix semper verbum, et in eo tertia praeteriti esse debeat, et num contradicat, nomen constituere radicem? pluribus infra prosequemur.

§. 115.

Philosophorum scholae aliam formalem radici tribuunt significationem, quae apprime huc facit. Vocabulum, quod ab alio oritur,
Kochii Gram. Hebr. H deri-

Quid radix
formaliter
talis?

deriuatiuum, quod a nullo alio, *primitiuum* appellant, et quatenus deriuatiua ab eodem descendunt, *radix* illud audit.

§. 116.

Quot modis
deriuatiua
ex radice ori-
antur? Deriuatiua oriuntur ex radice (§. 112.), hinc in omnibus non plane eadem cum ea esse debent, adeoque aliquo modo differre, ita tamen ut ipsa radix, ex qua descendunt, erui adhuc queat. *Mutatio* igitur in radice est *suscipienda*, eaque vel in literis vel in vocalibus, vel in vtrisque: *Alia deriuatiua oriuntur ita ex radice, ut retentis omnibus literis radicalibus puncta modo mutantur*; alia vero, ut una vel duae radicales abiiciantur, additis literis seruilibus; alia tandem, ut adiciantur radicalibus literae seruales, quae modo praeposuntur, modo affiguntur, aut vtrumque simul augmentum locum inuenit. Quod idem hocce literarum seruilium officium ex data de illis definitione concipi possit, id intelligere haud difficile est.

SCHOL. Ut clarius haecce constent, paucis repetamus principia. Radix primum illud omni iure esse debet, a quo reliqua omnia sunt deriuanda. Generalem igitur atque primam notionem eidem adiudices, per cuius varias modificationes seu adiectas determinaciones mutabiles reliqua omnia inferiora seu deriuatiua sunt constituenda. Determinaciones vero mutabiles indigitantur per signa literarum, quae vocantur, seruilium (§. 105.): quinam proinde magis naturalis deriuatiuorum a radice ortus excogitari potuit eo, quo signis li-
tera-

terarum radicalium adduntur signa literarum seruilium. Id volunt illi, qui formalem seu generalem magno commendant opere radicis significatum quaerendum. Optimum nunc foret, *ubi cuius literae seruili significatus adiungeretur peculiaris, et, cognitio determinationibus, quae accedere debeant, mutabilibus, statim sciamus, quatenam signa literarum seruilium, seu, uti Grammatici loqui amant, quam formam assumere debeamus: ipsi tunc omnia ex qualibet radice deriuatiua, per huncce modum formanda, propria marte ex paucis regulis constituere possemus. Sed, ubinam isti significatus eruti atque istae regulae determinatae reperiuntur? Clar. Simonis in Arcano formarum Nominum Hebraeorum generalem cuiusuis formae significatum non sine insigni labore eruere studuit, de quo infra.*

§. 117.

Determinationes mutabiles vna voce articulata per literas seruales radicalibus connexas exprimendae, vel praeponi, vel postponi, imo et vocis medio interferi debere, ipsae earum conditiones interdum suadent (§. praec.). Ideoque *literae seruales voci mox praemittuntur, mox interseruntur, mox suffiguntur: hoc adeo frequens et vulgare est, ut quaedam literarum seruilium signa certo quoque loco tantum seruiant; quo loco ubi non deprehenduntur, sed alio, tunc sine omni dubio ad radicales statim referri literas debent: neque tamen, ubi commodo ad seruiendum loco adsunt, pro seruilibus ubique haberi possunt.*

Non omni loco literae seruales sunt tales.

dos, indicant, seu quibus coniugationes et tempora distinguuntur; *his enim sublatis rota interdum, aut non saltem legitima obiecti idea manet.* *Aliae vero determinationes mutabiles huius sunt indolis, ut, vbi abessent, nihil tamen peculiare in idea periret; ea, hisce quoque absentibus, adhuc possit intelligi, tales sunt e. g. particulae.*

§. 120.

Quicquid ad id, ut ens sit, quod sit, pertinet, id ad essentialia rei referendum: quicquid autem salva re abesse nequit, id omnino tale est: Hinc literae serviles, quae prioris generis determinationes exprimunt, *essentiales*; quae posterioris, *extraessentiales* adpellantur. Vtriusque speciei literae vel voci praeponi, vel postponi possunt (§. 114.), quam ob considerationem literae serviles nominibus insigniuntur nominibus. Literae serviles essentialis praepositae scilicet voci, dicuntur *praeformatiua*, qualia speciatim in nominibus sunt literae האמנתיו literae characteristicae coniugationum ac temporum (§. 116.). Literae serviles essentialis postpositae, *afformatiua* audiunt, qualia sunt notae generis, personarum ac numeri in nominibus pariter ac verbis, item eadem literae Heemanticae in nominibus (ibid.). Literae serviles extraessentialis praepositae, *praefixa*, cuiusmodi particulae (ibid.); tales postpositae, *suffixa*, cuius generis pronomina possessiua.

Quid praeformatiuum, afformatiuum, praefixum et suffixum?

SCHOL. *Danzius* l. c. §. 5. *Wasmuth* c. II. Reg. XIII. seqq. *Opitius* eadem reg. hanc proponunt doctrinam. Addunt *Wasmuthius* cum aliis varia, de literis seruilibus extraessentialibus paragogicis ac epentheticis, de quibus breui mentem meam explicabo. Perspicimus omnino in voce quadam scripta *signa literarum, quae*, nisi ad ipsum vocis significatum aliquid addant (quod tamen ne temere afferamus, omnem nauemus operam), ad sonum tamen *suauis consensu moderandum* faciunt, nec minus ad alia cognoscenda ac discernenda suum conferunt; non igitur erit, vt otiose adposita credamus huius generis signa, nisi nobis ipsis ob neglectam attentionem otium parauerimus. Prolixius sane esset, vbi multa huius generis literarum specimina hic exhibere velimus; Celeberrimi, quos allegauimus, Viri multis ad confirmandam suam sententiam vtuntur exemplis, quae vnacum propria sua in sacris experientia conferre, rationes inuestigare atque per eas lucem huic doctrinae accendere studeat, solidioris linguarum peritiae cultor.

§. 121.

Radix Hebraeis dicitur שׁוֹרֵשׁ, vnde literae radicales אֲתִיּוֹת שְׁרִשׁוֹת, seruales vero אֲתִיּוֹת הַפְּשׁוּתוֹת

PART.

PART. I.

CAP. II.

DE CONSONIS VNACVM VOCALIBVS SIMVL SPECTATIS.

SEV

DE SYLLABA.

SECT. I.

DE NATVRA EIVSDEM.

§. 122.

Iam ea, quae de simplicioribus vocum partibus, Vocalibus atque Consonis figillatim spectatis, obseruari merentur, declarauimus. Naturalis rerum series ad magis ex his composita nos ducit. Tres prostant modi simpliciora haec componendi, combinatis nimirum vel duabus Vocalibus, vel duabus Consonis, vel vna Consona cum Vocali. Duae Vocales simul comprehensae, *diphthongos* perficiunt. Duae Consonae absque Vocali non inter sonos referuntur (§. 30.), adeoque nulla earum doctrina datur. Consona vero cum Vocali simul sumta constituit syllabam (§. 16. Prol.). Prima inde nostra doctrina agat de Diphthongis.

Nexus.

§. 123.

In quacunque lingua non dantur soni Vocalium compositi, illa ignorat diphthongos (§. praec.), sed in lingua Hebraea tales non deprehenduntur, remouimus enim, quicquid eiusdem generis videbatur (§. 16. et §. 95.).

Hebraeae
linguae
Diphthongi
ignotae.

H 4

Diph-

Diphthongi ergo Hebraeae linguae ignotae

SCHOL. Quae supra de Vocalibus impuris in syllaba composita diximus, ea in qualibet lingua sunt obuia, sed nullus Grammaticorum id vocat diphthongum; soni vero, quorum signa sunt *ae*, *ei*, *ui* etc. ad illos omni iure referuntur, in hisce enim *sonum diuersarum Vocalium coalescentem in vnum seu compositum* DISTINCTE percipimus.

§. 124.

Earum quoque signa. se subsequenter nulla agnoscit (per exper.), adeoque *nulla diphthongorum signa* (§. praec.).

SCHOL. *Neumannus* in Clauis domus Hebraeae P. III. p. 42. *Buxtorf.* Thes. Gram. p. 42. vna cum aliis diphthongorum naturam et signa in L. H. deprehendi statuunt, sub diuersa tamen earum explicatione. Signa diphthongorum, quae *Buxtorfius* ostendit, falsissima esse, ipse *Neumannus* l. c. fatetur e. g. ם, ם, ם, hic vero ex nomine in scholis veterum Hebraeorum vsitato, qui Vocales insertas et complantatas a nudis distinguebant, ac ex ipsa diphthongorum notione existentiam earum in L. H. probare annititur; sed quibusdam partim Vocalium signis falsum plane sonum e. g. ם (.) *ui* (§. 17.) tribuit, partim ea confundit, quae de Vocalibus impuris §. 21 Schol. et supra §. 16. differuimus. Hancce igitur doctrinam, tanquam Hebraeis ignotam, negligimus.

Ex duarum solum Consonarum compositione nullus prodit sonus, nedum doctrina quaedam. Superest tertius modus, quo Consona vna vel plures cum Vocali comprehenduntur.

§. 125.

§. 125.

Dum Consona cum vnica Vocali simul comprehenditur, oritur *syllaba Hebraeorum*. Quid syllaba Hebraeorum?

SCHOL. Haud alienum a veritate videri, si in qualibet lingua haecce ad syllabam necessaria credimus, ea quae in Schol. §. 16. Prol. euicimus, docent.

§. 126.

Hinc *vt Consona* eaque *ante Vocalem* in syllaba Hebraeorum *sit, necessarium* omnino *est; quot earum* vero, *num vnica* semper, *aut* interdum *plures, id ad mutabilia syllabae referimus*; tot enim possunt concurrere, quot commode cum vnica Vocali possunt comprehendendi (§. praec.). Quid necessarium et mutabile in eorum syllabis?

§. 127.

Plures cum vnica Vocali Consonantes simul possunt comprehendendi, ita, vt plures sint ante, plures post Vocalem (per exper.). *Lingua* in syllaba *perfecta* requirit, vt vox eiusque partes omnes *terminandus* distincte pronuncientur; quapropter et *numerus Consonantium, cum vnica Vocali comprehendendarum, determinari ex perfecta seu distinctae pronunciationis idea* debet. Vnde numerus Consonarum in syllaba de-

§. 128.

Quo plures Consonae sunt ante Vocalem, eo *Duae ante totidemque post Vocalem esse possunt.* rapidiori cursu ad Vocalem, qua mediante sonum suum edere possunt perceptibilem, pro- peremus necesse est (§. 30.). Quo maiori vero celeritate aliquid perficitur, eo pauciora

H 5

pos-

possunt distingui (per exper.), adeoque quo magis Consonarum numerus ante Vocalem augetur, eo magis sonus cuiusuis obscurior fit, nec regulis perfectae linguae, prouti decet, consulitur (§. praec.). Hinc, *quum trium ante vel post vnā Vocalem Consonarum pronuntiatio plurimam partem difficilior sit, plures duabus cum vnica Vocali Consonis tam ante quam post illam comprehendere, salua linguae perfectione, non licet.*

SCHOL. Tres, imo quatuor literas in principio coniungere posse, tam Germani, Latini, Graeci et Poloni aliique confirmant e. g. σκληρός, στρατόν, scribo, splen, schneiden, sprechen.

§. 129.

Quod lingua
Hebraea
confirmat.

Lingua Hebraea hanc in exemplo comprobata testatur perfectionem. Vnam minimum ante Vocalem ad syllabam refert literam, interdum plures, sed ad summum duae ante Vocalem totidemque post illam tantum deprehenduntur in vnica syllaba. Prona hinc fluit consequentia, quod simulac tres literae cum vnica vocali ante eam sint comprehendendae, tunc commodo addenda loco fit Vocalis commoda.

SCHOL. I. Ex obseruatione Grammaticorum *Vocalem* apud Hebraeos *sequi* in vna syllaba possunt literae numero ac indole variae. *In medio hocius* vna tantum litera mota, e. g. וְשִׁמְרוּ, כִּלְם. Quiescens vel vna עֵינַיִם, מִצְּאֵת. vel duae, quorum vnum tamen potius signum est literae insensibile ad radicem, significatum vel formam conseruandam

dam praefens **הביאת**. Quiescibilis vel rursus signum literae insensibile ob eundem finem retentum, et litera mota. **מראכתו**. **לקראתכם**. In fine vocis vel vna mota **בן** vel quiescens vna **בני**, **קרא**. vel quiescens vna et alterum insensibile **ציא**. vel mota vna et quiescens vna **וירא**, conf. *Altingius* l. c. p. 33.

SCHOL. 2. In superioribus adduximus casum, praeter quem plures adhuc dantur, in quibus duarum modo literarum concursus suadet aut integram Vocalem aut partem saltem illius apponere: nec ipsa lingua Hebraea huncce modum ignorat, vti quotidiana docet experientia. Duo aut tria in sacris deprehenduntur in scriptione exempla, vbi tria ante vnam Vocalem signa apparent, cuius tamen ratio haud difficilis. e. g. **צוארי**, et **צואריהם**. Ios. X. 24. it. **מראון** Ios. XII. 20. cui tamen voci Masorethae adiungunt, **לא קרי א'.**

§. 130.

Sic **שתו** duas comprehendit syllabas tam nudas, quam esse poterunt, in **שם** vna litera post Vocalem; in **לה** duae ante Vocalem, in **ישק**, duae post Vocalem; in **קטלת** vtrumque simul expressum perspicitur. Omnium igitur syllabarum possibilium specimina lingua Hebraeorum monstrat. Quibus addimus, quod ob varias rationes tres ante vnam Vocalem literae possint occurrere, noua inde Vocali adornanda. e. g. pro **בצדקה**, **בצדקה**.
pro

Exempla.

pro נַאֲרָבָה, נַאֲרָבָה, pro בַּעֲבוֹר, בַּעֲבוֹר,
de quibus plura inferius.

§. 131.

Falsa
conclusio.

Hinc a numero Consonarum ad numerum
syllabarum concludere absolum est (§. praec.).

§. 132.

Quot Vocales
tot syllabae
et v. v.

In qualibet syllaba est Vocalis (§. 123.),
non nisi tamen vna (ibid.); adeoque quot
syllabae, tot Vocales et quot Vocales, tot sylla-
labae, a numero Vocalium ad eam syllabarum
optima valet conclusio.

§. 133.

Quaenam
asyllabica.

Non vna Vocalis sine Consona, nec Conso-
na sine Vocali apud Hebraeos constituit syl-
labam (§. 123.): nec Vocalis cum Consona
huic praeposita (ibid.). Licet igitur post Vo-
calem occurrat litera, nulla tamen earum sit
ante Vocalem, tunc nulla quoque constituitur
syllaba: hinc הַ, יֵ, יִ, יוֹ, יוּ, recte dicun-
tur asyllabica, הֵ, vero syllabicum.

§. 134.

A Consona
omnes sylla-
bae incipiunt.

Nulla Vocalis sine praecedenti litera sylla-
bam perficit (§. praec.): adeoque nulla apud
Hebraeos syllaba incipit a Vocali, a Consona
omnes.

SCHOL. Ex hisce multorum lectionem cor-
rigere possumus, qui lenioribus lite-
ris, ab initio vel vocis vel syllabae constitu-
tis, nullum plane diuersum a Vocali sonum
tribuunt, qui אֶדוֹם, Edom, אֶבֶר, abad,

וּכְבִּי,

וּבְנֵי, Vbanim, יְרוּשָׁלַיִם, Ierascchalaim auctis pluribus simul vitiis legunt.

§. 135.

Quot Vocales, tot syllabae (§. 132.). Vbi-
cunque duae Vocales in voce, ibi duae syl-
labae: nulla tamen syllaba incipit a Vocali
(§. praec.). Ergo nec duae Vocales imme-
diate se inuicem possunt excipere, adeoque
nec duo Vocalium signa. Quodsi igitur in
scriptione Hebraeorum duo Vocalium signa
immediate se excipere videantur, unum ex il-
lis signum simul Consonae erit, inter utraque
Vocalium signa pronunciandum. e. g. קוּי
Ko-wai, קוּי, Ko-wim, יהוה הוה, קשוח.

Inter duo Vo-
calium signa
intercedat
litera.

§. 136.

Quaelibet syllaba requirit Consonam ante
Vocalem, poterit tamen et post Vocalem in
eadem syllaba adesse litera (§. 129.). In
qualibet igitur syllaba vel litera est post Vo-
calem, vel minus. Quaelibet porro litera post
Vocalem vel litera mota est vel quiescens, il-
lius sonus a Vocali diuersus, huius cum Vo-
cali fere idem percipitur (§. 83.).

Nexus
cum sequen-
tibus.

§. 137.

Syllaba, in qua post Vocalem sonus literae
diuersus percipitur, audit *composita*, in qua
nullus diuersus, *simplex*.

Syllaba com-
posita
et simplex
quid ?

§. 138.

Hinc syllaba, quae desinit in literam mo-
tam est *composita* (§. praec. 85.), quae in
Voca-

Alia ratione.

Vocalem seu literam quiescentem, simplex (ibid.).

SCHOL. **חַמָּה** duae syllabae compositae; **חַמָּה**, utraque syllaba simplex. Nec minus quilibet perspicit, quod ea in hocce §o adducta confectaria potius sint, quae definitionum loco alii exhibent.

§. 139.

Confectarium. Omnis syllaba Hebraeorum vel simplex est vel composita (§. 136. 137.).

SCHOL. Omnes Hebraeorum radices litera quadam terminantur vel mota vel quiescenti. Nulla igitur vox primigenia terminatur Vocali. Hinc quando terminus in meram definit Vocalem, tunc non nuda est radix, sed alia simul in illo termino ut obtineat ratio, dubitari nequit. Ex hisce porro concipimus, cur plurimae accessiones incipiant a Vocali, per quas haud raro in syllabis, aliisque hinc pendentibus oritur mutatio. e. g. **מֵרָה**, in plurali, addendo **ִי**, in suffixis **ִי**, **ִי**, **ִי**, **ִי**, quae in fine adiciuntur, **ו** a praecedenti syllaba auellitur, per quam mutationem, hoc casu in syllabis fit confusio, uti sequentia declarabunt. Sic in **בֵּית מִוֹת** et huius generis pluribus idem occurrit.

§. 140.

Omnes syllabae agnoscunt et temporis quantum. Omnes syllabae constituuntur per Consonas et Vocalem (§. 125.). Consonae et Vocales sunt soni (§. 2. et 30.). Quilibet Tonus exigit ad sui formationem quoddam tempus (§. 7. per ideam soni et tempor.). Hinc quaelibet syllaba quoddam exigit temporis quantum, per par-

partialia Consonarum et Vocalis temporis quantita compositum.

SCHOL. Quodsi igitur eruiamus, quodnam temporis quantum Consona, quodnam Vocalis et longa et brevis postulet, tunc haec simul sumpta component totum syllabae ratione temporis, quo pronunciari debet, quantum. Ad famosum illud trium morarum principium nos nunc accingimus demonstrandum, quod, licet parum utilitatis habeat, quamue sine illo principio facile possemus asserere, ideo ut curioso tantum lectori satisfaciamus, pluribus hance doct. inam prosequamur.

§. 141.

Mora est quantum temporis, quod ad sonum formandum sufficit. Quid mora.

SCHOL. Iusto specialiozem ideam formant ii, qui moram appellant illud temporis quantum, quod ad literam ante Vocale[m] pronuncian- dam requiritur.

§. 142.

Et literae et Vocales quasdam agnoscunt temporis moras (§. praec. et 140.).

Et literis et Vocalibus competit.

§. 143.

Quicumque sonus, assumpto quodam tempore quanto pro vno, eodem durante seu huius interuallo formari potest, ille *unicam et simplicem* exigit temporis moram: quicumque vero ad sui formationem duplum illud sum- tum, requirit, ille *duplicem* temporis moram.

Quinam sonus simplicem, quinam duplicem.

§. 144.

§. 144.

Litera vna
simplicem
postulat.

Quantulumcunque assumis temporis quantum pro vno, eodem durante litera vna pronuntiari poterit; hinc *quaeuis litera simplicem tantum temporis moram postulat* (§. praec.).

§. 145.

Tam ante Vo-
calem
quam post
illam
sensibilis.

Quicquid de litera valet generatim, id de ea, quae ante et post Vocalem est, affirmandum venit, (per princ. Log.). *Vnica mora literae ante Vocalem, vnica post Vocalem eadem sensibili competit.*

§. 146.

Duae ante Vo-
calem literae
unicam mo-
ram,
totidem duae
post Vocalem
agnoscunt.

Celeritas est quaedam temporis determinatio, et hinc in doctrina de moris, vbi opus est, attendenda (§ 141.). Plures literae ante Vocalem tanta celeritate ad Vocalem pronuntiari debent, vt maior ad illas simul pronuntiandas temporis mora haud transeat, quam in vnus ante Vocalem literae pronuntiatione (§. 128.). Hinc apud Hebraeos *duae literae ante Vocalem unicam tantum temporis moram agnoscunt* (§. praec.), *idem valet de duabus post Vocalem literis* (§. praec.).

SCHOL. **Y** et **V** plures in pronuntiando comprehendunt literas, quae vnico tamen signo exprimuntur, nec, vbi vnum ex illis immediate ante Vocalem deprehenditur, quisquam plures vna moras illis adscribit: ideo et duabus signis literarum, quae duas exprimunt literas, cum vnica Vocali combinatis, vt vna tantum competat mora, confirmatur.

§. 147.

§. 147.

In qualibet syllaba minimum vna, non raro quoque duae literae sunt ante Vocalem (§. 125. seq.). Minimum igitur vna mora per literam seu literas in ea deprehenditur: hinc syllaba, quae tantum literam vel literas ante Vocalem agnoscit, nullam vero aut saltem non talem, quae percipi possit, post Vocalem; illa non nisi vnicam per literas moram exhibet (§. 145. et praec.). Atqui syllaba simplex talis est (§. 137.). Ergo *syllaba simplex ea dici poterit, in qua vnica per literam seu per literas mora exprimi potest.*

In syllaba simplici vnica per literas mora.

§. 148.

Litera ante Vocalem moram simplicem, talis post Vocalem sensibilis eandem requirit (§. 145.). In quacunque igitur syllaba praeter literam ante Vocalem, sensibilis quoque litera post Vocalem necessaria est, illa duas temporis per literas poscit moras. Sed syllaba composita eius generis est (§. 138.). Hinc *in qualibet syllaba composita duae deprehenduntur per literas temporis morae.*

In syllaba composita duae per literas.

SCHOL. 1. Eligunt alii haecce consecraria tanquam characteres vtriusque speciei syllabarum completos, quo iure id fieri possit, ex praecedentibus licet diiudicari.

SCHOL. 2. Huc referas ea, quae in superioribus §. 96. et 103. de literis quiescentibus compensatis et non compensatis ratione temporis et morarum adduximus. Haud absolum est, literae quiescenti non compensatae tribuere

Kochii Gram. Hebr.

I

mo-

moram, quum interna eius vis nondum est per
Vocalem longam expressa, quae in pronun-
ciando semper percipitur.

§. 149.

Quot moras
exigunt
Vocales.

Vocales longae et breues differunt modo
ratione temporis (§. 7.), vt 2. et 1. (§. 9.).
Adeoque longa duplicem moram, breuis vni-
cam postulat (§. 141.).

§. 150.

Tot syllaba
composita
moras
requirit,
quot simplex.

Quaelibet syllaba vel desinit in sonum Vo-
calis, vel minus (§. 136.). In illa quiesci-
mus in Vocali, in hac Consonam post Voca-
lem statim cum ea simul formamus seu Voca-
lem cum litera illa simul comprehendimus (per
exper.): hinc idem plane temporis quantum
vtraque syllabarum species in pronunciando
requirit, vt eapropter *syllabae simplici tot ad-
scribi queant morae, quot syllabae compositae*
(§. 137.).

§. 151.

In syllaba
composita
sunt ordinarie
tres.

Syllaba composita duas exhibet per literas
temporis moras (§. 148.), at Vocalis inter
eas vt sit, necesse est (§. 137.), non longa,
quia nullum Vocali tribui tempus protractum
potest, ob literam cum Vocali simul compre-
hendendam (§. 137.). Ergo breuis, cui ta-
men non nisi vnica temporis mora competit
(§. 149.). Hisce simul sumtis *in syllaba com-
posita ORDINARIE sunt tres morae.*

SCHOL. Nullam hic consideramus peculiarem
determinationem, quae postea syllabae per
tonum accedere potest, sed syllabas naturali-
ter

ter spectatas (§. 125.). Hinc haec generalis, omnibusque linguis, in quibus eadem syllabae compositae est definitio, propria exsurgit regula: IN SYLLABA COMPOSITA ORDINARIE SIT BREVIS VOCALIS.

§. 152.

Quot morae sunt in syllaba composita, tot earum sunt in simplici (§. 150.). A. Tres ibi reperiuntur (§. praec.). Tot igitur exigit syllaba simplex. Sed vnica tantum per litteram seu literas exprimi in ea poterit (§. 147.). Ergo duae per Vocalem adhuc sunt constituendae. Non nisi autem Vocalis longa duplicem supplere potest (§. 9.): Hinc in SYLLABA SIMPLICI VOCALIS LONGA DEPREHENDATUR.

Tot
in syllaba
simplici.

SCHOL. De hac regula idem notandum est, quod §o praec. monuimus.

§. 153.

Quot moras requirit syllaba simplex, quot composita, tot omnes exigunt syllabae (§. 137.). Tres autem postulant (§. 151. et praec.). Ergo omnes apud Hebraeos syllabae tres temporis moras in pronunciando requirunt.

Tres igitur
omnes sylla-
bae.

SCHOL. Haec propositio, quia plures inde veritates concipi debeant, vocatur *principium trium morarum*; quod, vti explicauimus, in lingua Hebraea et in qualibet alia, quae hasce agnoscit determinaciones, semper existit. conf. Carpov tr. de perfectione L. p. 100., qui idem dedit alia tamen ratione demonstratum. *Attingius* atque prae aliis *Danzius* primum hoc Grammatices Hebraeae principium esse opi-

nantur. Non tamen hocce principium, quam
duae illae potius regulae, quae et sine isto
morarum principio declarari potuerint, tan-
tam in lingua Hebraea ostendunt utilitatem,
quibus maximum omnino statuendum est pre-
tium, licet de moris nihil nossemus.

§. 154.

Non tamen
in scriptione
semper expres-
sae.

Ideis cuiuslibet syllabarum speciei haec omni-
no accommodata sunt, sed dolendum sane est,
quod *harum in scriptione regularum minus
constans seruetur ratio.* Deprehendimus ob-
diuersos respectus in syllaba composita Voca-
les longas, in simplici breues, imo idem vel
absenti tono, ex quo huius adhuc mutationis
reddi potest ratio, non raro obtinet. e. g. **אָהָר**
הַיּוֹלֵךְ Iud. XIII. 8. **לִישׁוֹר** 2. Paralip. XXXI.
בִּיקְרוֹתֶיךָ Ps. XLV. 10. **אֶעֱשֶׂה**, omnesque
huius generis termini; **טֹוֹ** Metegh enim il-
lam adscribere vim, vt suppleat moram, infe-
rius refutabimus.

§. 155.

Termini
technici.

Syllabam Hebraei vocant **סֵגוּלָה** segmentum
scil. vocis polysyllabicae. Syllabam simplicem
הַבְּרָה מוֹרְכֶכֶת. Compositum **פְּשׁוּטָה**.

SECT. II.

DE PRIMARIA QVADAM SYL-
LABAE AFFECTIONE,
TONO SCILICET.

§. 156.

Quid vox
monosyllabica
et polysylla-
bica?

Syllaba vna vel plures constituunt voces,
quo respectu vox vnica constans syllaba, di-
citur

citur *monosyllabica*, pluribus vero, *poly-*
syllabica.

§. 157.

Terminis utimur, ut mentem nostram cum Sonos audias
aliis communicemus (§. 7. Prol.). Sunt ve- qui nos cupit
ro termini voces (ibid.), quos per sonos de- intelligere.
clarauimus (§. 6. Prol.). Sonos igitur ille,
qui nos intelligere cupit, audiat.

§. 158.

Quicquid iucunditati in audiendo inseruit, Iucunditati
illi omni modo studendum est: quicquid illam ergo in audi-
impedit, fugiendum, si mentem nostram alteri do inserui-
per terminos declarare annitimur; alias ob endum.
naturam animae omne iniucundum auersamur,
nec sonos, quos edis, audire, nec cogitatio-
nes tuas, quaecunque demum sint, cognosce-
re lubenter volumus.

§. 159.

Vbi voces mere monosyllabicas inuicem Monosyllabi-
connectimus, gratus minime prodibit sonus, ca per poly-
qui tamen per iucundam cum polysyllabicis syllabica
varietatem hac ex parte restituitur. Hinc vo- distincta ap-
ces monosyllabicas in oratione cum polysyllabi- pareant.
tis componere finis eiusdem commendat.

§. 160.

Hisce iam prae paratis, aliud quod *κακο-* Monotonia
φωνία efficit, addimus. Tota oratio com- euitanda est.
ponitur varii generis vocibus (§. praec.). Vna
eademque sonorum eleuatione totam illarum

seriem pronunciare, summum auribus nostris creat taedium: Eam autem sonorum idenditatem, appellant *Monotoniam*, quae, prout fini sermonis adeoque et linguae contraria, evitanda est (§. 158.).

§. 161.

Non igitur eadem omnium Vocum fit eleuatio. Ex hisce inferimus, quod in toto orationis nexu aut vna vox prae aliis quoad sonum sit eleuanda, aut quod in polysyllabica maiori vnius syllabae prae reliquis eleuatio fit instituenda (§. praec.).

§. 162.

Et syllabarum eadem productio. Vbi vocem seu syllabam maiori prae reliquis eleuatione pronunciamus, ibi maximam partem sonum illius vocis vel syllabae prae reliquis quoque longius protrahimus (per exper.).

§. 163.

Quid tonus? Maior illa vnius vocis aut vnius syllabae prae reliquis eleuatio id efficit, quod *tonum* appellamus: non inepte tamen agemus, praecipue quando ad scriptionem Hebraeorum simul attenti, *tonum* in maiori eleuatione connexaque productione vnius syllabae prae reliquis ponamus.

SCHOL. Nostra de sono suppeditata idea minus fit abundans, quia illa soni intensio extensio nem seu syllabae longitudinem non necessario secum habet connexam.

§. 164.

Quaelibet polysyllabica

Quaelibet vox praefertim polysyllabica (vnius)

(vnius enim syllabae voces iam non confiderantur) *habeat tonum* (§. praec. et 160.).

vox habeat
tonum.

SCHOL. Quod non plures in vno termino vicini esse possint toni, sequentia monstrabunt.

§. 165.

Quaecunque syllaba tono est affecta, illa maiorem soni eleuationem connexam cum longiori eiusdem productione requirit, reliqua vel reliquis alia intensione et breuiori productione prolatis (§. 163.). Quicquid ratione temporis mutationem producit, id moras mutat (§. 141.): hinc ea syllaba, quae tono affecta est, plures aut saltem, si hoc fieri nequeat, inaequalem morarum numerum contineat, iis, quae in reliqua vel reliquis syllabis deprehenduntur.

Tonus
mutationem
in moris
creat.

§. 166.

Omnes Hebraeorum syllabae tres temporis moras requirunt (§. 153.): ea proinde, quae tono afficitur, plures tribus exigit, adeoque tonus Hebraeorum speciali significato vocari poterit sonus morarum tribus plurium.

Adeoque plu-
res tribus
in ea syllaba
sint.

§. 167.

Licet nunc accedentibus affectibus aut aliius mentis mutationibus vna saepe syllaba duplo maiori tempore prae altera seu reliquis pronunciari possit, vnde quinque vel sex, septem imo octo pluresue morae illi syllabae sint adscribendae: haec tamen magis ad tonum logicè ac rhetorice spectatum, quam grammaticè

Hebraeis
tonus est sonus
4. morarum.

tice talem pertinent. Grammaticis enim satis est, ubi ad tonum significandum inaequalitas morarum assumitur, quae tamen numerum ternarium excedentem, quantum fieri possit, exprimere debet. Hinc tonus ipsis est sonus quatuor morarum.

SCHOL. Omni iure illam de moris syllabarum supra demonstratam doctrinam hac in materia continuare volumus, quum maioris productionis syllabae tono notatae mentionem iniecerimus. Sed quum eadem temporis differentia in Vocalibus occurrat (§. 9.), ideo pro diuersa syllabarum natura statim potuissimus diuersam tonum exprimendi rationem exponere, quod paucis abhinc lineis fiet.

§. 168.

Cessante tono
cessant
ab eo pen-
dencia.

Cessante ratione, cessat rationatum. Tono igitur ob incrementum aut alias rationes *sede sua moto, cessare debet maior illius syllabae prae reliquis productio ac omnia reliqua quae inde pendent, restituendo quaeuis in statum ordinarium.*

SCHOL. I. Pro Vocali longa in syllaba composita ob tonum constituta, qui nunc ablati est, quamdiu syllaba manet composita ordinarie Vocalis brevis, eiusque signum apponendum est. Sic intelliges omnes illos casus, ubi ob ablatum tonum loco longae substituta perspicitur Vocalis brevis. e. g. כָּלֵם, pro כָּלֵם, אִמּוֹ, ex אִם עֵי et עֵי דְּבַר הַמֶּלֶךְ, ex קוֹרֵשׁ, pro קוֹרֵשׁ, ex קוֹרֵשׁ etc.

SCHOL. 2. Literae sine Vocalibus pronunciari ne-

nequeunt (§. 30. et 31.). Hinc et earum modo sonus protrahi aut eleuari non poterit; non igitur mireris, cur toni variatio, nullam in literis mutationem postulet, sed in Vocabulis tantum, his enim sigillatim spectatis tribui sonus vel protractus seu longior, vel acceleratus seu breuis potest.

§. 169.

Scriptas nunc vbi perlustramus voces polysyllabicas; res sane non exigui est momenti, tonum in vna earum syllaba scriptum quaerere, *vnius enim vocis pro varia toni collo- catione varius haud raro est significatus*, quod omnibus omnino linguis proprium est e. g. in voce gebet, si tonum in penultima ponas, per latinorum DATE exprimendum venit; tono autem in vltima collocato, PREGES indicat. Ita Hebraeorum תָּבַל et תָּבַל, in illo ter- mino tonus in vltima deprehenditur, atque orbem significat, in hoc tonus in penultima est, et *confusionem* notat. *Vbi inaequalitas morarum seu in syllaba composita Vocalis longa, in simplici breuis tunc demum deprehendere- tur, quando tonus syllabam afficeret, tunc signum ipsis ideis accommodatum haberemus (§. 149. 150. et 166.). At vel tono subla- to aut absenti in monosyllabicas praesertim lon- ga Vocalis in syllaba composita, in vocibus polysyllabicas Vocalis breuis in syllaba simpli- ci reperiuntur. Hocce igitur toni signum, quod ex inaequalitate morarum desumitur, incertum, minusque constans esse haec abunde*

Num tonus
vbique sit
scriptus?

docent, cuius tamen defectus aliis certioribus signis, accentus intelligo tonicis, suppletur. Qua occasione de hisce, quantum ad Grammatices notitiam spectant generatim quaedam proferamus.

§. 170.

De accentibus
Hebraeorum,
num sint
signa toni?

Accentus Hebraeorum non propter varias sonorum modulationes, musicis familiares, sed, *ut legitimam terminorum coniunctionem et separationem indicent, codici S. adiectos esse, accuratiores Philologi statuunt omnes.* Hinc ad sensum rite determinandum nimium quantum faciunt, nec alia prorsus auctoritate apponi potuerunt, nisi illius, cui de sensu SSae disponendo ius est; id quod soli Deo, tanquam sacrarum literarum auctori, competit. Una horum signorum haec est *perfectio*. Accedit *altera*, quae in eo consistit, quod plurimorum inter eos adhuc sit officium, ut eo loco, quo apparent, tonum vocis adesse indicent, tonici id ob negotium appellati. Haec tamen circa illos obserues. Alii eorum sub termino scripto, ad apicem signorum literarum alii tantum constituuntur. Quicumque accentus tonici ad apices tantum literarum collocantur, illi medium exacte signi literae, cui superne adponendi sunt, et sub quo Vocalis tono affecta deprehenditur, occupare debent: quodsi vero tales eodem, quo signa Vocalium poni solent, ordine constitui debeant, tunc signum, quod accentum exprimit, ad sinistrum Vocalis tono affectae latus apponatur. His ita constitu-

stitutis, facile est sedem toni indagare. Alia tamen ratio est accentuum, quos prae- et postpositiuos vocant: Illorum praepositiuorum signa primo in voce literae signo superne adii- ciuntur, horum postpositiuorum locus ordi- narie est super ultimo in voce literae signo, quacun- que caeterum in syllaba tonus inueniatur. Sed quum numerus horum, tertiae modo accentuum tonicorum parti aequalis fit; aliae tunc prostant notae, ex quibus sedes toni determinari atque cognosci poterit. Reliqua interim leuioris momenti dubia breuitatis ergo silentio praeterimus.

SCHOL. E re minus nostra hoc loco esse ducimus, vt accentus tam quoad signa, quam quod ad eorum officia prolixius delineemus; quum accuratior eorum meditatio peculiaribus et libris et collegiis nunc destinata sit, atque deman- data.

§. 171.

Ex hisce, ni fallor, patebit, *accentus* non si- Sunt omnino
ne iniuria et *in lingua Hebraea* vocari posse signa toni.
signa toni.

SCHOL. 1. Sic dubio quorundam satisfieri cre- dimus, quando duplex hocce accentuum offi- cium in lingua Hebraea obtinere ambigunt. Ipse Vener. Loescherus l. c. p. 325. *Accentus*, vocat, *toni indices*, atque *syllabam, tono affe- ctam, digniorem, in qua neruus vocis resideat.*

SCHOL. 2. Multas omnino speciales de sede toni regulas, sed multis exceptionibus impe- ditas proferunt excellentissimi Philologorum, ac inter illos *Cel. Danzius* §. 16. qui omnes tamen ex situ accentuum in voce scripta or- tum

tum suum trahunt; Praecipuas illarum, quae ad distinguendum inprimis vnum ab altero faciunt, suo quamlibet loco stabiliemus.

SCHOL, 3. Tonus est affectio quaedam syllabae (§. 163.). Eaque talis, quae maiori illam eleuatione et plerumque etiam productione suadet pronunciandam. Ad syllabam pertinet 1) Consona sed 2) cum vnica Vocali coniuncta (§. 133.), adeoque Consona sine Vocali nunquam constituet syllabam nec tonus in illa sola suam vim exerere poterit. Quando igitur ob suas rationes tonus retrahitur loco, vbi nulla integra syllaba sed litera modo adest, Vocali destituta; tunc id quod syllabam perficit, suppleatur, Vocalis vel illa quae ante incrementum adfuit, vel alia, quae sponte sese offert commoda, addatur. Hocce non minus quam alterum, quod pro Vocali breui assumatur longa in syllaba composita, Grammatici nonnulli adscribunt accentibus, in quibus tamen circulus in demonstrando committi videtur, qui ex iis, quae diximus, facili negotio detegitur.

§. 172.

Tonus vel est in vltima vel penultima. Per tonum *κακοφωνίαν* studemus euitare (§. 160. 163.): Sonum, qui his vel illis gravissimus est, aliis quam maxime esse ingratum, quotidiana docet experientia: cuius ratio in diuersa fibrillarum in auribus neruearum structura et dispositione, quam clima maximam partem determinat, quaerenda est. Sic Hebraeorum auribus ingratus omnino est sonus, si tonus ponatur in ea vocis polysyllabicae syllaba, quam duae, tres, aut plures in eodem termino sequuntur. Fugienda tamen omnis generis *κακοφωνία* in qualibet lingua est, hinc

hinc et in lingua Hebraea, quae tonum in vocibus polysyllabicis fere semper ad ultimam transfert, interdum quoque eam ad penultimam remittit.

SCHOL. Quod toni praesentia in antepenultima aut in syllabis a fine adhuc remotioribus *καροφωρίαν* non absolute talem creet: id ex aliis linguis, latina, graeca etc. probari poterit, quae tamen omnes suauem omnino quamplurimis suorum terminorum pronunciationem insinuant.

§. 173.

Tonus in lingua Hebraea ad ultimas semper syllabas refertur (§. praec.), ut breuiori inde temporis momento quaelibet, quae praecedunt, efferri debeant, idea illius exigit (§. 165. et 163.). Hinc idem ille respectus occasionem suppeditare poterit ad id, ut ipsa vox multis constant syllabis, per vnā abiectam fiat breuior, adeoque, ut vna Vocalis non propter tonum, sed ob alia incrementa, per quae tonus simul aufertur, abiiciatur. De quibus explicatiorem inferius dabimus declarationem.

§. 174.

Quaelibet vox praesertim polysyllabica agnoscit tonum (§. 164.), qui semper vel in vltima vel in penultima deprehenditur (§. 172.). Si in vltima, tunc plures vno adesse nequeunt, si in penultima, tunc id modo fit ob varietatem (ibid.). Ergo quaelibet vox, praecipue polysyllabica habeat tonum eumque vnicum.

SCHOL.

Tonus occasionem suppeditat, ad id ut vox fiat breuior.

Vnica vox, vnicum habeat tonum.

SCHOL. Varias omnino accessiones terminus recipere potest, pro diuerso illo modo, quo eae quae ideae accedunt, exprimi solent. Quando igitur terminus ante hoc incrementum iam habuit tonum, ille tamen per augmentum illud multiplicari nequit, sed, ubi opus est, pristina sua sede mouetur, ad vltimam vel penultimam eiusdem termini aucti: vt vniuersali plane ratione possimus asserere, quod vnica vox integra, qua talis spectata, vnicum habeat tonum.

§. 175.

Sic duae et plures voces vt vnica spectatae, vnicum. Sunt haud raro duo, tres vel plures numeri termini, qui vniam modo ideam determinatam significant, et ob id ipsum considerari merentur tanquam vnica vox polysyllabica. Vnica vox, vnicum tantum agnoscit tonum (§. praec.), hinc, licet, quod ad terminorum numerum, plures adesse videantur toni, vnicus tamen illo casu tantum in vltima vel penultima illius termini integre considerati apprehenditur.

§. 176.

Quaedam ex illis amittere tonum debent. Ex pluribus illis terminis quilibet anterioriorem huncce idearum nexum tonum agnoscere potest, qui plures tamen sese resoluunt in vnum, quando plures illi termini modo tanquam vnica vox polysyllabica spectantur. Quidam igitur ex illis tonum amittere debent, quinam vero, iam demonstrabimus.

§. 177.

Quaenam vero? Assumas duos numero terminos, quibus vnicus tantum competit tonus; altera nunc vox, quae

quae cum priori combinatur, vel vnica modo constat syllaba, vel duabus et pluribus. Si illud, tunc illa syllaba protrahitur, et tonus in altero termino est; si hoc, tunc tonus ad antepenultimam referre nequit, adeoque ad priorem vocem nunquam redit; *prior igitur vox tonum semper amittit, qui in altera ordinarie manet.*

§. 178.

Sublato tono, tolluntur omnia cum eo connexa (§. 168.). Hinc loco signi Vocalis longae in syllaba composita, quod ad denotandum tonum aderat, cognatae breuis signum adoptatur (ibid.), aut ex aliis accedentibus rationibus vox redditur breuior, quo de infra agemus.

SCHOL. כַּל אָדָם, pro וְכָל אָדָם.

אֶת־מֶלֶךְ. דָּבָר יְהוָה ex דָּבָר יְהוָה

pro אֶת.

§. 179.

Vt eo certiores simus, quod arctior hic nexus inter duos vel plures obtineat terminos, qui ex contextu fere semper agnosci potest, signo quodam in scriptione nonnunquam solliciti punctatores, vti vocantur, id indicarunt. Signum illud, ex quo arctior vocum nexus agnosci potest, appellatur *Makkeph*, ipsum signum est lineola transuersa inter voces nexum hunc agnoscentes protracta.

Quid
Makkeph.

SCHOL.

SCHOL. מַלְקָם , כִּלְאֲשֶׁר לוֹ

Altingius, Neumannus, Loescherus, Wasmuthius, Opitius lineolam illam vocant *Mackaph*, quam vocem *Neumannus* cum *Ven. Loeschero* ex Hebraica radice, suis tamen hypothefibus conuenienti deriuat, sed *B. Danzius* falsam illam testatur deriuationem, quum vti nomen spectatum, non ipse nexus, sed signum modo illius per hancce indicetur lineolam. Idem summi nominis philologus מַקֵּב descendere perhibet a rad. Syriac. נִקֵּב : Part. Aphel pro מִנְקֵב מַקֵּב (ס. 47.). Radix illa denotat copulare, in praesenti partic. copulans et praet. part. copulatum.

SCHOL. 2. De vocibus per *Makkeph* copulatis idem valere, quod de pluribus terminis, qui vnicam ideam magis determinatam indigitant, facile erit ad intelligendum, signum enim huius negotii haec modo lineola est. *Vener. Loescherus* de causis L. H. *Maccaph*, inquit, *artiffimi nexus nota est, atque ex duabus Eothibus, earumque ideis vnam facit.*

§. 180.

Termini
technici;

Tonum Grammatici Iudaeorum vocant טַעַם. Vox, quae tonum habet in vltima, voce Chaldaica מְלַרְע, quae est Hebraica מִתְחַת. Latinis acuta, Graecis ὀξύτονος. Quae illum in penultima, מְלַעַל, id est מְמַעַל lat. penacuta, gr. παροξύτονος.

SECT. III.

SECT. III.

DE

SIGNIS SEV NOTIS, QVIBVSDAM,
QVAE SIGNA LITERARVM, IN SYLLA-
BA CONSTITVTARVM, AF-
FICIVNT.

§. 181.

Praeter signa literarum, signa Vocalium et **D**antur adhuc
accentuum, alia adhuc perspiciuntur in scri-
ptione signa, quae prius tamen exponi ne-
queunt, quam vbi priores illae doctrinae
omnes, quas iam exposuimus, sint exhibitae.
Varia illorum tamen numeramus, *Makkeph*, de
quo paulo ante, *Schua*im omnes, *Mappick*, *Pa-
tach furtiuum*, *Metegh* et *Dagesch* utrumque.
Haec signa peculiarem rursus inter se exigunt
ordinem, quo nihil antiquius, in hac, qua
scribimus, methodo habemus. Ea, qua vnum
alterum excipiet, serie signa haecce iam dispo-
suimus, ac primo quidem loco differemus,

multa
in scriptione
signa.

DE SCHVA HEBRAEORVM
ET SIMPLICI ET COMPOSITO.

§. 182.

Tametsi quaelibet litera, adeoque et illius
signum, sigillatim spectatum, sine Vocali non
possit sonum edere, neque tamen non duas
commode literas cum vnica Vocali compre-
hendere, et sic duo literarum signa ad vnum
Vocalis signum referri posse, supra (§. 128.)
Kochii Gram. Hebr. K **o**sten-

Duae ante
et post vniam
Vocalem
literae esse
poterunt.

ostendimus. Eadem ratio est literae vel vnius
vel duarum post Vocalem.

§. 183.

Quoddam signum literae mediate aut immediate ante et post Vocalem. Inter quod signum literae et signum Vocalis nihil intercedit, illud est *immediate ante Vocalem*. Quodsi vero inter quoddam signum literae et signum Vocalis alia litera intercedit, illud est *mediate ante Vocalem*. Idem valet de signo literae immediate et mediate post Vocalem.

SCHOL. e. g. כְּנִי, כ mediate est, נ immediate ante Vocalem יִרָא, ר immediate, נ mediate post Vocalem.

§. 184.

Vnica apud Hebraeos litera mediate ante et post Vocalem possibilis. *In Hebraeorum lingua vnica tantum litera in syllaba mediate ante et post Vocalem esse potest (§. praec. et §. 128.), idem de signis earum dein affirmandum venit.*

§. 185.

Signum absentis Vocalis. Signum literae, quod mediate ante Vocalem est, nullam secum immediate coniunctam habet Vocalem (§. 183.). *Quum illud tamen per se aequè mereatur signum Vocalis ac alterum, quod immediate tale sequitur; imprudentes ideo in eam possint ruere sententiam, acsi Vocalis signum sit omissum; hinc sola lingua Hebraea ad stuporem usque circumspècta, vnionis huius literalis in scribendo aliquod extare voluit signum.*

SCHOL. Vltima haec verba Neumannus per quam appe-

apposite in hacce materia affert, in Clavi domus Heber P. III. p. 58.

§. 186.

Signum illud indicans, sub signo literae nullum esse signum Vocalis quaerendum, vocatur *Schua*. Scribitur per duo puncta perpendiculariter erecta. Quid Schua?

SCHOL. Schua ab aliis נִשְׁ , ab aliis נִשְׁ , ac tandem a nonnullis נִשְׁ scribitur. Prioris scriptio amici deriuant illud ex נִשְׁ , quod vanitatem proprie notat, ac, vt *Loescheri* verbis vtar, ob hancce similitudinem ita dictum, quia sonus huius puncti omnium vanissimus sit et leuissime transeat. Alterius vocis patroni deducunt eam a rad. נִשְׁ , quae aequalitatem designat, quod Schua sese habeat aequaliter ad omnes Vocales, et de omnium sono participare possit. Tertium nomen deducunt ex radice נִשְׁ , quod chaldaicae esset formationis, ideo sic dictum, quod schua syllabam compositam ad sua initia reducat. Excerptimus haec ex *Loescheri* l. de caus. L. H. p. 319. Primae vocis significatus ex omnibus reliquis nobis arridet. Interim non est negandum, quod et antiquiores distinxerint inter נִשְׁ et נִשְׁ conf. *Pfeifferi* introduct. in orientem disp. IV. qu. 5. de qua dein plura.

§. 187.

Schua indicat absentiam Vocalis sub signo Schua ponitur
literae in scriptione (§. praec. et 185.), hinc eo loco,
huic debet apponi, eoque loco, quo signum quo signum
Vocalis iam absentis deprehendi solet; quem Vocalis.
K a tam-

tandiu locum occupet, donec ipsa Vocalis redeat.

§. 188.

Quando schua
necessarium
est,
quando mi-
nus.

Vbinam igitur signum Vocalis, quod plane non adest, quaeras, ibi ut per signum aliquod de eiusdem absentia monearis, haud absolum est, ibi schua ponas. Vbi vero nunquam Vocalem quandam sub signo literae in scriptione quaeras; ibi, licet nulla adsit, non est, cur monearis de eius absentia: Ergo ibi quoque Schua ut exprimetur, necessarium non est.

Ex hisce regulis generalibus speciales nunc deriuabimus.

§. 189.

Sub quiescentibus schua esse nequit.

Quascunque literas nulla vnquam sequi debet Vocalis, sub illis nullam quaeremus, ac schua tunc esset superfluum, imo sine ratione positum (§. praec.). At literas quiescentes, qua tales, nulla vnquam Vocalis immediate sequi debet (§. 91.). Per consequens nullam vnquam sub illis quaeres Vocalem, adeoque licet nulla adsit, sine omni tamen ratione schua apponatur. Imo simulac litera quiescibilis fit quiescens, schua, si quod adsit, tolli debet.

§. 190.

Sub motis igitur tantum.

Omnia literarum signa, quae scriptam vocem constituunt, vel sunt signa literarum motarum, vel quiescentium vel plane insensibilium (§. 85. Schol.), quae tamen maximam partem uti quiescentium signa considerantur, (ibid.)

sub signis literarum in scriptione, certis positis conditionibus, deprehendi debet schua (§. 186.), non tamen sub quiescentium signis (§. praec.). Ergo *schua locum modo tuetur sub signis literarum motarum, quae non immediate secum unitum habent signum Vocalis* (§. praec.), et contra *sub quocunque literae signo schua expressum perspicitur, illud est signum literae motae*, imo tamdiu litera quiescibilis habetur pro mota, quamdiu in scriptione hoc signum habet adscriptum. Nouum hoc est literae motae criterium (§. 95.).

§. 191.

Vbicunque nec post signum literae motae Vnica litera post Vocalem in fine nullum schua habet. Vocalem facile quaerimus, ibi in scriptione eius signum vix credimus omissum, nec ibi schua necessarium est (§. 186.). A. vbi in fine vocis vnum tantum fit signum literae immediate post Vocalem, eo casu, licet sub ultimo hoc literae signo nulla exstet Vocalis, eam tamen non facile ibi praesumimus omissam (per exper.). Hinc *sub ultimo literae signo, quando unicum immediate post Vocalem deprehenditur, haud opus est τὸ schua.*

SCHOL. Quia signum finale ך frequently signum Vocalis solet sequi, ideo ratio adest, cur eodem Vocalis absentis loco schua colles, hac ratione ך, ך׃, ך׃׃. Cur in ך׃׃׃ perspiciatur, longa non eget probatione, punctum enim geminam huius literae figuram exprimit.

§. 192.

Quibus
in casibus
potendum sit.

Sub signo literae motae 1) *mediate ante Vocalem* שְׁנִי, קָטֵל, מְנַע, signum eiusdem omissum videtur; idem sub signo literae motae, 2) *mediate post Vocalem* קָטֵלָה, יִשְׁקָ. Hisce igitur casibus schua per ideam suam necessarium est (§. 184. 186.), hinc scribimus שְׁנִי, קָטֵל, מְנַע, dein יִשְׁקָ, קָטֵלָה. sub וּ et לֵ in hisce exemplis vacuum adest, nec tamen pro solis post Vocalem in fine literis haberi queunt, hinc, quum alias tam immediate quam mediate sequatur Vocalis, quae hic plane exulat, sub *eadem illis literarum signis* schua omni iure apponitur, קָטֵלָה, יִשְׁקָ. 3) *sub signo literae motae immediate post Vocalem in fine syllabae, sed in medio vocis*, si nullum immediate sub se agnoscat Vocalis signum, schua superuacaneum non erit (§. 184. et 186. e, g. שְׁבִיבָה, יִשְׁמְרוּ).

Interiorem nunc טָז schua naturam distincte explicabimus, ex qua patebit, num vllum mereatur sonum?

§. 193.

Num
טָז Schua
sonus compe-
tat?

Quodcumque signum nullum plane sonum indicare debet, imo contrarium manifeste indicat, id scilicet, ut nequaquam sonum ulteriorem addamus, illi sonum quendam tribuere tam absolum est, quam vllum aliud (ex termin.). At vero schua 1) est signum nullius soni: integer enim termini sonus omnibus ad mini-

imum

mum usque signis expressus est sine hocce signo. Sint e. g. soni Schnehem, Mdabber, Mritem, Ktalem, qui plene ita scribuntur: שְׁנֵיהֶם, מְרִיתָם, מְרִיתָם, מְרִיתָם, ita ut ne minimum sit in sono, quod non esset in signis, adeoque adiectum dein schua non est signum soni. 2) Schua tale signum est, quod indicat, ut nequaquam sonum quendam addamus: eum enim in finem apponitur, ut omnem plane Vocalem ibi credamus absentem (§. 186.), adeoque et quemcumque Vocalis sonum. Ex hisce firmiter concludimus, quod nullus plane τῶ schua sonus competat. Ut aliorum tamen Philologorum consensum atque sententiam eo accuratius perspiciamus, differentiam eiusdem, ex varia illius fede natam, praemittamus.

§. 194.

Schua vel sub signo literae mediate ante Vocalem, vel sub signo literae post Vocalem deprehenditur (§. 190.). Illud dicimus *schua initiale seu mobile*, hoc vero *schua finale seu quiescens*. Quid
schua mobile
et quiescens.

SCHOL. Quam inter schua initiale et mobile, finale et quiescens alii statuunt distinctionem, non ignoramus. Ne termini tamen ultra modum augeantur duos eiusdem modo respectus principales attendimus, quum caeteri omnes illis includantur. Sic schua initiale illud est, quod tam ab initio vocis, quam syllabae; schua finale, quod tam in fine syllabae, quam vocis deprehenditur. Schua initiale cum antiquioribus *Neumannus* appellat שְׁוָא, finale שְׁוָא.

§. 195.

Quae circa
vtramque spe-
ciem
ratione soni
notanda sunt.

Nullus vnquam Philologorum τὼ schua
quiescenti seu finali vel umbram tantum soni
attribuit, quum mutum illud appellitent; sed
omnes fere τὼ schua mobili rapidissimum quen-
dam concedunt, qualem vero eidem associant,
in eo ambigunt. Plurimi, quo iure nescio,
sonum E rapidissimum, alii, qui aequiores sunt,
cundem, quem proxime sequens Vocalis postu-
lat sonum, τὼ schua adiudicandum suadent.
Facillimo iam negotio comprehendere licet,
quam ob rem vni speciei τὼ schua sonum quen-
dam non contradicere statuunt, et cur alteri
denegent. Fundamentum eius vnice latet in
difficultate, quam vnio duarum Consonarum in
pronunciando creat, praesertim vbi tales ante
vnam Vocalem Consonae concurrunt, quae vel
plane non sine interuenienti Vocalis cuiusdam
sono distincte pronunciari possunt, aut in con-
cursu talium, quae in ea, qua nascimur, aut,
qua a puero asuescimus lingua nunquam aut
raro saltim combinantur e. g. ls, mb, lm, bm etc.
לְמַר, בְּמוֹשֵׁב, מְבַשֵּׁר, לְסִגְיִים. Nec vl-
lum enim negotium faceffitabit harum litera-
rum cum vnica vocali comprehensio, פְּרוּ,
פְּלוֹנִי, קְמַלָּת, שְׁנֵי, סָלוּ, pro, ploni, Ktalta,
Schne, Slav. Sed generatim notamus, quod
primo in combinatione talium literarum, quae
distincte sine intercedenti quodam Vocalis sono
plane pronunciari nequeunt, e. g. quando
duae eadem numero aut proximae eiusdem
orga-

organi literae immediate concurrunt, לל, רר, ממ, וב, non sonus τ̄ schua tribui debeat, sed sonum illum quilibet edat, necesse fuit, antequam ad ullam cogitet scriptionem, et licet nullum literae et Vocalis signum unquam nouerit, aut scriptum legere sermonem didicerit. Omnem eo magis veri speciem amittet illa agendi ratio, quando ob nimium otium minusque exercitatum, in comprehendendis duabus ad unam Vocalem literis, linguam sonum Vocalis sine necessitate interponimus; tantum abest, ut errores augentes erroribus, certum illum et ob commodum nostrum determinatum sonum τ̄ schua, signo in scriptione absentis Vocalis locum occupanti, adiudicemus tanquam illi proprium.

SCHOL. 1. Veram huius omnino controuersiae rationem enucleasse certo credimus. Consensum in omnibus a multis philologis passim perspicimus. *Altingius schua vocat notam absentis soni*, in fundam. L. S. p. 13. sed p. 40. l. c. *Schuati simplici*, inquit, *tam mobili quam quiescenti, nullus debetur sonus, quum soni seu Vocalis priuationem significet*. Neumannus Clauidomus Heb. p. 60. *Quod fulgur est oculis, hoc minister, ita schua nominant, est auribus*. Illi, qui opinantur, quod quemlibet schua sonum recipere possit, allegant Graecorum linguam, in qua per quascunque Vocales schua exprimeretur:

Consensus.

α) כַּנְעַזִּי χανααν, צְבֹאוֹת σαβαωθ
קְרִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל ἰσραηλιώτης.

ε) כְּרוֹבִים κροβιμ, רְבוֹרָה δέβορα.

K 5

ο) η)

י) ה) לְבָנוֹן? λιβανὸν, הַלְלֵנוּ אֱלֹהֵינוּ
λξιμ.

ו) סוֹדוֹמָה, פֹּגֵר פּוֹגֵרִים.

ז) ח) פְּלִשְׁתִּים פυλισταῖος, שְׂבֹאֵל
σβαηλ.

SCHOL. 2. Vnicum adhuc monebo ; schua nonnulli appellant Vocalem spuriam, cui opponunt veri nominis *Vocales*, quas dicunt, *feras*. Rectius tamen illo nomine abstinere, quum ne minimum de Vocali hoc ipsum schua indicet. Vocalis igitur spuria nulla Vocalis est, et ubi nec vlla ideae Vocalis pars, ibi nec nomen, quicquid demum opponas, esse poterit.

§. 196.

Schua
cum litera
nullam perficit
syllabam.

Vbi schua, ibi nulla plane Vocalis (§. praec.). Vbi nulla Vocalis, ibi nulla syllaba (§. 125.). Schua igitur cum suo literae signo nullam constituere poterit syllabam. Quum nullus ei quoque sonus sit tribuendus, nullam quoque moram, quantulamcunque eam concipis, exigit (§. 141.). Mirum est, quod omnes Grammatici haec consuetaria de schua proferant, neque tamen non sonum eidem vindicent.

Accedimus nunc ad doctrinam de schua simplici et composito, quam ex diuersa literarum natura esse ortam, ea, quae sequuntur, docebunt.

§. 197.

Transitus
ad doctrinam
de schua
composito.

Quodlibet signum literae motae mediate ante Vocalem notetur schua (§. 192.). Signa literarum gutturalium ante Vocalem sunt signa

signa literarum motarum (§. 85.). Ergo sub signis literarum gutturalium mediate ante Vocalem itidem reperiatur schua. Sed quum peculiaris harum literarum ubique obtineat ratio, idcirco et in hacce materia attendi merentur.

§. 198.

Vt vna litera gutturalis ob difficiliorem, quae huius Consonarum speciei propria est, formationem rite pronunciari possit, non satis ubique est, vt Vocalis quaecunque immediate sequatur, sed primam prae aliis commodam secum vniendam amant Vocalem (§. 49.). Quanto vero magis augebitur difficultas, si litera gutturalis nullam plane immediate secum coniunctam ostendat Vocalem, sed vnacum alia adhuc litera ad vniam referri debeat Vocalem, quod ob vnionem duarum Consonarum ante vniam Vocalem fieri potest, atque, ne omnes termini sint nimis longiores, fieri saepius debet (§. 125. seqq.). Hinc *necessitate ducti ibi semper, ubi gutturalis mediate est ante Vocalem, aliquid de sono Vocalis, vt huius literae leuenus pronunciationem, interponimus*; adeoque quum scriptio, quantum poterit, imitetur soni naturam (§. 35. Prol.), Schua quidem ob absentiam Vocalis sub gutturali mediate ante Vocalem necessarium est, sed vt particula illa soni Vocalis significetur, associandum τ̄ schua aliud venit signum.

Gutturalis
mediate
ante Vocalem
aliquo
ad pronun-
ciandum sub-
sidio vitur.

SCHOL. I. Noua hinc itidem exsurgit probatio pro nostra, quam de schua eiusque soni defectu

fectu alimus, sententia. Ponamus, quod vñ. quam τω schua mobili additus fuisset sonus E, aut alius quivis celerrimus, tunc non video, quam ob rationem duobus hisce punctis sub gutturalibus adiecerint signa Vocalium brevium, quae omnium consensu ad leuandam gutturalium pronunciationem apponuntur, quae eam ob causam difficilior sit, quia gutturalis immediate commodam minus secum coniunctam habet Vocalem, vt ideo pars quaedam Vocalis, ex necessitate interponenda, significetur.

SCHOL. 2. Omnium optime hoc de negotio differit summus Neumannus in Clavi domus Heber P. III. p. 61. *Minister hic, schua simplex intelligit, ob rapidissimam, inquit, quam facit, literarum collisionem cum subtili illa, tarda atque ore diducto instituenda pronunciatione, qualem postulant literae gutturales. stare nequit; - - - aliter igitur rei consulendum erat: ministro scilicet adiicitur vna vel altera Vocalis brevis, et sic motus illius rapidissimus et literis gutturalibus intolerabilis Vocali hac aliquo modo retardetur: - - - quo modo tandem sonus prodibit ita mediocris, et per eum vox quidem ipsa abbreviatur, naturae tamen gutturalium nulla inferatur vis.*

§. 199.

In quonam
hocce sub-
dium
consistat,

Vbicunque non sonus Vocalis integrae, sed eius potius absentia, coniuncta tamen cum aliqua Vocalis parte seu sono celerrimo significanda est, ibi non nudum schua, sed aliquid cum eo combinatum exprimi debet (§. 186.). Nullum vero signum quod partem soni Vocalis indicat, praeter ipsa signa Vocalium, adest; hinc cum schuate componendum est signum Vocalis

calis: non longae, quia tantum temporis spatium hic applicari nequit, quantum formatio Vocalis longae requirit; imo id temporis momentum, quod Vocalis exigit brevis, iam plus exprimit, quam exprimere debet, sed signo minoris distinctionis destituti, illud assumere cogimur: adeoque signum Vocalis brevis combinandum est cum schua. Num vero quoduis earundem, aut saltem quaedam, id ex signo r̄s schua et signo Vocalis combinandae decidendum venit; ex quibus inferimus, quod, quum chireck cum schua combinatum non euitandam ponat confusionem cum saegol; Kübbuz vero illi appositum punctorum multitudinem et signi prolixitatem efficiat, nec chateph chireck, nec chateph kübbuz dari euictum esse credimus, ut igitur tria reliqua signa (-) (·) et (⊥) sola ad componendum apta censenda sint.

SCHOL. Contradictio in adiecto committeretur, ubi signo Vocalis longae addatur chateph, quae ex idearum comparatione facile detegitur. conf. Neumann in Clavi dom. Heber P. III. p. 62.

§. 200.

Schua, cui commodum Vocalis brevis signum adhaeret, vocatur *compositum*; cui vero non, *simplex*: Ergo schua cui vnum ex tribus illis (-), (·), (⊥ chatuph) adhaeret, erit *compositum* (§. praec.); cui vero nullum *simplex*.

Quid schua compositum et simplex.

SCHOL. Praeter varia illa duorum illorum punctorum perpendiculariter positorum supra §. 186.

§. 186. allegata nomina, peculiare adhuc unum est, quo utuntur, quando cum illis componunt signa haec Vocalium breuium. Ipsum nomen est חֹטֵף , quod per coangustatorem, contractorem barbare vertunt; rationem huius denominationis Neumannus prae reliquis reddere studet l.c. p. 56. Ultima eius verba sunt haec: חֹטֵף dicitur, quia in tali casu Vocales, quibus apponitur, ex breuibus breuissimas reddit, easque rapit ad subsequens punctum, quantum per naturam illarum, literaeque gutturalis, cui subscribitur, difficile sonum fieri potest. In compositione terminus hic combinatur cum nomine illius signi Vocalis breuis, quod adest. Si (-), hac forma (-), chateph patach; si (.), (..) chateph saegol, si (+), (+) chateph kametz chatuph, quod non satis accurate ob compendium in loquendo chateph kametz efferunt. Nec ardua nunc erit resolutio eius, quod §. 15. breui asseuerauimus, scilicet quod figurae (+), quando signum quartae Vocalis breuis est, falso apponantur duo puncta, quae addita testantur, non de Vocalis sed de schua compositi praesentia; si perinde sit, num sine schua aut cum illo scribatur, quatenam insignis tunc non oriretur confusio?

§. 201.

Schua
compositum
indicat aperturam
gutturis.

Per quodcunque certiores reddimur de eo, quod non integra Vocalis, sed pars eius modo adsit, illud non sonum Vocalis esse edendum, sed aperturam tantum gutturis indicat (§. 4. et 5.). Sed per chateph signis Vocalium adiectum certiores reddimur de absentia integrae Vocalis (§. 199. et 186.), parte saltem eiusdem in signo Vocalis breuis praesentia (§. praec.

(§. praec. et 198.) Hinc schua compositum non nisi aperturam gutturis, sono Vocalis, cuius signum adest, conuenienter instituendam significat.

SCHOL. Rigorosiore videmur, quam vt in minimis operae sit pretium. Ea quae §. 198. Schol. 2. Neumanni verbis expressimus, suo modo valere omnino queunt.

§. 202.

Schua compositum sub signis litterarum gutturalium ORDINARIE tantum locum habere, §. 198. et 200. probant, neque tamen omnino illud loco sub gutturalibus esse poterit, sed ubi eae mediate ante Vocalem veniunt (§. 198.), adeoque loco schua mobilis sub aliis litterarum signis (§. 197. et 194.). Schua igitur quiescens tanquam simplex sub signis gutturalium esse non contradicit. e. g.

Sub quibus litteris et vbinam schua compositum ponatur.

יְחִשְׁבוּ. שְׁמַעְתָּם. יֵאָדָב. יִהְיֶה.

SCHOL. Si firmiter satis concludere liceret, a praesentia schua compositi ad signum litterae gutturalis, tunc ׀ sine dubio ad illa esset referenda. Sed quum extra ordinem, sub aliis quoque litterarum signis hoc inueniatur, ideo mallet ex omnibus argumentis simul pro ׀ tanquam gutturalis signo pugnare, quam uno alteroue sigillatim sumto, conf. Neumanni Clau. domus Heber p. 62. ab init. ׀, inquit, pari passu cum gutturalibus ambulat. De ׀ cui schua compositum annexum est, dantur exempla satis multa e. g. יְמַרְרוּהוּ, וַיְבָרְכוּ. Quod et alia litterarum non-gutturalium signa ostendant schua compositum, testantur quoque

que exempla Biblica. e. g. Gen. II. 12. קָהָב.
 Num. XXIII. 22. וְשָׁמַע צִלְלוֹ. Exod. XV. 10.
 וְרִבְבוֹת, Num. X, 36. קָרְשִׁים. Exod.
 XXXIX. 33. קָסְמִי 1. Sam. XVIII. 8.

§. 203.

Schua compo-
 situm
 et simplex
 sub gutturali-
 bus quid in-
 dicent?

Schua compositum sub signis literarum gutturalium est loco schua mobilis (§. praec.). Schua mobile autem est initiale (§. 194.). Hinc *signum literae gutturalis, sub quo est schua compositum, ab initio vel vocis vel syllabae deprehenditur, imo, ubi gutturalis mediate ante Vocalem occurrit, tunc necessario recipiat schua compositum (§. 198.).* Quamdiu vero *litera gutturalis est post Vocalem in fine syllabae, ubi et manere debet, tamdiu, prout necessarium est, aliaeque suadeant rationes, aut simplex schua recipiat, aut aliud quid in eius locum succedat.* Nota hinc fallere nescia de eo, *num signum literae gutturalis sit ab initio aut fine syllabae, est ea, ut modo attendas, utrum schua compositum aut simplex sequatur; si illud, tunc ab initio; si hoc, tunc in fine syllabae est.*

SCHOL. Variis nunc regulis de schua composito non amplius opus est, in quibus schua compositum quandoque in simplex quiescens redire dicitur, quum illae in §o allatae determinatam loci, quo apparere debet, quove minus, ideam suppeditant. Alia quoque principia ex doctrina de dagefch leni, item ex illa de punctorum Vocalium permutatione eadem, quae modo diximus, confirmant.

§. 204.

§. 204.

Quaelibet litera post Vocalem tanta vi pronunciari non poterit, quanta eadem formata ante Vocalem (§. 83.): adeoque tales literae, quae vires adhuc integras, neque per aliarum formationem debilitatas, postulant, non facile, si fieri possit, in fine syllabae manent (ex term.); Literae autem gutturales, tanquam pronunciatiu difficiliore vires adhuc integras, imo auctas, poscunt (§. 33.). Hinc *literae gutturales*, nisi sint ab initio syllabae, sed in fine eiusdem, quantum reliqua permittant, *statim ad initium syllabae referuntur*, imo, quando ob finem vocis aut ob alia in vocis medio impedimenta litera gutturalis ad initium syllabae referri nequit, tunc gutturales quiescibiles נ et ה maximam partem ad quietem ducuntur; gutturales vero motae in fine praefertim, per aliud subsidium in pronunciatione faciliores redduntur, de quo mox pluribus. Litera demum gutturali a praecedenti syllaba separata, et ad sequentem relata; haec, a qua auellitur, semper fiet simplex.

Gutturales
amant esse
ab initio.

SCHOL. e.g. יַעֲשֶׂה, pro יַעֲשֶׂה. יַחַרְרֵר, pro יַחַרְרֵר. Sic קִנְיָתִי, pro קִנְיָתִי. מִצְאָתִי, pro מִצְאָתִי. Ex hisce simul optime perspicies, cur schua compositum frequentiori ita numero sub gutturalibus deprehendatur, eademque principia in doctrina de Metegh tanquam notas, ex quibus adstrictum et laxum agnosci possit, applicabimus.

§. 205.

Quodnam
dato casu assu-
mendum sit
schua
compositum?

Intricatior adhuc restat declaratio de ipso, quod eligendum venit, sub litera gutturali mediate ante Vocalem, schua composito. Gutturalis mediate ante Vocalem est ab initio syllabae (§. 197.), quod vel simul est initium ipsius vocis, vel initium modo syllabae mediae in dictione. Si gutturalium formationi cogitando inhaereamus, sub latissima gutturis apertura pronuntiatio illarum facillime institui potest, ut adeo signa illarum, quae per aliquem sonum celerrimum leuari debent, praeter caeteris ament (-). Id tamen ubique obtinere ob maioris momenti rationes fieri nequit, quum ad diuersos constituendos terminos, ad formam significatumue seruandum vnum idemque chateph patach vix sufficiet. Sic sub signis gutturalium mediate ante Vocalem **AB INITIO VOCIS** saepius perspicies (-); interdum (:), et (r). Si autem gutturalis in medio vocis mediate occurrit ante Vocalem, tunc maximam partem separata est a syllaba praecedenti, cuius finem constituebat (§. 203.), non raro tamen illa ob negotii naturam ad initium syllabae mediae in dictione iam pertinet, qua in consideratione generatim spectatur, ut gutturalis ab initio, quae mox (-), modo (:), recipit. Si prior casus existat, tunc in eligendo quodam sono, sub quo pronuntiari possit, celerrimo, naturalis plane atque proximior via erit haec, ut sonus idem, qui in priori syllaba adest, **SI FIERI POSSIT**, continue-

tinuetur. Fieri autem potest, si vnus ex tribus illis A, E, O, siue in scriptione (-), (.), (.), chatuph, praecedat (§. 199.), hoc casu sub signo literae gutturalis mediate ante Vocalem, assumitur (:), cui annectitur idem Vocalis signum, quod mox praecedit. Quodsi vero (.) vel (.) in proxime praecedenti syllaba, in qua gutturalis separata vltima erat litera, deprehendantur, tunc schua compositum ad illud accommodari nequit (§. 199.); hinc eadem ratione signa illa gutturalium spectantur, ac si essent ab initio vocis; quapropter modo (-) modo (.) vel (.) assumunt, vt tamen celerrimorum horum sonorum indices eo magis percipiantur, ante gutturalem loco illarum Vocalium heterogenearum, si saluo significato fieri possit, substituitur idem Vocalis signum, quod cum schua sub gutturali combinatum est.

SCHOL. Omnia haec in so adducta suis confirmantur exemplis:

1) vbi gutturalis ab initio vocis חָלִי, ornamentum, חָצִי dimidium. עֵרֶב, Arabia. אָדָר, Adar. עֵשָׂה, אֲדָמִי, morbus, חָלִי אֵמֶת, עָלִי אֱלֹהִים, afflictio, רָאִי visio.

2) vbi gutturalis media in dictione est ab initio syllabae, ideo quia separata est a fine praecedentis commodaque praecedit Vocalis. מְאָרֶב, pro מֵאָרֶב, אֲעִשָׂה, pro אֶעֱשֶׂה, פִּעְלוֹ, ex פִּעַל, פִּעְלוֹ, pro פִּעַל, אֲהַלֵּל, pro אֶהַלֵּל, ex אֶהַל.

L 2

2) vbi

- 3) Vbi separata a fine praecedentis syllabae, in qua heterogenea est Vocalis, seu (.) maximam partem e. g. תַּעֲבוֹרַת ex תַּעֲבוֹרַת יַחֲזֵה, pro יַחֲזֵה הַאֲמִיר, pro הַאֲמִיר מַעֲמַר, pro מַעֲמַר.
- 4) Vbi gutturalis in medio vocis et ab initio syllabae est, non tamen ideo, quia separata est a syllaba praecedenti. גַּאֲלוֹת, תַּפְחָרוֹת, בַּאֲרוֹת.

§. 206.

Schua composito nec mora competit, nec syllabam perficit.

Quum schua compositum sub gutturalibus idem sit, quod schua mobile sub aliis litterarum motarum signis (§. 198. 202.), idcirco nullam eidem competere mora poterit, tantum abest, ut cum suo litterae signo syllabam perficiat (§. 196.).

§. 207.

Termini technici.

Schua, quia nunquam ad eam dignitatem ascendit, quam Vocales, quae reges dicuntur (§. 19.), tuentur, עֵבֶר minister, cum addito adhuc עֲבָרִים vocatur. 2) Schua mobile נַע שְׂבָא. 3) Quiescens נַח שְׂוָא.

SCHOL. Progredimur nunc ad doctrinam de Patach furtiuo, cui tamen methodi ergo eam de Mappick praemittere debemus.

§. 208.

De N et ה, quando post Vocalem, num quiescant semper, an minus?

Litterae gutturales earumque signa omni loco prae reliquis id habent peculiare, ut difficilior pronuntiatio, quae eis per naturam competit, per alia leuetur (§. 49. 197. 198.): plu-

plurimis in locis ab initio syllabae reperiuntur (§. 203.), interdum tamen et post Vocale in fine syllabae exstant (per exper.). Inter gutturales vero numeramus tam literas quiescibiles, quam motas (§. 44. 85. et 89.); illae sunt **א** et **ה**, quae post Vocalem quamcunque possunt quiescere (§. 93.): adeoque ubi haec gutturalium signa post Vocalem, ad quam referri debent, deprehenduntur, tunc vel actu quiescunt vel minus. Si actu quiescunt, tunc commodam secum coniunctam ostendunt Vocalem, nec vlla alia ad leuandam pronunciationem mutatio necessaria est: si vero **א** et **ה** sint post Vocalem, neque tamen quiescere deberent; tunc vti reliqua signa gutturalium mota, quae non immediate secum coniunctam habent Vocalem, considerantur, recipiunt scilicet, ubi in vocis medio adsunt, schua quiescens seu simplex (§. 202.) e. g. **יְהוָה**. **יְהוָה**, **תְּהַפְּכָה** quod non tantum index est de eo, quod signa haec literarum ad syllabam pertineant praecedentem (ibid.), sed et quod **ה** et **א** sint signa literarum motarum (§. 190.); quando vero quaeuis gutturalium signa sunt post Vocalem in fine syllabae et fine vocis simul, tunc ubi sola post Vocalem deprehenduntur, nullo insigniuntur schua, licet sint signa literarum motarum (§. 191.), in reliquis praeter **א** et **ה** ex sono iam claret, quod inter motas referri debeant (§. 88.), sed de duobus hisce literarum signis nec ex sola figura, nec ex Vocali praecedenti certo

fatis constat, num in fine sint motarum an quiescentium signa.

SCHOL. Philologi obseruarunt, quod $\overline{\text{N}}$ in medio dictionis nunquam quiescat, adeoque ibi semper signum motae fit; hinc vel retinetur addito sub eius signo schua quodam, vel tanquam insensibile abiicitur, vel sensibilibior in eius locum substituitur, eaque mox ex quiescibilium cognatarum numero, mox $\overline{\text{N}}$, tanquam cognata, quoad foeminini notam.

§. 209.

$\overline{\text{N}}$ et $\overline{\text{N}}$
in fine vocis
num semper
quiescant?

$\overline{\text{N}}$ et $\overline{\text{N}}$ igitur post Vocale in fine vocis aut semper quiescunt; aut si minus, tunc peculiare quoddam illis adiungatur signum, ex quo cognosci possit, quod literarum motarum sint signa (§. praec.). Schua sub illis esse nequit, quia ex hypothese sola sunt post Vocale in fine vocis (§. 191.). $\overline{\text{N}}$, quantum meminimus, in fine vocis semper quiescit, aut signum est literae insensibile, adeoque nunquam fit signum literae motae in fine vocis, quapropter nullo alio, quo id indicetur, indiget signo. Sed $\overline{\text{N}}$ in fine vocis tantum quidem quiescit, sed non semper, quippe quod interdum ibidem est signum literae motae. Hoc igitur solum eget peculiari quodam, per quod id indigitur, signo.

§. 210.

Quid
Mappick?

Signum illud, ex quo colligi possit, $\overline{\text{N}}$ in fine esse signum literae motae, vocatur Mappick.

SCHOL.

SCHOL. מִפִּיק descendere a rad. Chald. נִפִּיק, quod egredi ac prodire significat, Danz. §. 12. not. m. asserit, qui eadem simul nota rationem huius denominationis fat foecundam allegat. מִפִּיק *producens*, inquit, *in publicum*, scilicet *in aures praesentium*, Et, *sono edito*, *audiatur*: quod caeteroquin sua natura domi quasi se contineret et quiesceret latitaretque. Idem fere Loescherus l. c. p. 323. statuit.

§. 211.

Hebraei, quando literam duriori ac fortiori pronuntiatione esse efferendam indicare velint, utuntur puncto quodam; quod, quia sonum, tanquam internum quoddam literae, spectat, ac ad omnem cum reliquis punctis confusionem euitandam, ipsi literae signo imprimitur (per exper.).

SCHOL. Triplici ratione litera duriori pronuntiatione poterit efferri, 1) quando litera quiescens seu lenissimi soni commutatur cum litera mota seu sono a Vocali diuerso sensibili. 2) quando aspiratio literae, quae molliorem eius inuoluit sonum, tollitur, Et sine aspiratione fit efferenda. 3) Quando litera bis pronuntiat, quo casu durior sine dubio fit literae sonus. Hinc tribus hisce officiis punctum hoc inferuire debet, quod et vsu venit. Dolemus tantum, quod punctum hocce non generali quodam gaudeat nomine, pro triplici suo officio aliter tantum modificato Primum officium hic applicabimus, reliqua vero duo in doctrina de Dagesch viroque.

§. 212.

Quando ה
recipiat Mappick.

Vt ה post Vocalem in fine vocis sit signum literae motae, indicandum venit (§. 210.); hinc durior huius literae sonus, qui a sono Vocalis diuersus est, significetur (§. 85.). ה igitur imprimatur punctum, quod ubi in illo conspicitur He mappickatum vocatur.

SCHOL. Sic in hisce praesertim radicibus frequens illud Mappick est, גָּבַחַהּ extulit se, כָּמַהּ vehementer desideravit, נָגַהּ splenduit, תָּמַהּ miratus est. מִתְמַהֵמָה cunctatus est, a rad. inusitata in Kal מַהֵה. מִתְלַהֵלָהּ et וַתִּלָּהּ a rad. לָהֵה laboravit, defecit, defatigatus est. etc. אֱלוֹהַּ, לָהּ, מְלַכָּהּ.

§. 213.

Cur soli ה
competat?

Nemo nunc haesitabit, cur soli ה et in fine quidem dictionis imprimatur interdum Mappick. *Omnia enim literarum signa, praeter אהוי, ubicunque occurrant, sunt signa literarum motarum; adeoque nullo egent signo, per quod hocce primum significetur.* Sed nec harum literarum signa, praeter ה in fine, illo indigent. ה enim et ו statim agnosci possunt, num signa literarum motarum sint an quiescentium. Si enim in fine vocis deprehenduntur, commodamque, in qua scilicet quiescere possunt, Vocalem habent praemissam, tunc actu quoque quiescent. Si vero interest, ut ה et ו sint signa literarum motarum tunc praemittendae modo sunt Vocales heterogeneae, e. g.

e. g. signa primae, quartae et quintae Vocalis $\tau\omega$ י, signa trium priorum Vocalium $\tau\omega$ י, quae signa sufficiunt, vt semper habeantur pro signis literarum motarum (§. 95.). Restant igitur \aleph et η , quae post quamcunque Vocalem possunt quiescere, quaeue adeo per nullam heterogeneam fieri possunt signa literarum motarum; sed \aleph in fine dictionis semper quiescit (§. 200.), nec igitur peculiari quodam distingui signo meretur. Ex tota nunc literarum serie remanet η , quod sub hisce circumstantiis, scilicet post Vocalem in fine vocis, neque tamen signum literae quiescentis, necessario quodam indiget signo, quod η non esse signum literae quiescentis sed motae potius testetur, idque sit Mappick (§. 211. et praec.).

SCHOL. e. g. \aleph קטרתיו, חלני, גוי. In quibus vltimum literae quiescibilis signum non quiescit sed mouetur. Simul vero liquet, quam incerto stet talo illa Buxtorfi sententia, qui Mappick in י quoque locum habere asserit. Quum ea, quae affert exempla, nude sint tribuenda Dagesch forti. \aleph נכריה, צינים.

§. 214.

Litterae gutturales quiescentes commodam Literae guttu-
vbique secum connexam habent Vocalem rales motae
(§. 211.), adeoque in fine syllabae, qua ta- in fine vocis
les, sine contradictione manent (§. 91.). Sed interdum
litterae gutturales motae, quia tunc diuersus, subsidio neces-
qui eis competit, sonus protrudi debet, aegre se habent.
admodum in fine syllabae sunt, sed addito
schua composito ad initium sequentis syllabae

L 5

plu-

plurimis in casibus referuntur (§. 203.). Iam vero ubi signum literae gutturalis motae occurrit in fine syllabae et vocis simul, tunc illud necessario locum tueri debet, ulterius enim progredi non licet. Magna igitur vi, ut post Vocale protrudatur necesse est; quae difficultas magnopere tollitur, ubi prima maximae gutturis aperturae Vocalis praecedat, hanc enim amant (§. 49.). Si vero alia, quaecunque fit, praecedat, tunc haud abs re erit, si difficilior eius formatio per aliud reddatur facilior: signum igitur in scriptiōne apparere debet, ut ex eo perspicere liceat, per quam pronuntiatio gutturalis motae leuetur. Schua compositum eligi non potuit, quia gutturalis signum est in fine syllabae (§. 202.), hinc aliud non multum ab eo abluens.

§. 215.

Patach furti-
uum quid?

Signum illud sub signis, literarum gutturalium in fine vocis motarum, indicans aperturam gutturis, quia per (-) scribitur, audit Patach furtiuum. פְּתַח גְּנוּבָה.

SCHOL. Haud abscondita ea est ratio, ob quam Patach hocce vocarint furtiuum. Signum quidem primae Vocalis brevis assumptum est, quia ad leuandam gutturalis motae pronuntiacionem eligendum erat commodum signum; ob minoris distinctionis defectum Vocalis brevis accommodatissimae signum, cuius nomen patach. Quum vero hoc loco appositum non integrae Vocalis signum repraesentet, ideo sonum celerrimum quendam atque obscurum, tanquam primae Vocali breui proprium, raptum

raptim et furtim sibi vindicat. Omnes interim philologi τὼ patach furtiuo eandem, quam schua quiescenti adscribunt virtutem, hinc nec syllabam nec moram vllam constituere dicunt. Falsum igitur est, vbi םׁׁ, legere velis Rucha, magis tamen erronea esset pronunciatio, vbi diceres Ruach: illo enim casu simplex, hoc vero duplex vitium committis: ibi scilicet pro Vocalis signo reputas, quod tamen non est; hic vero (-) haberes, 1) pro signo Vocalis, 2.) syllabam a Vocali inciperes contra §. 134. *Vera eius pronunciatio est haec, qua obscurum modo A, non vero clarum audis, eadem ratione, qua Sueui atque Heluetii furtiuum Vocalis A sonum ante ch in Vocibus exhibent. e. g. Licht, Liächt, Tuch, Tuäch etc.*

§. 216.

Quodcumque literae signum quidem est signum gutturalis, in fine vocis positum, non tamen gutturalis motae, sub illo nullum esse poterit patach furtiuum (§. praec.). A. ם et ן sine mappick sunt talia quidem signa, sed in fine vocis non gutturalium motarum (§. 210. et 213.). E. sub ם et ן sine mappick nunquam patach furtiuum potest constitui, quod sub ם, ן et ץ tantum est possibile.

Sub quibus
literarum
signis
deprehenda-
tur?

SCHOL. Tria haec signa literarum sunt gutturalium motarum, quibus in superioribus (§. 44. et 48.) associauius ם, addita tamen conuenienti explicatione. Non eandem, quam reliqua gutturalium signa, difficiliorem in omnibus prononciationem agnoscere, ac ideo impuram vocari posse lubenter asserimus. Occurrit quidem interdum ab initio syllabae cum schua composito, de quibus passim exem-
pla

pla produximus, sed saepius quoque schwa tantum simplici notatur: nec ita frequentius ad initium syllabae refertur, sed in fine eiusdem manet, Nunquam tamen patach furtivum sub illis recipit circumstantiis, sub quibus reliqua gutturalium motarum signa illud possunt.

§. 217.

Quaenam Vocales praecedere debeant.

Nisi sonus A continuari debeat, nullum signis literarum gutturalium adscribendum est patach furtivum, quando primae Vocalis signum praecedit (§. 214. 215.). Hinc ordinarie patach furtivum sub ה, ך et ם deprehenditur, quoties praecedat Vocalis ab A diuersa (ibid.).

SCHOL. Sic in לִשְׁמַעְתָּ, לִקְחֶתָּ, licet immediate praecedat sonus, gutturali tamen motae adiicitur hocce patach furtivum in scriptione, ut novis quasi viribus in pronuncianda gutturali augeamur, quum vna adhuc litera post gutturalem est formanda. Eius quoque ratio haud est difficilis, cur circa ך et ם sub datis conditionibus id accidat, excluso ה, ex intima nimirum huius ה mappickati natura haurienda (§. 210. 211. 212.).

§. 218.

Non breues sed longae.

Vbi nullum plane relinquatur tempus ad id, ut difficilioris gutturalis pronunciationi per aliquid subueniamus, ibi nec in scriptione patach furtivum exprimi potest (§. 214. 215.). At, vbi Vocali breui immediate gutturales motas praecedenti, tonus in penultima sit; tunc Vocalis brevis, quae ante gutturalem de-

pre-

prehenditur, celeriter per naturam suam pronunciarī debet, tantum abest, ut in ipso hocce momento simul aliquid possit formari, quod ad leuandam gutturalis motae pronunciationem faceret (§. 9. 165.). Signo igitur Vocalis breuis hasce gutturales motas praeunte, nullum sub illis *Patach furtiuum* conspici poterit, et tunc demum illud *subscribendum est, quando Vocalis longae signum praecedat.*

SCHOL. Loco quintae Vocalis longae in scriptione signum eiusdem breuis quamplurimis in locis reperitur; quumue vicarius sequatur naturam illius, cuius vices supplet (§. 100. schol. 2.), idcirco non repugnat, quod patach furtiuum illis casibus post kübbuz apponatur. e. g. יהושיע.

Haec igitur requisita τξ Patach furtiui demonstrauimus, quod scilicet 1) *sub signis litterarum gutturalium motis*, מ, נ, ע, 2) *quando in fine vocis*. 3) *Vocali ab A diuersa*, 4) *eaque longa vel kübbuz praecedente, deprehendantur, collocetur.*

Nos nunc accingimus ad doctrinam,
DE METEGH
explicandam.

§. 219.

Missio cuiuslibet termini significatu, ea in parte hac Grammatices generaliori prosequimur, quae circa sonos seu voces rite pronunciantos obseruari, ac dein per scriptionem indicari debent (§. 1. schol.). Alia fuerunt, quae circa partes vocum, Vocales nimirum et Consonas sigillatim spectatas occurrebant, in quo-

Transitus
ad hancce
doctrinam.

quorum gratiam varia in scriptione signa necessaria erant, quae modo declarauimus. Prostant vero adhuc alia, quae in nexu plurium literarum cum Vocalibus, praesertim quoad legitimam utrarumque comprehensionem, accuratam neque nimis acceleratam pronuntiationem attendi merentur. Plures enim syllabae ad vnum pertinere terminum scriptum possunt, praeterea dubii in scriptione casus frequentes admodum sunt, qui eo absoluuntur, quod nesciamus, aut saltim haereamus, vtrum signum literae ad praecedentem, an ad sequentem referre debeamus syllabam? seu, quod idem est, vtrum syllaba, dato casu, sit composita, an simplex? quo de vt certi semper simus, omnem nauemus operam: sine hac enim cognitione nec ubique significatus, nec vera pronuntiatione rite determinari poterit. Exemplo sit vox הַכְּמָה , si כ ad praecedentem pertineat syllabam eamque faciat compositam, tunc ratione significatus erit nomen, ratione pronuntiationis legeretur ut O; si vero ad sequentem referenda sit syllaba, tunc esset verbum, et pronuntiatione A. Quam maxime igitur necessarium hisce in casibus ducimus signum, ex quibus statim perspicere liceret, quorsum dubium literae signum pertineat.

§. 220.

Quomodo
signum illud,
si docere
debeat,
comparatum
sit?

Quod si per aliquid certiores reddi debemus, de legitima dubiae literae relatione, et hinc pendentem vera vocis pronuntiatione, tunc pro diuersa literae vel coniunctione cum Vocali

cali praecedenti, vel separatione ab illa, aut signa plane diuersa sunt assumenda, quorum quodlibet vnum ex hisce indicet, aut, si vnum modo statuatur signum, aliquid tamen diuersi in illo conspiciatur, necesse est, alia scilicet ratione conficiatur, quando literam ad sequentem, alia itidem ratione, quando eam ad praecedentem pertinere syllabam, indigitare debet: aut quoddam eo tantum casu signum applicari et adponi debet, vbi e. g. dubiam literam ad sequentem referendam esse syllabam, velimus significare, illo dein, vbi ad praecedentem illa pertineat, omissio, vel v. v. Hi tres modi signa constituendi sunt possibiles, ex quibus minimum vnus adhibendus est, quando ex signo aliquo de legitima literae relatione doceamur. Si vero nullum ex hisce in signo quodam sit conspicuum, sed vnum idemque plane signum sine omni variatione eodem ponatur loco, tam ibi, vbi ad sequentem, quam vbi ad praecedentem referenda sit litera syllabam, tunc illud signum nos non docet, per consequens ex nudo eiusdem aspectu de legitima literae relatione non reddimur certiores. Id quidem significare potest, quod nunc adsint rationes, ob quas, omissa attentione, faciliori negotio in vera vocis pronuntiatione errorem possimus committere, eumque vel per erroneam literae relationem, vel per acceleratam nimis pronuntiationem.

§. 221.

Quid Metegh? Hebraeis obuium est quoddam, huic praefertim negotio destinatum, signum, quod tamen in omnibus casibus vbique est idem. Signum illud excitans attentionem, ne in vocis pronuntiatione nimis festinemus, vocatur *Metegh*. Ipsum signum est lineola perpendicularis.

SCHOL. מֵטֵגַח, latinis est frenum, similitudine desumpta ab vsu eiusdem in vita communi. Per illud dirigitur in cursu suo equus; hinc est, quod Metegh nonnulli directorium verae lectionis appellitent. Plerisque tamen grammaticis accentus euphonicus dicitur. Quonam sensu quaelibet harum denominationum מֵטֵגַח Metegh tribui possit, pluribus nunc ostendemus.

§. 222.

Quando necessarium. Quando pronuntiationem nimis acceleramus, tunc in varios omnino prolabi errores possumus; maximam tamen partem ibi error est possibilis, *ut literam, quae ad praecedentem eodem iure syllabam referri potest, quam ad sequentem suo minus conuenienti loco in pronuntiatione efferamus* (per exper. et §. 220.). Metegh igitur in illis praefertim casibus necessarium est.

SCHOL. e. g. תִּירָאֵי, חֵיתוּ, בְּרָכוּ, הַלְלוּ, יִחְזַק, יִחַיָה, יִחַמְדָה

§. 223.

Quando Metegh aliquid, quando nihil docet.

Quamdiu metegh eadem figura eodemque loco sine vlla variatione tam ibi reperitur, vbi
litera

litera ad praecedentem, quam ubi ad sequentem referenda est syllabam, tunc ex eo non discimus, ad quamnam litera pertineat (§. 220.). Hinc sub hisce conditionibus alia iam cognita esse debent, quae, si mente recolamus, certiores nos reddunt, de legitima literae relatione, adeoque et de conuenienti vocis pronuntiatione. Simulac vero ex metegh tantum cognosci poterit, quorsum litera dubia pertineat, tunc ex eo aliquid omnino discimus.

SCHOL. 1. Haec clarius monstrant, quomodo in lectione nos metegh dirigat; num quicquam ad accuratam suauemque conferat pronuntiationem. Simul autem declarari potest, quonam respectu accentus euphonicus appellari possit. Ea est reliquorum accentuum ratio, ut ex iis perspicere liceat, quinam termini sint coniungendi, quinam separandi (§. 170.); ita nec obscura esset similitudo inter accentus et metegh, si ex hocce possemus intelligere, num litera cum Vocali praecedenti sit combinanda, an ab ea separanda? quae legitima relatio secum coniunctam haberet accuratam et suauem pronuntiationem siue euphoniā. At metegh id ordinarie non indicat, uti paulo ante demonstrauimus; hinc nec illud pleno iure accentus salutari euphonicus posse videtur.

SCHOL. 2. Vltimae si nostri lineae alludunt ad casum illum, omni attentione dignum, scilicet ad differentiam inter (⋈), quando signum primae Vocalis longae et quartae Vocalis breuis exprimit, in quo cardo totius fere negotii in eo versatur, utrum syllaba illa composita sit an simplex. Si enim ex aliis, praeter contextum, principiis vera illa dubiae

Kochii Gram. Hebr.

M

lite-

literae relatio indagari nequit, tunc necessarium omnino est, ut metegh, quod adesse debet (§. 221.), nos doceat, adeoque quod in eo unum ex tribus illis §. 220. confirmatis criteriis conspicuum sit. Hoc casu dirigit lectionem, et accentus vocari euphonicus poterit.

§. 224.

Metegh laxum
et adstrictum
quid?

Quodsi suis ex principiis doceamur literam dubiam ad praecedentem adhuc Vocalem referri debere, tunc *Metegh* illud praefens *laxum* vocare, si non ad praecedentem sed ad sequentem syllabam, *Metegh* illud *adstrictum* appellare, Grammatici iubent.

SCHOL. Haud intricata est continuata haec Metaphora, quae eapropter nulla eget illustratione.

§. 225.

Num ex figura
distingui
possint?

Quodnam metegh laxum, quodnam adstrictum vocari mereatur *ex signo cognosci* in omnibus fere casibus nequit, quum illud ubique semper idem est (§. 221. et praec.). Quum ad illam tamen differentiam Philologi respiciant, ipsaque vera relatio literarum attendi ob significatum et pronunciationem mereatur (§. 219.), ideo *veritates iamiam demonstratas huc reuocabimus*, quae certis comprehensae regulis ostendent 1) in quibus praesertim syllabis metegh possit deprehendi, ubi ad generalem eiusdem ideam (§. 221. 222.) reflectamus; 2) quodnam, dato casu, metegh mereatur nomen.

SCHOL. Haud incongruum erit, ubi antea monentur

nemus, quod non eadem omnium codicum in exhibendo hocce signo sit constantia. Verae huius theoriae ignari aut saltim incurii modo ibi omittunt, vbi adesse deberet, modo ponunt, vbi facile abesse possit; hinc regulas suppeditamus legitimo illius vsui confirmatas, quae ex definitione $\tau\tilde{g}$ metegh sponte fluunt.

§. 226.

Quo facilius per acceleratam vocis pronunciationem errare possumus, eo accommodatius est signum ad excitandam attentionem constitutum, ibi metegh locum meretur (§. 221.). At vero, vbi *tono in ultima vel penultima, tres vel quatuor syllabae ante illum sunt effe- rendae, tunc ob accelerandam pronunciatio- nem facillime errorem in prioribus syllabis committere valemus (§. 165.). In tertia igitur vel quarta ante tonum frequentius omni- no est metegh.*

Locus
 $\tau\tilde{g}$
metegh
commodus.

§. 227.

Quum in syllaba tono affecta diutius mora- mur, quam in reliquis omnibus (§. 163.), ideo *haud metuendum est, ne ob nimiam cele- ritate verae pronunciationi aliquid detraha- mus, nec signo tunc opus est, quo attentio ex- citetur ad veram applicandam pronunciatio- nem, nec, quod maximum est argumentum, vbi tonus in ultima, in qua ordinarie et in quamplurimis locis deprehenditur, casus ille dubius circa legitimam literae post Vocalem comprehensionem occurrere potest; hinc in syl- laba, tono affecta, nunquam metegh deprehen-*

Non
in syllaba
tono affecta.

di solet. Nec vbi tonus in penultima ob pares fere rationes metegh in vltima post tonum syllaba vnquam locatur.

SCHOL. Quando igitur lineola syllabae, tono notatae, apposita sit, tunc certe non erit metegh; per quod differentia inter filluck et metegh primaria constituitur.

Accedimus ad criteria τ̄ metegh adstricti et laxi, in quibus tantum ad dubium literae signum respiciemus.

§. 228.

Criterion
τ̄
metegh laxi
et adstricti
primum.

Quicquid indicium est de eo, quod signum literae dubium non sit finis praecedentis, sed initium sequentis syllabae, id metegh esse adstrictum indigitat (§. 225.). A. vbi signum literae gutturalis est dubium, tunc vel schua compositum sub illo est, vel schua simplex: vnum enim necessario sub illo gutturalis signo adesse debet, alias non erit dubium (§. 219.). Si simplex schua sub illo conspiciatur, tunc ad praecedentem syllabam (§. 201. 202.); si vero compositum tunc ad initium sequentis syllabae referenda est (ibid.). Metegh igitur, quod signo literae gutturalis schua composito notato additur, adstrictum, quod schua simplici adiicitur, laxum vocari debet.

Quando
dubium est li-
terae signum.

SCHOL. Dubium tunc est signum literae, si haereamus, vtrum ad praecedentem, an ad sequentem illud referamus. Ex hisce concludimus, quod signum eiusmodi literae in eo esse debeat loco, vbi syllaba minimum vna illud praecedat, vna quoque illud sequatur, adeoque in medio vocis; dein haerere debemus cir-

ca legitimam eius relationem, vt eodem iure videatur ad sequentem, quam ad praecedentem pertinere, id quod in signo literae quiescentis non fiet, hoc enim post Vocalem in fine syllabae esse certo scimus (§. 91.). Hinc *dubium signum semper esse debet signum literae motae.* Quapropter quodcunque signum literae 1) non deprehenditur in medio vocis, 2) non est signum literae motae aut 3) Vocali immediate sequenti instructum, illud nullo modo dubium erit.

§. 229.

Metegh in syllaba tono affecta esse nequit (§. 227.). In syllaba vero composita, vbi Vocalis longa apparet, tonus ordinarie est expressus (§. 167. 169.); quodsi igitur signo Vocalis longae aut signo brevis vicem longae gerentis appositum conspiciatur Metegh, tunc laxum esse nequit (§. 224.), quia litera sequenti ad praecedentem Vocalem relata, tonus indicaretur, in qua tamen syllaba nullum plane metegh locum habet (§. cit.). E. litera ad sequentem pertinet syllabam, et metegh, hoc loco additum, erit adstrictum (§. 224.).

Alterum
criterium.

SCHOL. Multas alias grammaticorum regulas vnica haecce sub se comprehendit. Si nimirum Vocali longae addita sit haec lineola, tunc de tono sis sollicitus: qui in eadem hacce syllaba praesens, hancce lineolam testatur esse filluck (§. 227. schol.). Si vero tonus in alia est syllaba, tunc metegh erit, idque adstrictum. c. g. תִּירָאֵי, יִלְרֵי, חֲכָמָה, הִלְלֵי.

Hac simul occasione de figura טִּ (τ), quando signum Vocalis longae et signum Vocalis brevis

M 3

est.

Differentia
inter
kametzcha-
tuph et kametz
longum.

est, seu de differentia inter kametzchatuph et kametz longum mentem nostram explicabimus.

§. 230.

Quod Vocalis in syllaba semper sit constituta (§. 125. 133.) euicimus, hinc signa quoque Vocalium in scriptione deprehenduntur in syllabis, adeoque (ֿ) *ubique erit in syllaba* (§. 35.). Si in syllaba, tunc vel in composita, vel in simplici (§. 139.). In syllaba simplici ordinarie Vocalis longa esse debet, in composita, breuis (§. 151. 152.): adeoque si () *in syllaba appareat composita, tunc ordinarie est signum Vocalis breuis O, ubi in syllaba simplici, signum Vocalis longae A* (§§. cit. §. 14. et §. 25.). Hancce tamen regulam propter accedentem tonum magis restringi debere ad hanc: syllaba simplex, nisi adsit simul tonus, Vocalem longam; syllaba composita, sub iisdem conditionibus, Vocalem breuem recipiat, supra (§. 169.) demonstraui-
mus, ac ubi scriptio hisce semper faueret, ut deberet (§. 35.), principiis, tunc in syllaba simplici, tono affecta, signum Vocalis breuis, in composita signum Vocalis longae esse deberet (§. 169.). Si igitur (ֿ) *in syllaba composita tono affecta sit, tunc ut A legatur, e. g. קָרָב, קָרָב, Korban.* Quando vero (ֿ) *in syllaba composita tono destituta deprehenditur, legatur ut O.* Hinc primaria nostra hoc in negotio cura eo tendat, ut inquiramus, *num syllaba, in qua (ֿ) conspicitur, sit composita? ac num tonus in illa sit an minus?* In multis locis ci-
tra

tra omne dubium compositam illam esse patet
 e. g. לְשִׁירֵי יַתְעוֹר, וַיִּקְסוּ, כָּל־
Altingius p. 58. בָּתִּים non battim, sed rectius
 bottim legi mavult, vt sit ab inusitato singulari
 בּוֹת, vbi accedenti terminat. Plurali, cho-
 lem resolveretur in kametz chatuph et dagesch
 forte: a rad. בּוֹת pernoctare, vnde etiam de-
 scendat בֵּית domus, cuius pluralis non repe-
 riatur; quibus e diametro sese opponit Cel.
Danzius §. 6, obs. 2, not. c. In aliis tamen
 dubius oriri casus potest (§. 228. schol.), in
 quo pro diuersa literae relatione syllaba vel
 composita vel simplex fit, e. g. וַיִּפְּרוּ, חֲכָמָה,
 וַיִּמְלֵאוּ. Quamdiu illa non extra omnem du-
 bitationis aleam posita est, tamdiu non licet
 iudicare, num breuis an longae Vocalis si-
 gnum sit: vt per quodnam hinc fiamus cer-
 tiores negotii grauitas exigit. Id quidem no-
 uimus, quod metegh casibus illis dubiis appli-
 cetur (§. 221. 222.), sed nisi vnus ex tribus
 illis (§. 220.) allegatis modis in eiusdem ad-
 hibeat collocacione, tunc ex eo nihil disci-
 mus, quum tamen grato compendio de legi-
 tima literae relatione per illud confirmare pos-
 semus. Hinc Hebraei ultimam in eiusdem
 constitutione inierunt viam; quando nimirum
 metegh adiicitur, tunc signum est de eo, quod
 litera dubia ad sequentem pertineat syllabam,
 ac praecedens dein syllaba sit simplex. Si ve-
 ro nullum plane appareat, tunc illius absentia
 indigitat hoc, quod dubia litera ad praecedentem

tem referenda sit syllabam, eamque reddat compositam. Ex hisce sequentes pro differentia inter kametz chatuph et kametz longum fluunt regulae: Kametz in syllaba composita, tono destituta, Vocalis brevis signum est, quae syllaba ut sit composita, in casibus dubiis indicatur per absentiam $\tau\tilde{\delta}$ metegh et kametz in syllaba simplici VTPLVRIMVM est signum Vocalis longae A, quae syllaba ut sit simplex, in casibus dubiis notatur per metegh e. g. חֹכְמָה chochma, יִפְרְכוּ Ipha-rchu. Metegh hic semper est adstrictum.

SCHOL. I. Possimus ex collatione §. 227. iam concludere, quod metegh $\tau\tilde{\omega}$ (τ) adpositum, sit adstrictum, ubi scilicet signum Vocalis longae esset; sed ut euitemus circulum, lubenter eam omisimus deductionem.

SCHOL. 2. Omni studio diximus, quod kametz in syllaba simplici VTPLVRIMVM sit signum Vocalis longae, ex aliis enim principiis conuincimur, quod et in syllaba simplici interdum sit signum Vocalis brevis. Nouimus, quod signa literarum gutturalium haud raro post Vocalem in medio vocis occurrant, e. g. פִּעֵל ex פִּוּעַל , et ob syllabam compositam פִּעֵלֹ . Quodsi status hic maneat, tunc iuxta praecedentia circa legitimam $\tau\tilde{\delta}$ (τ) pronunciationem nemo plane haereret. Sed quum integris adhuc viribus literae gutturales velint efferi, ideo lubenter ab initio syllabae, si fieri possit, esse amant (§. 203.). Quo facto mediate ante Vocalem veniunt, schua insuper composito notandae, (§. 197. 200.), quod ad praecedentem, quantum poterit, Vocalem accommodetur (§. 205.). Hoc igitur casu

casu sub Ψ , seu generalius sub gutturali, quam in ea syllaba, ad quam ante separationem pertinebat, comitabatur kametz chatuph, assumitur chateph kametz chatuph (τ). Sed figura (τ), quae antea in syllaba composita erat, nunc apparet in simplici, neque tamen per A, sed per O legitur, Metegh simul adiecto (§. 228.). פֶּעֶלּוּ, בְּחָרִי, כְּחֹבֶלֶת

Sufficiant haec pro constituenda inter kametz chatuph et kametz longum differentia. Si qui enim restarent casus ab hisce, quos exposuimus, alieni, tunc contextus veram omnino lectionem statim suppeditabit.

§. 231.

Peculiarem grammatici nonnulli, qui doctrinae de moris fauent, metegh huic attribuunt vim; quod vnam nimirum, breui aditum in simplici syllaba Vocali, adiiciat moram. Possemus hancce adhuc sententiam reddere probabiliorem, vbi officium $\tau\tilde{g}$ metegh allegemus, quod in excitanda attentione, quae lectorem aliquo modo retardat, ponendum est (§. 221.). Firmioribus tamen argumentis hancce infirmare sententiam possumus: non enim 1) in ipsa pronunciatione et lectione lectori aliquam ponit moram, sed antequam illam adhuc instituat, de applicanda modo vera lectione illum admonet. 2) Metegh laxo nulla tribui potest mora, quia alias totum corrueret trium morarum principium; 4) nec omni metegh adstricto, sed illi tantum, quod breuib. adiicitur Vocalibus. Hinc quaenam nostra sit sententia facile est, vt ex hisce cognoscas.

Num metegh
adscribenda
sit mora?

§. 232.

Termini
technici.

Pro vario $\tau\delta$ metegh vsu et situ, varias ab antiquioribus denominationes recipit. Adstrictum מְעִירָה . laxum, חִירוּק , item נְעִיָה . ita B. Danzius §. 13. not. a. b. p. 121. seq. specialis tamen cuiusvis est significatus, et *maarich* appellatur ante schua compositum ad Vocalem breuem positum. *Chiruck*, quando adhaeret breui chireck. Et *Gaia*, quando sehua initiali appositum est. e. g. נְשׁוּבָה . conf. *Altingii* fundamenta punctat. linguae S. p. m. 26. *Buxtorf.* in Thef. Grammat. p. 36.

TRANSIMVS AD DOCTRINAM
DE
DAGESCH LENI AC FORTI.

§. 233.

Nexus.

Non vnus omnes literas esse naturae supra §. 29. seqq. ostendimus. Differunt aliae ratione organorum (§. 33.), aliae vnus organi literae propter diuersas actiones (§. 38.). Non tamen sine ratione et vnus literae pronuntiationem diuersam, vel addita aspiratione vel ea omissa instituere possumus, secundum quem diuersum considerandi modum diuersa vnus literae est ratio (§. 38. schol. 2.).

§. 234.

Natura
literarum
aspiratarum.

Aspiratio est protrusio soni ex guttore, quod praesertim afficit, facta. Litera igitur cuidam aspiratio est adscribenda, si in eius formatione sonum protrudimus, qui guttur et totam

tam inſuper canalem afficit. Iam vero omnes literae gutturales per actionem in guttur praefertim formantur, ac in harum formatione protrufio potiffimum fit ex gutture (§. 34.). Hinc literae gutturales omnes per ideam vocari merentur aspiratae, et aspiratio, faluis ipſis gutturalibus literis, abeſſe nequit, adeoque neceſſaria eſt. Reliquae nunc literae omnes per actionem in alia loquelae organa, a quibus ſuum dein recipiunt nomen, formantur, qui ſonus, ubi non aliis miſcetur et augetur, natiuus, ſimplex ac proprius illis eſt. Id quidem nemo negabit, quod in cuiuſlibet literae formatione apertura gutturis fit neceſſaria, quum ſine illa omnis ſonus euaneſceret, atque irritus modo applicetur conatus (§. II. Prol.). Sed in reliquarum literarum omnium, praeter gutturalium, formatione non neceſſario quaedam actio gutturis magnopere affecti protrufiua coniuncta eſt, adeoque non neceſſario ſunt aspiratae; ſi haec connectatur, tunc accedit quaedam determinatio mutabilis, quae aedeſſe et abeſſe poterit. Interim haec addita quoque literis aspiratio non in omnibus fit ſenſibilis, in quibusdam modo percipitur, quae cum adiecta aspiratione prolatae natiuum ſuum ſonum debiliori longe ratione edunt perceptibilem, quam ſine illa pronunciatae: illo enim caſu obſcurior fit ob vires iamiam diuiſas, hoc clarior duriorue, ob vnitas in vera ac ſimplici literae pronunciatione adhuc vires. Sic quaedam modo literae, in quibus haec mutabilis

re-

respectu aspirationis accedentis determinatio sensibilis est, appellantur *aspiratae*, quae proinde eius sunt conditionis, ut cum et sine aspiratione possint distincte efferi, quibus omnes reliquae, ac ipsae quoque literae gutturales, quae hac minus ratione adspiratae dici queunt, opponuntur, *non-aspiratae* dictae. Quenam illae sint ex praxi praesertim Hebraeorum, deinde determinabimus.

§. 235.

Sonus literae
duplici
modo durior
fit.

Sonus literarum *aspiratarum* stricto significato talium mollior est, qui *per sublatam aspirationem fit durior* (§. praec.): neque minus tamen unius tantum literae varia illa est pronunciatio. Hinc signis illarum literarum aspiratarum, quando vel aspiratio tollenda, vel ea addenda est, quoddam adiici debet signum, ex quo unum ex hisce omni loco possit cognosci. Ponamus, quod signum adiectum aspirationem literae tollendam indicaret, tunc signum esset formandum, quod de duriori literae pronunciatione testaretur (§. praec.). Praeter haec in nexu plurium literarum, *duae plane caedem immediate se possunt excipere*, hinc et in scriptione duo eadem literarum signa הַנְּה, צִלְלוֹ. Concinnò tamen Hebraeis solito scribendi modo haud contrarium esset, ubi per quoddam compendium in unico signo utraque exhibeantur, ad quod tamen quoddam rursus signo opus est, quod duriorum seu fortiorum illius literae sonum indicet.

§. 236.

§. 236.

Quando durior literae sonus est exprimen-
 dus, Hebraei loco signi vtuntur puncto
 (§. 211.), quod signo literae imprimitur
 (ibid.). Hinc signis literarum, quae cum et
 sine aspiratione pronounciari poterunt, quando
 tollenda aspiratio est indicanda, imprimendum
 est punctum (§. praec.), quod simul sufficit ad
 id, vt possimus econtrario concludere, quod
 eadem literarum signa, hoc puncto destituta
 cum aspiratione sint efferenda. Signis porro
 literarum, quae per compendium idem literae
 signum includere debent, imprimendum quo-
 que est punctum, circa quod eandem, qua cir-
 ca officium prioris ex opposito sumus ratio-
 cinati, formare poterimus conclusionem.

Quod indicat
 punctum
 signo literae
 impressum.

§. 237.

Punctum hocce signis literarum impressum
 idem est, diuerso tamen officio inseruiens
 (§. praec.). Ex figura igitur officia illius co-
 gnosci nequeunt: hinc alia confirmabimus
 principia, ex quibus diuersa illa elucent.

Ex solo puncto
 diuersa officia
 non conci-
 piuntur.

§. 238.

Punctum illud duriozem signi literae sonum
 indicans, *dagesch* appellatur, quod ob dupli-
 cia officia, duplex meretur nomen; *dagesch*
 ad aspirationem literae tollendam constitutum,
lene; ad signum literae bis pronounciandum,
forte dicitur.

Quid dagesch
 lene et forte.

SCHOL. Dagesch hoc loco, tanquam genus ha-
 rum specierum consideramus, cui haec notae
 per

per abstractionem sunt tribuendae. Specialem enim $\tau\tilde{g}$ mappick significatum supra (§. 212.) indicauimus. Caeterum antiquissimi Hebraeorum signo quodam utebantur, quo aspirationem literarum, ac $\overline{\text{m}}$ sine mappick adesse significabant, lineolam scilicet supra literae aspiratae signum deductam, quam *Raphe* appellabant, hodiernis Hebraeis, praeter loca quaedam pentateuchi e. g. in Decalogo, raro usitatam. Hanc lineolam $\tau\tilde{w}$ dagefch leni et mappick esse oppositam, ex utrorumque officiorum collatione haud difficulter perspicitur.

§. 239.

Vtrumque
medio signi
literae
imprimen-
dum.

Dagefch vtrumque medio signi literae esse imprimendum (§. praec. et 236.); nec minus ex solo puncto cognosci non posse, quale illud sit, num forte, aut lene (§. 237.) docent. Ut igitur criteria certiora non sint superflua, sed magna commendanda opera, dignitas materiae suadet.

§. 240.

Varii modi
in hacce mate-
ria conclu-
dendi.

Valent interea hi modi concludendi, quos ipsis regulis praemittere iuuat, quum generatim nos viam pandunt ad determinandam interdum dato casu vnam $\tau\tilde{g}$ dagefch speciem ab altera. *Quodcunque punctum nec dagefch lene, nec dagefch forte est, illud nullum plane dagefch (§. 238.), et quodcunque punctum est dagefch, illud vel lene, vel forte, vel vtrumque. Quodcunque porro dagefch non est lene, illud est forte; sed in quocunque criteria dagefch lenis non conspiciuntur, illud non est lene.*

lene. E tunc forte. *Quodcumque dagesch non est forte, illud est lene, sed eodem modo probatur, dagesch aliquod non esse forte: hinc simul probauimus, quod sit lene. Falsa tamen esset conclusio haec: vbi dagesch lene, ibi non forte, et vbi forte, ibi non lene; vtrumque enim dagesch contradictorie sibi minus est oppositum (§. 238.), sed in vno signo literae punctum illud vtrumque locum habere potest ac interdum debet.*

§. 241.

In quarumcunque literarum pronuntiatione tam addita aspiratio, quam illa sublata distincte percipi possunt, in illarum signis dagesch lene eo casu, quando aspiratio auferri debet, possibile est (§. 238. et §. 234.). A. *In literarum, quarum signa sunt בְּגֵר כֶּפֶת, pronuntiatione diuersae illae considerationes locum habent (per exper. et §. 40. 42. et 43.). E. solis hisce literarum signis imprimi poterit dagesch lene.*

Prima nota
טֵ
dagesch lenis.

SCHOL. Quum literae gutturales, salua illarum idea aspirationem, amittere nequeant (§. 44. et §. 48.), quumue in reliquarum literarum pronuntiatione haec minus differentia sit sensibilis, ideo nec illorum, nec horum signis vnquam imprimi poterit dagesch lene. Quapropter si forsitan gutturalibus, aut

ק, י, נ, ל, ט, ש, ש, צ, ט, נ, מ, ו, impressum videatur dagesch, tunc lene esse nequit. E. forte (§. praec.). Interim vbi dagesch hisce signis בְּגֵר כֶּפֶת adhaeret, tunc non statim illud pro leni habeas, non enim a posse ad esse concludere licet.

§. 242.

§. 242.

Ratio
ob quam
dagesch lene
imprimatur li-
teris.

Quaecunque ratio est, vt aspirationem literae tollamus, ea quoque nos mouet, vt signis illarum imprimamus dagesch lene (§. 238. et praec.). A. vt difficultatem in pronunciano eitemus, ideo aspirationem literae saepe omittimus. Litera enim aspirata duplicem organorum loquelaee actionem ac diuersas Consonas simul includit (§. 234.), non aspirata seu durior vnicam tantum sui organi actionem requirit. Hinc, quum eadem maneat litera, siue cum siue sine aspiratione prolata, ideo *ob illam, quae se in nexu cum aliis literis offert, difficultatem, quae euitari per omissam aspirationem potest, hanc lubenter deserimus, signis literarum dagesch leni impresso.*

SCHOL. Nec aliam tamen haud contemnendam rationem excludimus. Per eam, quae literae aspiratae hoc vel illo casu tribuitur aspiratio, ingratus auribus fit sonus, qui per durioorem eiusdem pronunciationem tollitur: hinc euphoniae hocce signum literis impressum nunquam inferuit, in vocum pronunciatione minus negligendae (§. 158.). Quid impedit, quo minus ob hancce rationem, cum *Ven. Loescheri* dagesch lene appellemus euphonicum.

§. 243.

Rationes,
ob quas literae
aspiratae
amittant aspi-
rationem.

Vbi literam, quae cum et sine aspiratione formari poterit, nulla praecesserit Vocalis, ibi *mox difficile esset, mox κακοφωνία* crearet, vbi eam cum aspiratione pronunciemus, cui vtrique per neglectam literae aspirationem subuenire possumus (per exper.).

§. 244

§. 244.

Hinc quando vna ex illis aspiratis literis ab initio ſenſus, adeoque vel ab initio libri, capitulis, verſus, periodi, imo ſyllabae, cui non immediate praecedat Vocalis ſeu quae poſt compositam aliam ſyllabam occurrit, item quando litera aspirata in ſine vocis eſt, neque eam praecedat alia Vocalis; ibi ſignis earum imprimitur dageſch, idque lene.

Quando igitur dageſch lene recipiant.

SCHOL. 1. Ea, quae breuibus comprehendimus, fundamentum praebent plurimarum et omnium fere regularum $\tau\delta$ dageſch lenis ſpecialiorum. Quum poſt accentum dominum noua verborum ſeries, adeoque et nouus ſenſus incipiat, hinc dageſch lene vt commodo imprimatur literae ſigno poſt accentum dominum, principia haec ſtabiliunt.

SCHOL. 2. Neceſſaria omnino ea ruruſ erit obſeruatio, quam in doctrina de metegh eiusque varia conſtitutione diximus. Genuinorum principiorum ignari, illud quocunq; fere loco poſuerunt, in aliis, vbi nullum neceſſarium, aedeſt; in aliis locis neceſſariis nullibi perſpicitur. Quenam infinitum regularum numerum, tot generis exceptionibus reſertum, condere neceſſarium ſit, quando ad inconstantiam variarum codicum, quae illud variis modis exhibent, attendere velimus? Linguae igitur magis conſulitur per certas, quas ex ipſa rei idea, legitime formata, deducimus, regulas, quam per vagas ſibiq; minus conſtantes obſeruationes et exceptiones. Interim in hiſce quoque caſibus dubiis peculiareſ ſponte ſeſe offerunt rationes, exempla illa, quae contraria videntur, magis declarantes e. g. vbi duae aspiratae literae immediate

Kochii Gram. Hebr.

N

diate

diate sese excipiunt, ibi, vtrarumque aspiratione seruata, difficillima atque incondita satis prodiret pronuntiatio, quae per ablatam vnus literae aspirationem tollitur: hinc, licet eo casu immediate praecedat Vocalis, omni tamen iure priori literae signo dagesch imprimatur, כֶּכֶּב, כֶּבֶל. Sic et in reliquis. Verum igitur, licet non generale, criterium τ̄g dagesch lenis grammatici statuerunt, quando dicunt: dagesch signo literae aspiratae impressum, si immediate nulla Vocalis praecedat, est lene.

Accedimus ad notas τ̄g dagesch fortis.

§. 245.

Quibus literarum signis dagesch forte imprimatur? quibus non? Dagesch forte indicat, literam, cuius signo impressum est, bis esse pronuntiandam (§. 238.): quaecumque igitur literae sine difficultate bis possunt pronuciari, ita ut semel ad praecedentem, semel ad sequentem syllabam referri debeant, illae saepius quoque se inuicem immediate excipiunt, illorum signis compendii ergo frequentius imprimatur dagesch forte (ibid.). Quae vero ob natiuam suam pronuntiationem difficillimam aut plane non, aut rarius saltim immediate coniunguntur, illarum signis vel nunquam vel minus frequenter dagesch forte impressum perspicias.

SCHOL. Quod dagesch forte tantum ob compendium in scribendo, quando duo eadem literarum signa immediate se excipiunt adhibeatur, id summi nominis philologi e. g. Buxtorfius, Neumannus, summe Ven. Loescherau aliique confirmant; nec vbi rem ipsam consideramus, alia modo ratione explanari potest.

tuit. Accedit, quod supersint in sacris pandectis exempla quaedam, in quibus neglecto hocce compendio, signa earundem literarum duplicata sub hisce quoque circumstantiis adsint, ita, ut alterum literae signum ad praecedentem, alterum ad sequentem syllabam sit referendum. e. g. pro צלץ, legimus צלץ, pro חנני, חנני. sed circumspecti hoc in negotio esse debemus; ne quo loco compendium per dagesch forte adhiberi posse credamus, ubi plane fieri nequit. Non enim sequitur: duo earundem literarum signa immediate se excipiunt; Ergo unico eorum omisso alteri per compendium dagesch forte imprimi potest. Ea potius circumstantia necessaria est, ut eadem litera semel ad praecedentem, semel ad sequentem syllabam pertineat, et ubi idem literae signum bis expressum ad unam tantum spectat syllabam, ibi non faaile dagesch forte, altero eorum amisso, vni potest imprimi, e. g. רוממו, חלחי.

§. 246.

Solae gutturales literae prae omnibus reliquis ob difficiliorem, quae illis adhaeret, formationem eum vix statum admittunt, ut bis immediate pronunciari queant (§. 38.). Quo magis aucta earum in pronunciando fit difficultas, eo minus duplicem suam immediate formationem concedunt, earum igitur signa sub illis fere nunquam conditionibus occurrent, ut dagesch forte illis possit imprimi (§. praec.), nisi in leuissima gutturali א aut impura א extra ordinem ob alia, quae accedunt, mo-

Litterae
gutturales
indageschabi-
les.

N 2

mem.

menta, interdum conspiciatur (§. 238. §. praec. et 38.). Gutturales igitur sunt literae indageschabiles.

SCHOL. Id afferunt grammatici sub haec regula: *Litterae gutturales, item ׀ aegre admittunt dagesch forte*: per quod simul patet magna illa inter punctum $\tau\omega$ He finali impressum, et cuiusvis dagesch, eadem licet figura sit, differentia. Dagesch lene esse nequit (§. 242.), neque dagesch forte (per §. nostr.), E. nullum dagesch (§. 241.), sed aliud signum mappick dictum.

SCHOL. 2. Occurrunt casus, vbi ob hos vel illos respectus litera gutturalis bis necessario esset ponenda, ita quidem, vt vna vice ad praecedentem, altera ad sequentem syllabam referatur. Si haec ita se haberent, tunc prima syllaba semper esset composita (§. 137.), Vocali tantum breui notata (§. 151. schol.). Sed gutturales, licet debeant, ob difficiliorem earum prononciationem aegre se bis immediate excipiunt, adeoque vnica modo vice adsunt, neue sequens syllaba incipiat a Vocali ad illam sequentem referri debent, priori syllaba relicta simplici (§. 137.), in qua non breuis, sed longa Vocalis necessaria est (152.). Hinc in scriptione eo casu vel signum Vocalis breuis, vt memoria syllabae compositae conseruetur, manet, addito maximam partem attentionis excitandae signo, metegh (§. 221.), vel ob syllabam simplicem loco breuis substituitur cognata longa; quae, quum eam ob rationem venerit, quia syllaba adsit simplex, haec vero ob defectum alterius literae gutturalis signi orta est, tamdiu manet, donec syllaba composita recurrat. Is genuinus est sensus huius grammaticorum regulae: dagesch forte exclusum compensat Vocalis longa. Vbi interim

interim Vocaleſ illam longam defectum literae ſequentis ſupplere, eamque adeo ipſam includere dixeris, tunc non impugno terminos illos, quibus Vocaleſ hancce vocaueris impuram, atque, ſi ita loqui fas ſit, compenſantem (§. 16. ſchol. 2. et §, 100.). e. g. הַחֶרֶץ, pro הַחֶרֶץ. מֵאֲרֹם, pro מֵאֲרֹם, ex בְּעֵרוּ. הַחֶרֶץ. מֵאֲרֹם.

§. 247.

Omnes, praeter gutturales, literae commode bis poſſunt immediate pronūciari, vt adeo dageſch forte omnibus literarum ſignis, praeter illa gutturalium, poſſit imprimi (§. praec.). Sed כַּכּ פַּת, ſunt literarum ſigna. Hinc dageſch quoque forte in illis eſſe poterit. Quū autem hoc per idem exprimat punctum, quo dageſch lene (§. 239.), ideo dubii haerere poſſumus, quale, dato loco, dageſch adfit. Alia proinde criteria τῆ dageſch fortis vt euoluamus neceſſe videtur, quo in omni loco de euſdem praefentia certi ſimus.

Reliquae omnes dageſchabiles.

§. 248.

Experientia duce, docemur, tunc duplicatam literae vnius euſdemque pronūciationem poſſe percipi, quando vna vice cum Vocali praecedenti combinatur, ſeu ad praecedentem ſyllabam refertur, altera vice ad ſequentem Vocaleſ et ſyllabam protrahitur: id vbi minus fieri poſteſt, tunc commode litera bis pronūciari nequit, adeoque nec in ſcriptione duo earundem literarum ſigna immediate ſe exci-

Experientia.

N 3

pere

pere queunt, nec vnum eorum alteri per dagesch, compendii ergo, inferi poterit.

§. 249.

uaenam ordinarie
cessaria sint
ad dagesch forte.

Hinc vbi dagesch forte in quodam literae signo locum habere debet, ibi 1) *immediate praecedat Vocalis* (§. praec.), 2) *vnica minimum sequatur syllaba*, ad quam alterum literae signum protrahatur (ibid.).

§. 250.

Criteria
טג
dagesch fortis
specialia.

Multa specialia ex hisce sese offerunt pro discernendo dagesch forti a leni criteria. Generalis 1) *nota טג dagesch fortis est, quando punctum aliis praeter פת כפר כג et ה literarum signis impressum conspicitur* (§. 241. schol.). 2) *Quando haec literarum signa ab initio vel fine vocis ordinarie dagesch exhibent, ibi non est forte* (§. praec.). E. leni (§. 241.). *Quando vero haec literarum signa in medio vocis occurrunt dagesch notata, tunc illi signo literae, cui dagesch impressum est, vel immediate Vocalis signum est praemissum, vel minus: si illud, tunc non esse poterit leni* (§. 245.). E. forte (§. 240.). *Si nulla immediate Vocalis praecedat, tunc ordinarie non poterit esse forte* (§. praec.). E. leni (§. 240.).

SCHOL. Loquimur DE STATV ORDINARIO. Aliud est vbi IN SCRIPTIONE ad casus minus regulares attendimus, in qua dagesch idque forte perspicimus partim ad seruandam deriuationem, partim ad exprimendos peculiare mentis status, qui fortiozem, duriozemque literarum haud raro pronun-

cia-

ciationem ſuadere poterunt, et ob quos literae vocum initiales non aspiratae, dageſch notatae, ad praecedentem annecti debent dictionem. Vt ob derivationem conſervandam in ſcriptione dageſch idque forte reperiatur, loco alias minus commoꝰ, exempla atque ex illis edoꝰti Philologi celeberrimi fere omnes confirmant, in aliis, vbi eadem tamen ratio, ambigunt. Sint e. g. אִתָּהּ, et אִתָּתָּהּ, in quibus vltimum ת, dageſch ac ſchua notatum, ab omnibus habetur pro dageſch forti, ex תּ orto, compenſatio, ſeu vt clarius mentem explicemus, pro dageſch forti, quod ob compendium loco ת bis ponendi adest, quorum alterum ת ideo hic deprehenditur, quia ת ſonum ſequentis literae lubenter aemulatur, quum alias eſſet אִתָּתָּהּ, אִתָּתָּהּ. Hinc ex hocce dageſch forti diſcimus, primo literam ת bis addeſſe debere, licet non bis diſtincte ſimul poſſit pronunciarı; ex hoc dein aſcendimus ad illam rationem, vnde ת bis ponenda eſſet, quae nos ad derivationem et radicem ducit, vnius, quod deſcendat a rad. אִתָּתָּהּ, alterius, quod ex אִתָּתָּהּ. Non ergo ad literam modo bis pronunciantiam dageſch hocce index eſt, quod fieri nequit (ſ. praec.), ſed vt ſignificetur origo, ſive ת interponendum. Quo iure id potuit fieri, eodem ex ſimili plane fundamento multoque exſtantioribus rationibus eſt in voce אִתָּתָּהּ, ob hocce ſolum punctum controuerſa. Alii illud pro dageſch leni, pro dageſch forti pauci, pro dageſch neutro quidam haud obſcuro nominis philologi habent. Vereor ne audaciae reus ſiam, vbi nomina virorum horum illuſtrium recenſerem, eorumque ſententias refellerem. Accedo ad illos, qui dageſch forte idque compenſatium illud dicant.

cant. Tertium dagesch praeter forte ac lene statuere, idque appellare euphonicum, est dagesch lene alio insignire nomine (§. 242.), dagesch vero neutrum est dagesch nullum (§. 238.). Hinc vel lene vel forte. Non lene, quia non est ab initio syllabae, ac dein quia, si difficultatem in pronunciando regere velis, in aliis casibus sub earundem litterarum comprehensione non deprehenditur, e. g. שתי, a שתי, sed forte, *non eam ob causam, et bis pronuncietur*, quod fieri nequit (§. praec.), sed, quum incerta plane deriuatio atque cum aliis confusio oriretur, *ad conseruandam originem IN SCRIPTIONE retinetur*. Testatur enim illud de eo, quod שתי descendat a rad. שתי iterare, vnde iteratio gemina, שתי in masculine, ac vt foemininum ab eo distinguatur, nota ת additur, quae ante terminationem dualem posita, huncce reliquerit terminum שתי. Sed tribus ante unam Vocalem literis aut noua Vocalis addenda est, aut vna, quae minus necessaria, abiicienda, aut, quae optima est via, loco כ, quae litterae sequentis sonum lubenter aemulatur, assumendum venit ת, שתי, quae duo eadem signa litterarum ob compendium in vno eorum exhibentur per dagesch forte שתי. Hacce ni fallor ratione eiusmodi casus explicare poterunt. conf. *Cel. Stellbaggii*, Patroni summo opere colendi, *Meditat. critico-philosoph.* de voce שתי. Nec desunt exempla de eo, quod ob singularem mentis statum aliasque circumstantias, signis litterarum, ab initio positarum, non adspiratarum imprimatur dagesch forte, quod ita acceleratam praecedentis vocis cum sequenti pronunciationem indicat,

cat, vt prima huius termini litera retrahatur ad ſyllabam praecedentis vocis vltimam. Hinc inter tales terminos haud raro deprehenditur mackeph, tanquam arctioris vinculi ſignum, imo illi termini, qui hoc loco ſeparati apparent, aliis in locis in vnam coniuncti dictionem perſpiciuntur. e. g. **מִה־לְכֶם** et **מִזֶּה** Ief. III. 15. **מִה־זֶּה** et **מִזֶּה** Exod. III. 2. **מִה־טוֹב וּמִה־נָּעִים**. **זֶּה־לְךָ** Pf. 133. 1. **וְהוֹתֵה־זֹאת**. Leuit. XVI. 34. **תַּעֲשֶׂה־לּוֹ** Iob. XXXV. 6. Dageſch hoc forte ſignis literarum ab initio vocis impreſſum, cum praecedenti tamen voce per mackeph copulatis, **רָחִיק**, premens, coarctator vocatur. In aliis tamen locis mackeph abeſt, e. g. **מִשְׁחַת־שָׁם**. Gen. XXXI. 13. **הִבֵּה נִתְחַכְמָה** Exod. I. 10. **פַּעֲלֵת לָנוּ עֲשֵׂה פָרוֹ** Gen. I. 12. **פַּעֲלֵת לָנוּ** Ef. XXXVI. 12. Philologi obſeruant circa voces eas, quas ſequitur alia, cuius primo literae ſigno impreſſum eſt dageſch forte, quod ſint penacutae, ac terminentur (־), ה־, vel ה־. Nouum vel ea obſeruatio praebet argumentum pro eo, vt dageſch hocce habeamus pro forti: conſiderari illa litera poteſt, ac ſi eſſet in medio vocis polysyllabicae, quam immediate praecedit Vocalis (ſ. praec.). Diſtinctas haſce numero quidem voces, eius tamen generis, vti iam exhibuimus, appellant **מְרַחֵר**. Quae pluribus modo diximus de dageſch forti, quod a ſua velut origine deſlectere videbatur, ea tribuunt alii **דָּגֶשׁ** dageſch euphonico. Non merae tamen euphoniae conſulitur per hancce dageſch praefentiam; commendamus magis diligentiori ſacrarum literarum ſcrutatori aſſiduum in euoluendis

uendis atque peruestigandis veris ubique circumstantiis studium, quod singularem haud raro voluptatem ei conciliabit, quando inter ipsius rei grauitatem, ac inter ipsos, quibus eam exprimunt, terminos suauem miratur consensum.

§. 251.

Dagesch
praecedere ordi-
nariè debet
Vocalis
breuis.

Signum literae, cui dagesch impressum, ad praecedentem semel Vocalem et syllabam pertinet (§. 249.). Praecedens igitur syllaba fit composita (§. 137. In hac autem ordinariè Vocalis breuis percipitur (§. 151.). *Ut adeo signo literae, cui dagesch forte impressum est, signum Vocalis breuis ORDINARIÈ immediate praecedere debeat.*

SCHOL. 1. Ob tonum minusque perfectam scripturam haec non ubique consentiunt, pluribus tamen casibus haec non sine vsu applicantur, praecipue vbi loco longae saepius breuis substitui debet Vocalis.

SCHOL. 2. Si compendium in scribendo negligere velis, tunc duo literarum earundem signa ita sese immediate excipiunt, vt vnum eorum notetur schua quiescenti e. g. **זָמַן, סְגָלָה** (§. 192. n. 3.). Schua vero est signum literae motae (§. 188.). Hinc dagesch **טָוּ וּ** vel **וּ** impressum, testatur de eo, quod vtrumque **וּ** et **וּ** bis fit literae motae signum, licet praecedat vocalis ad quiescendum commoda (§. 91. schol.). **בְּקָרִים, עוֹל, צִוָּה**. Dein vbi signis literarum **בְּגַרְכַּפּוֹת** impressum perspicitur dagesch forte, tunc bis quaelibet est pronuncianda, earumque signa in scriptione bis im-

mediate sese excipient, altero eiusdem schua quiescenti notato (per schol. praec.). e. g. **כַּכְּבוֹד**, **כַּכְּפִיִּים**. Hinc in pleniori horum signorum expressione, alteri imprimendum venit dagesch lene (§. 245.), **כַּכְּבִּיִּת**, **כַּכְּפִיִּת**, sed quum ob compendium duo literarum signa in vno per dagesch forte possint exhiberi (§. 247. seq.), ideo iisdem signis literarum aspiratarum, quibus dagesch lene iam impressum, idem signum, quod dagesch forte indicat, adiiciendum venit; adeoque si dagesch forte vni signorum literarum aspiratarum imprimatur, tunc illud dagesch lene simul includit, seu sub datis circumstantiis tam aspiratio literae tollenda, quam gemina eius pronuntiatio instituenda est.

§. 252.

Duae semper syllabae necessariae sunt in gemina distincta vnius literae pronuntiatione (§. 248.). Sublata altera syllaba, seu potius Vocali, quae eam vna cum litera constituebat, tollitur distincta gemina vnius literae pronuntiatione; tollitur quoque in scriptione perfecta (§. 35. prol.) alterum literae signum, et, quod eius vicem supplet, dagesch forte, cessant et reliqua hinc pendentia. Simulac vero Vocalis recurrit, tunc statim renascitur possibilitas, ad literam bis pronuntiandam, dagesch forte recurrit, per quod reliqua simul ad statum primum reducuntur.

SCHOL. e. g. **כַּל** ex **כַּלֵּל**, **כַּלֵּם**. **לֵב** ex **לֵבֵב**, **לֵבֵי**. **כַּפֵּי** ex **כַּפֵּפ**, **כַּפֵּי**.

§. 253.

Sublata
et recurrente
altera syllaba
tollitur
et recurrit
dagesch forte.

§. 253.

Dagesch
ex literis
schuatis num
excidat,
an minus ?

Signum literae, in quo dagesch forte
ret, altera vice pertinet ad syllabam se-
tem (§. 248.). In altera hacce syllaba
illa *vel immediate vel mediate est ante*
lem (§. 184.). Si mediate, tunc recipit
(§. 192.), adeoque sub signo literae
schatae schua commode adesse poterit, ne-
cessarium est, ut dagesch ex literis schu-
semper excidat. Sed quum duarum literarum
ante vnam Vocalem vno difficiliorem ordi-
nie secum coniunctam habeat pronunciationem
quam vbi vnica modo ante Vocalem litera
formanda, ideo *litera illa, quae altera demum*
vice ad sequentem syllabam referri debet,
raro omittitur ; vnde prior syllaba relin-
tur simplex, in qua signum Vocalis breuis
manet vel eleuatur, si perfecta sit scriptio,
longam eamque commodam (§. 2 .).

SCHOL. Exempla de iis, in quibus dagesch
forte impressum est literis schuatis, e-

יְקַדְמוֹנִי לְבָרָה הַזְּבָחוֹת etc.

De iis, in quibus ex literis schuatis excidit
וְיִשְׂאוּ תְּבַקְשׁוּ, pro וְיִשְׂאוּ תְּבַקְשׁוּ

בְּלִכְתּוֹת, pro בְּלִכְתּוֹת

§. 254.

Quid dagesch
F. caracte-
risticum,
compensati-
uum et eupho-
nicum.

Vt duae eadem immediate sese excipiant
literae, variae sunt rationes. Interdum enim
ob auctas circumstantias ideae internas,
rae radicales augeri debent. Interdum lit-

ob faciliorem et proximiorum cum ſequenti
 convenientiam eodem ſono, quo illa ſequens,
 fertur, adeoque in ſcriptione, ſonis mere
 accommodanda, duo earundem literarum ſigna
 exhibenda, interdum praeter huius gene-
 ris rationes ſuavi ſimul pronunciationi conſu-
 mus per eandem literam bis pronunciandam,
 et ſcriptio, ſonorum index, gemina eiſdem
 figurae literarum ſigna exprimit. Dageſch
 forte duplicati literae ſigni teſtis eſt, cui va-
 riae adiiciuntur pro diuerſa, ob quam literae
 bis pronunciantur, ratione denominationes.
 primum, quod notam ſeu characterem, ex quo
 de augmento ideae certiores reddimur, conſti-
 tuit, vocatur characteriſticum, alterum, com-
 penſatiuum, tertium, euphonicum, licet nomi-
 na haec minus dici queant eſſentialia.

SCHOL. Dageſch forte eſt characteriſticum, ſi
 ſecundae radicali impreſſum, de coniugatione
 grani, ſi primae, de Niphal etc. Antequam
 vero dageſch compenſatiuum poſſit habere locum,
 aſſimilandae prius ſunt literae: eo tamen ele-
 gantiori ordine, et prima litera ſe conformet ſe-
 cundae, ſeruilis, radicali.

Sic ך, quando in fine ſyllabae exſtat, id-
 que ſequatur alia litera, aſſimilatur prius ſe-
 quenti literae, vnde duae eadem literae, ac
 duo eadem literarum ſigna et horum loco da-
 geſch forte vni impreſſum oriuntur. e. g.
 ופול, pro ופּפּל, ex ונפּל. והגיש, pro
 והגּיש ex והגּיש. Sic ך in לקח, ſonum
 ſequentis literae aemulatur ſub iisdem cir-
 cumſtantiis, ſub quibus ך idem praestat. Si
 porro ad formam verborum פּנ quaedam ver-
 ba

ba a ך incipientia accommodari dicuntur
quoad eisdem respectus cum verbis פּ,
talibus haberi debere statuo, quum simi-
ces cognatae, quae licet a lexicographis
inter verba a ך incipientia referantur,
tamen sunt talia, ob eandem plane agen-
tionem, qua in vtrisque vtimur.

Tandem ך feruile in Hithpaël ante literam
dem fere cum illa soni e. g. ante ך, ך
in eandem facile conuertibile est, ita
התְּבַר dicamus הַבֵּר pro הַתְּבַר
namus הַטְּהַר, pro הַתְּזַכּוּ, malimus

Haec caeterum literarum assimilatio plu-
linguis non ignota, latinorum praesertim
quens. Neumannus Cl. dom. Heber P. III.
*Dagesch forte, inquit, non geminat, sed
analogiam linguae iam dum geminatas
scribendo coarctat in figuram vnam, bis
dam, et alibi, dagesch forte literas duas
miles vel sibi inuicem assimilandas, scribit
compendio, coarctat in vnam, valore tam-
plicem.*

§. 255.

Termini
technici.

Occurrunt in hacce materia sequentes
termini technici. 1) דָּגֵשׁ est ipsum illud
ctum. 2) דְּגוּשׁ Dageschatum. e
הַדְּגוּשׁ conjugatio piel dageschata.
דְּגוּשָׁה, litera dageschata. 4) דְּגוּשׁ
Dagesch lene. 5) דְּגוּשׁ הַחֹזֵק dagesch forte
Reliquos terminos vid. §. 250. schol.

P. I. CAP. III.

DE MUTATIONIBVS, QVAE IN
IPSIS HEBRAEORVM VOCIBVS
OCCVRRERE POSSVNT.

SECT. I.

DE MUTATIONIBVS, QVAE CIRCA
LITERAS VERSANTVR.

§. 256.

Vna mox syllaba, mox plures earum vnam
constituunt vocem (§. 156.); quae prout
ideam significat, terminus audit (§. 7. Prol.).
Tot omnino dari terminos debere, quot di-
uersas ideas, quarum numerus determinatur
per ipsarum rerum quantitatem, in aprico
posita res est. Quae varia rerum est ratio, ea
quoque idearum obtinet, eadem terminorum
dein est consideratio. Obiecta modo nuda
menti sese offerunt, variis sub relationibus ea-
dem alio tempore; vnde ideae illa nonnun-
quam nude exprimunt, interdum vero cum
his vel illis determinationibus. Quapropter
et termini aut sunt tam simplices, quam esse
poterunt, aut pro variis, quos indigitare de-
bent, statibus, vario modo aucti, vel quacun-
que alia ratione mutati. Quilibet alius status
aliam seu mutatam reddit dictionem. Hinc
quum plane fieri nequeat, vt idem semper ma-
neat obiectum mutabile inuariatum, eademque
idea, idcirco mutationes in terminis necessariae
omnino sunt, hasce, si modo vires suppetant,
possi-

Mutationes
in terminis
sunt necessa-
riae.

possibiles generatim hocce capite prosequemur.

SCHOL. Neminem, qui leuiter tantum haec norit, fugiet, amplissimum sed periculosissimum simul nos nunc adire campum, in quo sine offensione vix versari atque deambulare licet. Nec ignoramus, quod primarium huius capitis obiectum, permutatio scilicet punctorum Vocalium, vti eam vocant, vltimum totius huius operis studium, salua omni accuratiori methodo, esse possit, quum illa terminos ob incrementa longiores semper praestruat, ipsaque varii generis mutatio accommodari debeat illis determinationibus mutabilibus, quae in nominibus et verbis occurrunt et distingui possunt. At vero, quum *generales modo terminorum, et sic literarum et Vocalium in terminis mutationes recensere ex iis, quae praecesserunt doctrinis, velimus, ideo quia recens earum adhuc est memoria*, haud inepte agemus, si illam hoc loco materiam generatim proponemus, eamque in doctrinis specialioribus nominum, verborum, atque particularum cum iis, quae addi merentur, reddimus ampliorem.

§. 257.

Quomodo
mutatio in ter-
minis
fit instituenda.

Quando mutatio aliqua est suscipienda, tunc *illud, in quo fit, non sub omni respectu idem manere potest* (per def.). Quicquid cum termino materialiter spectato instituitur, illud in literis et vocalibus tanquam earum partibus aliquid suscipere debet (§. 17. Prol.). *Hinc omnes mutationes, quae in terminis fieri debent, vel circa literas, vel circa Vocales, vel circa utrasque vocum partes versentur, ita, ut*

vel

vel non eadem in omnibus literae, vel eadem minus Vocales, vel utrumque non plane idem maneat, quo antea fuit. Nisi vnum ex hisce in duobus sit terminis, tunc non sunt duo seu diuersi termini, sed vnus idemque (§. 54.).

§. 258.

Mutationes circa terminos instituendae vel versantur circa literas, vel circa Vocales vel circa vtrasque (§. praec.), idcirco respectu totius termini hae modo mutationes sunt possibiles:

- 1) *Vt loco vnus substituaturs aliud,*
- 2) *vt ea, quae adsunt, alio tantum modo disponantur,*
- 3) *vt vnum vel alterum, quod adest, abiciatur,*
- 4) *Vt vnum vel alterum, quod non adest, addatur.* Quae vbi applicaueris ad literas et vocales, in quibus, si vox mutari debeat, harum mutationum vna suscipienda est, prono alueo fluunt huius generis mutationes.

- 1) *Loco vnus literae vel Vocalis substituenda est alia vel litera vel vocalis.*
- 2) *Literae vel Vocales, quae adsunt, alio tantum modo disponendae.*
- 3) *Litera vel Vocalis vna aut altera, quae adsunt, abiiciendae.*
- 4) *Litera vel Vocalis vna vel plures, quae non adsunt, addendae.*

Quibus accedunt mutationes ex hisce compositae.

Kochii Gram. Hebr.

O

SCHOL.

SCHOL. I. Circa ipsam Vocalium substitutionem, variae rursus pro principali earum differentia determinari possunt mutationes posibles, quas in altera sectione ob accuratorem, facilioremque methodum enucleabimus. Quodsi interea omnes iam nominatas mutationes in terminis solide declarauerimus, tunc maximi momenti opus absoluiffemus. Generalia earum iam prosequemur, pro exigua illa virium nostrarum mensura, quibus, si Deus modo firmiorem largiatur valetudinem, in dies addemus plura, donec aliqualis suo demum tempore et huic doctrinae concilietur perfectio.

SCHOL. 2. Vnius vocis mutatio composita esse potest ex variis tam literarum, quam vocalium mutationibus. Quapropter simplices prius tam literarum quam vocalium mutationes inuestigabimus, quas colligere potest, totam compositam vocis mutationem explicaturus.

§. 259.

Mutatio vocis
rationalis,
et irrationalis
quid?

Non autem sufficit, vt hasce mutationes no-
uerimus esse posibles, per id enim nullum
adhuc recipimus ius, quasdam earum actu ap-
plicare, sed rationes, ex circumstantiis aliisque,
qui statum illum plene exhibent, petitas, alle-
gare, quantum fieri potest, tenetur quandam
mutationem actu suscepturus. Mutatio illa,
ad quam instituendam iustae prostant rationes,
rationalis, in qua vero nullae aut contradicto-
riae deprehenduntur, *irrationalis* vocatur.

SCHOL. Haecenus de iis, quae de quibusuis ter-
minorum mutationibus generatim valent, quae-
ue propterea tam in mutatione literarum, quam
in ea Vocalium applicari possunt, egimus.
Con-

Conferimus nos ad illas speciatim mutationes, quae literis praesertim sunt propriae, secundum ordinem §. 258. determinatum.

§. 260.

Loco huius vel illius literae non raro in vocibus substituuntur aliae, quod negotium in superioribus §. 52. seqq. conf. §. 60. 62. appellauimus alternationem literarum, quae tota hic erit repetenda. Fundamentum huius substitutionis, quod scil. possint inter se alternare, est conuenientia harum literarum in vno eodemque tertio proximiori, id vero tertium hoc loco exprimendum est, ad quod tamen haec non ita accommodata est litera, quam altera, quae singulare et accommodatissimum quid simul comprehendit, ob quod actualis substitutio instituitur. Hinc literae vnius organi ob praegnantiores rationes, partim vt sonus fortior, vel debilior fiat, partim ad varia inter se distinguenda, ad statum internum vel externum tandem suaui consensu exprimendum, inuicem alternant (§. 62. et schol.), qua de literarum mutatione §. 61. suppeditauimus exempla. Ob easdem quoque rationes vna litera quiescibilis alteri substitui potest, ac substituitur (§. 105. schol.) e. g. ו pro י, גולד, pro גילד. אוליר, pro אוריר. א pro א. אתי, pro אתי. ה pro ה. איליר, איליר. ה pro ה. השתחונו, pro השתחונו. ו pro ו. סלה, pro סלה. גליתי, pro גליתי. בונה, pro בונה. ה pro ה. השתחווה, השתחווה. גלהתי, pro גלהתי.

Prima vocis
circa literas
mutatio.

da ex verbis **לה** nomina, **ה** illud, tanquam signum literae motae ab initio syllabae, applicari debet, tunc, loco illius, substitutio huius¹ vel etiam **ו** frequentior admodum est, vt, vnacum deriuatione seruanda, sensibilibior adhuc adsit literae quiescibilis sonus. Sic a **חלה**, deriuatur **חליון**, pro **חלהון**. a **בלה**, **כליון** pro **בלהון**. etc. a **קצה**, **קצות**. In hacce vnus literae quiescibilis pro altera substitutione, interdum mutatio sola est in literis, interdum coniuncta cum substitutione loco huius Vocalis, quae adest, eiusmodi, quae literae actu quiescenti maxime commoda. **ה** et **ת** ambo sunt notae foemini generis apud Hebraeos, qui **ת** in subsidium maximam partem vocarunt, quia **ה** non semper ita, vti necesse est, sensibilem spargit sonum, quapropter et mutua harum literarum alternatio frequens admodum; de quo in doctrina de nominibus et verbis exempla suppeditabimus. e.g. **תשוקתו**, pro **תשוקתו**. **היתה**, pro **היתה**. Ob commodam, gratam atque faciliorem prononciationem vna eaque sequens litera in locum prioris saepe substituitur, vt, dum eadem literae, bis distincte prononciatae, praeferrere debeant, duabus diuersis sensibili eo minus sono efferendis: ita loco **נ** et **ת** ante alias sibilantes, saepius substituantur literae sequentes, pro **אנש**, dicimus **אנש** ex **תנת**, **תנת**, fit, **נת**, sed quum lit. **ת** bis hoc loco prononciari nequeat (§. 248.), ideo dagefch cessat, et quum vox sit mono-

syl-

syllabica, Vocalis longa assumitur, hinc prodit תת; simili plane modo incedimus in formandis hisce vocibus, אמת, ex אמנת. אף, ex אנהף. מתברר, ex בנת. התטהרו, pro הטהרו. מתברר, pro אתברר. Imo, quum pronuntiatio טז ת cum sibilo coniuncta sit (§. 42.), ideo cognatae ratione organi, post צ, ט, post ז, ר, vt grauior tollatur duarum sibilantium sonus, interdum loco illius omni iure substituuntur (§. praeced.) e. g. נצטוק, pro נצתוק. הוצמנתון, pro הוצמתון. Interea quemlibet amice rogatum volumus, ne ad celandam modo ignorantiam, aut alia comoda, praeter necessitatem ad aliarum literarum substitutionem confugiat; si enim per formationem plane ordinariam eadem possumus eruere, quae per extraordinariam hancce viam, non leui semper probatione stipatam, cur, breuiori illa relicta, hanc per ambages sequamur?

§. 261.

Accedimus ad alteram mutationis literarum speciem, qua literae non eum seruant ordinem, quem vsus eis alias tribuit, hanc vocant *transpositionem literarum*. Quod ad facilitandam in concursu duarum grauiorum literarum pronuntiationem, ad varii generis deriuatiua ex radice formanda, ad alia demum, quae gratam secum ducunt varietatem, exhibenda, literae nonnunquam locum suum mutant, seu transponantur, experientia in mul-

Altera mutationis literarum species.

tis linguis et in ipsa Hebraea testatur atque confirmat. Arduam omnino pronunciacionem fieri, quando duae sibilantes immediate occurrunt formandae, quando praesertim ea, quae debiliorem eiusmodi sonum agnoscit, prius pronunciari debeat altera, quae fortio-rem inuoluit, lubentes concedent ii omnes, qui experientiam tantum consulunt magistram. Hinc duplicis generis mutationes eo casu iam ostendimus, vel sonum plane eundem cum sequenti aemulatur immediate praecedens lite-
ra, vel cognata durior in eius locum assumi-
tur, vel, quae tertia nunc accedit mutatio,
litera illa interdum transponitur, ita, vt lite-
ra cum fortiori sibilo prius formetur altera,
quae eum leniori solum allisione secum ducit.
Ex hisce haud obscure intelligimus, cur ת
prout litera lingualis, in cuius formatione ali-
qua saltem ex parte ad dentes allidimus (§. 42.
et 47.), ante literas quam maxime sibilantes,
quales sunt ipsae dentales, saepius post hasce
locetur, quum ex usu alias frequentiori ante
primam radicalem ponatur. e. g. הַשְׁתַּחֲוֹת
וְיִסְתַּבֵּל, יִשְׁתַּמֵּם. Sic vt varietati studeant,
vnam ideam duabus terminis, qui tamen quoad
literas aliter tantum dispositas, seu quoad
transpositionem literarum differunt, interdum
exprimunt, qui proinde synonyma dici pos-
sunt, licet ex mente Hebraeorum non perfecta
talia interdum esse queant. e. g. כֶּשֶׁבֶה, vel
כַּבְּשָׂה, agna, vel ovis annicula. שְׂמֵלָה, vel
שְׂלֵמָה, vestimentum.

§. 262.

Transimus ad tertiam mutationis Consonarum in terminis speciem. Tribuimus haud raro terminis sonum, qui vbi per signa est exprimendus, tot eorum minus requireret, quam actu adsunt, seu vt clarius nos explicemus, signa sonorum lenissimorum seu literarum quiescibilium in eo saepius statu posita perspiciuntur, vt earum sonus vix efferrri possit: neque tamen semper, quia ante Vocale deprehenduntur, quiescere queunt, nec, si in statu quietis essent (§. 92.), actu ob prolixiorum terminum aliaque impedimenta quiescere debent, nec ubique alias sensibiliores substituere ex iisdem rationibus licet. Quapropter, quum nihil esse debeat in signis, quod non prius sit in sono (§. 35. Prol.), praesertim, quando non ad seruandam deriuationem ac euitandam cum aliis confusionem signa illarum literarum necessaria sunt, sed interna earum vis iam plene est expressa: tunc sine omni detrimento abesse poterunt literae illae, vel solae sine Vocali, vel cum Vocali, quae ob hasce modo literas adest. Sic intelligimus cur ה sub hisce conditionibus vtplurimum abiicitur: לְאוֹר, pro לְהַאוֹר. לְרֵאוֹת, pro לְהַרְאוֹת. בְּחֻכְמָה, pro בְּהַחְמָה. בְּהַחְמָה, pro בְּהַחְמָה. בְּהַחְמָה, pro בְּהַחְמָה. In aliis tamen huius generis terminis ad conseruandam deriuationem et euitandam confusionem in scriptione ה manet. לְהַבִּין Prou. I. 2. ה et aliis casibus

Tertia mutationis literarum species.

net, vt eidem adiiciantur literae eaeque feruiles (§. 116.). Praeter haec variae determinationes ideae possunt accedere, quae per certa signa terminis addenda, sunt exprimendae, cuius generis erunt characteres generis, numeri etc. in nominibus pariter ac verbis, in hisce speciatim characteres coniugationum, temporum atque personarum. Ob accedentia denique suffixa et praefixa terminus itidem augmentum per literas recipit. Sed de omnibus hisce nobis hic sermo non erit, quum hasce accessiones, suo quamque loco, curatius velimus explicare. *De illis potius literarum signis quaedam differere mens nobis est, quae, integro iam termino confecto, interdum adduntur, quaeue a plurimis pro minus necessariis atque plane otiosis habentur.* Si ad peculiare quoddam indigitandum literae quaedam tantum termino adiiciuntur, sequitur, vt, *quamdiu litera ad significatum ipsius termini simpliciter considerati pertinet, ea non possit haberi pro tali, quae ad singulare quid indicandum, sit apposita, eo igitur casu per illam literam adiectam terminus nullam recepit huius generis mutationem.* Fieri autem potest, vt ob peculiarem vocis emphasin, vt ob sonum eo clarius et diutius percipiendum, ipsa vox aut vna eiusdem syllaba longior protrahi debeat, quae soni productio commode in scriptione indicari poterit, quando signo Vocalis addatur signum literae quiescentis (§. 96.); hinc nec mire-
ris, cur signa literarum quiescentium **N**, **Ń**, **Ň**,
non-

nonnunquam ad id indicandum adhiberi solent. Hisce praemissis, falso נ, vti vocant, epentheticum est in קאָ, ראָשׁ, כְּאָרִי etc.

Hae enim literae per naturam termini adfunt, sunt enim verba, quorum media radicalis est litera quiescens, quae, nescio quo iure, semper ו esse debere perhibetur, vti nostram sententiam ipse *Kimchius* aliique ex Iudaeis et Christianis philologi confirmant. Sed in נאָץ, אַ נאָץ, אַשְׁמאִילָה, pro אַשְׁמִיל, נָשׂוּא, אָבוּא, נ in fine בְּשִׁמְאוּרָה, הָרְכוּא, casus, ad quos alludimus, adfunt.

Pari modo ה, non nisi tamen in fine vocis, ob allegatas saepe rationes deprehenditur, quum terminus suum et sine illo agnoscat significatum ordinarium. Additur vero vocibus, quarum finis vel litera mota est vel Vocalis; si illud, tunc necessario adiicienda venit Vocalis, eaque in plurimis casibus ob gutturalem commoda (§. 49.), et ob quiescentem longa; si hoc, tunc ea ordinarie iam erit prima (per exper.). Omnes igitur casus hic excludimus, vbi vltimum ה, quacunque quiescat Vocali, ad terminum ordinarie formandum pertinet, vbi e. g. nota est foeminini generis, vel vbi in verbis הָה, tertia litera radicalis est, vel vbi particulam notat, siue ה locale est, tunc enim spectat ad determinandum significatum vocis ordinarium. Cur autem ה medio vocis minus inferatur ex eiusdem natura, quum ibi ad quietem non ducatur, facili negotio

gotio

gotio eruitur, eaque quae *Altingius* p. 328 affert exempla, id non probant, quod probare debent: quum ex pronomine tertiae personae, vnde suffixum eiusdem personae ortum trahit, ה retineatur. e. g. 2. Sam. XXIII, 6. כלהם, pro כלם, quae adeo exempla nos minus feriunt (per praec.). Hinc ea tantum ad confirmanda nostra principia profereamus, quae ה, cui praemissum est ut plurimum (—), raro (..), ob peculiare quoddam indigtandum exhibent. e. g. לכה, pro לך, reuertere. נשׁלֹיכָהּ. נְנַתְקָהּ. נְלַבְּנָהּ. הִנֵּה. אֵיכָּהּ. יִשׁוּעָתָהּ. נִצְפָּנָהּ, per non obscuram deriuationem ab הֵן, אֵיהָ ab אֵי inusitato, cuius forma constructa adhuc adest מְלֹאכְכָהּ. Nah. II. 14. Eam inter ה, quando paragogicum, ita enim eiusmodi, quod nos explicauimus, ה appellant, et quando nota foeminini generis aut radicalis litera est, differentiam ex accentuum situ grammatici adhuc obseruarunt, ut illis in locis tonus penultimam, in his vero ultimam ut plurimum afficiat syllabam. Ordo nos ducit ad signum literae י, quod eidem interdum officio tam media in dictione, quam in fine eiusdem destinatur. תִּיעֶשֶׂהּ Exod. XXV. 31. וְסָבִיב 2. Reg. VIII. 21. מִיָּאֲתִי Ef. XXXIII. 24. מְלֹאֲתִי. אֲתִי. אֲסָרִי, שִׁכְנִי, pro שִׁכֵן, שִׁכְנִי. Restaret demum ו, quod eum tamen in finem vix ac ne vix quidem termino interseritur, ut expe-

experientiam eligimus duces; ea enim exempla, quae summi nominis philologi allegant, tale quid nunquam produnt, sed, quod maxime miror, notas masorethicas spectant, quorum virorum peculiaris in exhibendis illis, quae explicationis et illustrationis causa annotarunt, mos cognitus satis perspectus est; scilicet quod literas in textu relinquunt integras, Vocalibus tamen sub illis ordinariis abiectis, in quarum locum suas, quae respondent termino in margine adscripto, substituunt Vocales. Quapropter haud leue vitium esset, ubi Vocales termino in textu additas eo casu habeas pro illis, quae ei essent propriae. Hinc in יהוה, אֶשְׁקוּטָה, מְיֹרְדֵי, נְתַתִּי, אֶתִּי, et innumeris aliis puncta subscripta non sunt illarum vocum, sub quibus conspiciuntur, sed aliarum vel in margine praesentium, vel subintellectarum. Quod in וְיַחֲתוּ אֶרֶץ בְּנֵו, quiescens in cholem idem praestet officium, non contradicit. Ita haec per accedentes literas quiescentes termino facta augmenta intelligimus, quibus ob sororium plane nexum eademque officia adiungimus ך, quod ante pronomina suffixa in verbis potissimum deprehenditur, eo fine ut illa ipsa eo magis distingui atque percipi possint, neque confundantur cum characteribus illis personarum et numeri, quae ab eadem descendunt origine; hocce vero literae signum, nec aliud selegerunt, quia 1) facillime bis pronunciari, si similis sequatur 2) si alia vero consona, sonum illius aemulari poterit

rit

SECT. II.

DE

MVTATIONIBVS CIRCA VOCALES
IN TERMINO.

§. 264.

Vocales constituunt alteram vocum partem (§. 17. Prol.). Hinc vbi tota vox mutationibus est obnoxia, Vocales quoque non respiciunt illas, sed quot generis mutationes in terminis, quod ad literas, sunt possibiles, tot, nec plures neque pauciores erunt circa Vocales. Sed quatuor eorum concipiuntur (§. 258.) scilicet 1) *Vt loco illarum Vocalium, quae ad- sunt aliae substituuntur.* 2) *Alio tantum ordine disponantur, seu transponantur.* 3) *Vt vna Vocalis abiiciatur.* 4) *Vna vel plures addantur.*

Quot generis mutationes circa Vocales in termino sint possibiles.

SCHOL. Eadem serie varias hasce mutationes Vocalium, easque rationales (§. 259.) prosequemur, qua simul occasione ad alternationem seu simplicem Vocalium mutationem, ad earum transpositionem, ad famosam illam punctorum permutationem et augmentum syllabarum in termino, accedimus.

§. 265.

Si loco vnus Vocalis alia est assumenda, tunc generatim rursus ob primarium illud Vocalium discrimen hae sunt possibiles mutationes:

Quid circa primam mutationem discrimen Vocalium praestet

1) *Loco Vocalis longae, cognata vel alia breuis.*

2) *Lo-*

- 2) Loco brevis, cognata vel alia longa.
- 3) Loco huius Vocalis longae, alia longa.
- 4) Loco huius Vocalis brevis, alia brevis.

§. 266.

Quid alterna-
tio
Vocalium.

Mutatio illa Vocalium, qua loco vnus alia assumitur, vocatur *alternatio*, quam nominamus *mutationem Vocalium simplicem*: adeoque quatuor §o praec. allegatae ad hanc sunt referendae, quibus opponemus permutationem punctorum, qua plane abiiciuntur Vocales. Quum vero rationes profuturae debeant, ob quas vna Vocalis alteri substituitur, si rationalem appellare velimus Vocalium alternationem (§. 258.), ideo ex praecedentibus doctrinis colligemus eas, additis adhuc generalibus quibusdam, quae integram nostram perficient materiam.

SCHOL. Si tuto satis hic procedere velimus, caueamus primo, necesse est, ne credamus quaedam Vocalium substitutionem esse factam, sibi nulla plane necessaria; quum ad veram rectamque formationem attendentes, hasce Vocales deprehendimus ordinarias. Dein si quaedam Vocalium alternatio actu facta sit, tunc circumspici iuxta ac diligentes in peruestigandis veris harum mutationum rationibus esse debemus, ne vel nullas vel falsas seu contradictorias allegemus.

§. 267.

Prima quaestio erit qualis?

Quaelibet Vocalis, vel longa est, vel brevis (§. 8.), adeoque vbi vna alteri venit substituenda, tunc vel longa, vel brevis. Prima igitur

tur tua cura sit, antequam actu Vocalem alteri substituis, num breuem aut longam. Si eadem syllabarum, reliquarumue circumstantiarum vbique maneret ratio, tunc alia eiusdem qualitatis ponenda esset Vocalis, pro breui, alia breuis, pro longa alia longa. Sed nec syllabarum, nec aliarum, quae accedunt, rerum eadem inuariata manet conditio, vt omni iure loco longae, breuem, et loco breuis, longam assumere cogamur, quibus varia neque ex omni parte perfecta scriptio suam addit confirmationem.

§. 268.

Non adeo difficilior ille erit labor, quo enucleamus, qualis, num longa an breuis, substituenda sit Vocalis? Totius fere intricatioris negotii cardo versatur in eo, vt iustas atque accommodatas calleamus regulas, quae accurate determinant, quatenam ex longis illis vel breuibus eligenda sit, vna enim ex illis necessario adesse debet (§. 8.).

§. 269.

Vel sola syllabarum conditio et varietas determinat ordinarie, qualis sit assumenda, quum in composita breuis, in simplici longa ordinarie sit necessaria (§. 151. schol. et 152.). Quum vero Vocales in termino accommodari debeant literis, neque minus diuersi omnino termini per diuersa signa sint distinguendi, ideo circa substitutionem huius vel illius Vocalis pro illa, quae iam actu adest, dispiciendum

Altera, quatenam?

Vnde generatim haec concipiantur.

Kochii Gram. Hebr.

P

dum

dum est, ne vlla admittatur confusio cum aliis, quae plane diuersa sunt, quaeue non satis possent agnosci, nisi quaedam in Vocalibus fiat mutatio, eaque modo alternatio. Hinc *euitanda primo confusio*, quae coniuncta est cum studio distinguendi, et *ipsarum literarum natura* plurimas confirmabunt regulas, ex quibus perspicere licet, *quaenam ex Vocalibus sint quolibet loco eligendae.*

SCHOL. Plurimarum huius generis in Vocalibus mutationum causas sat rationales in sequentibus explicabimus.

§. 270.

Quid Vocalium cognatio et quaenam sint cognatae?

In hacce mutationis Vocalium specie, quam alternationem vocamus, cognatae ut plurimum Vocales sibi substituuntur. *Cognatio vero inter Vocales longas et breues earumque praecipue signa, tunc potest praedicari, quando inter eos arctissimum est vinculum, proximiorque nexus.* Vbi vero idem vtriusque signi Vocalis sonus, aut vbi vnum trahit ortum suum ab altero, ibi proximior sane nexus concipitur. Hinc *ea Vocalium signa* omni iure dicuntur *cognata*, quae vel eiusdem plane soni sunt signa, vel quorum vnum signum oritur ab altero. Illa Vocalium signa dicuntur cognata *ob sonum*, haec *ob compositionem*: et nunc erit locus, quo illam signorum Vocalium formationem, quam in superioribus C. I. Sect. I. explicauimus, rite applicemus. Quum vero oppositio illa cognatarum Vocalium seu earum signorum huc apprine faciat, ideo ex regulis loco

loco cit. suppediatis eam hic distincte exhibimus :

Signa Voc. breu.	Voc. long. cogn.
.	, racione soni et compositionis (§. 14. §. 23. Reg. 1. §. 24. et 25.)
..	.. racione soni (§. 14. 25.)
{	· racione soni (ibid.).
	.. racione compositionis (§. 24. et 27.).
·	· racione soni (§. 14. 25.).
{	· racione soni (ibid.).
	· et · racione compositionis (§. 24. et 27.).

Hinc si pro (.) longa sit assumenda, tunc (..) et (·) sunt accommodata, et econtrario, si loco (..), signum Vocalis brevis sit substituendum, tunc modo (·), modo (.) apta censentur, tanquam signa Vocalium cognata. Si pro (·) longa adoptanda, tunc ·, et ·, tuto substitui, pro · vero, loco brevis, tam (-), quam (·) applicari possunt (§. 27.). Casus igitur tantum sunt confirmandi, in quibus omni iure loco longarum Vocalium breues, et loco harum illae eaeque cognatae veniunt substituendae, tunc haec multis statim exemplis stabiliri queunt, nosque simul magnam partem alternationis Vocalium rationalis intelligemus.

§. 271.

Quonam ordine hasce Vocalium mutationes explicabimus.

Nisi peculiaris vel literarum quarundam natura, aut euitanda confusio nos iubeat, quasdam prae aliis commodas assumere Vocales, naturalis maxime ordo ille est, vt, si loco longae substituenda fit breuis Vocalis, cognata assumatur, et contrario casu, cognata breuis (§. praec.). Iam vero, num breuis an longa Vocalis sit eligenda, diiudicandum venit ex natura et affectionibus syllabae (§. 269.). Hinc eruemus *primo illos casus, in quibus ob varietatem syllabarum earumque primariam affectionem, tonum scilicet, cognatae Vocales sibi respondent, quibus subiungemus reliquos, in quibus ob peculiare rationes minus cognatae sed heterogeneae sibi substituuntur.*

§. 272.

Casus, vbi cognatae modo Vocales sibi substituuntur,

Quaelibet syllaba requirit Vocale (§. 125.). Est autem vel simplex vel composita (§. 139.), vtraeque differunt (§. 137.), adeoque quaelibet illarum ordinarie diuersas exigit ratione temporis Vocales (§. 150.), ita, vt in syllaba composita fit breuis (§. 151. schol.), in simplici longa (§. 152.). *Simulac igitur ex syllaba composita fit simplex, tunc loco breuis, quae ordinarie adesset, substituenda esset longa, eaque, si fieri possit, cognata (§. praec.). Si ex simplici vero, composita, tunc loco longae adoptanda veniret breuis, si statum plane regularem sine tono assumamus. Sed mox per literam abiectam, aut a syllaba, ad quam antea*

tea

tea pertineret, separatam, ex composita simplex, per literam motam dein additam, ex simplici composita, fieri poterit. Casus igitur introspicimus, in quibus ob varietatem syllabarum, alternationem Vocalium intelligimus, quae, vbi inter cognatas simul est Vocales, nullis vltius rationibus ad sui confirmationem indiget. Mutationes proinde in literis factae, occasionem praebent suscipiendi mutationes in Vocalibus. Illustremus haec per exempla, vbi ex composita simplex, e. g. **מַחֲרִי**, pro **מַחֲרִי**, ex **מִנְחֲרִי**. **בַּעֵת**, pro **בַּעֵת**. ex **בַּעֵת**, pro **בַּעֵת**. **יְקוּיִם**, pro **יְקוּיִם**, ex **יְקוּיִם**, media pereunte. **יִסְכּ**, pro **יִסְכּ**, ex **יִסְכּ**, media pereunte. **זְרֵהוּן**, pro **זְרֵהוּן**, ex **זְרֵהוּן**. **חֲזוּן**, pro **חֲזוּן**, ex **חֲזוּן**.
 2) vbi ex simplici composita, a **לֵב**, cum suffixo, **לְבוּ**, sed quum ratio rursus adest, ob quam, signum literae antea ob defectum geminae pronunciationis abiectum, recurrere possit, altera scilicet syllaba, ideo ipsum illud repetendum est **לְבוּ**, et secundum data principia **לְבוּ**. **כָּלֵל**, pro **כָּלֵל**, ex **כָּלֵל**. **תָּמִים**, pro **תָּמִים**, ex **תָּם**, rad. **תָּמִים**.

Haec vera sunt de syllabis simpliciter tantum consideratis: quod si vero ad primariam illam syllabarum affectionem, tonum scilicet respicimus, tunc vbi in scriptione exprimendus est, Vocalis longa in syllaba composita, bre-

uis in simplici esse debet (§. 169.) ; adeoque si in syllaba composita, breui Vocali notata, tonus sit indicandus, tunc eius loco Vocalis longa eaque cognata ordinarie substituenda est, in syllaba simplici, Vocalis brevis ; quo rursus cessante, ea, quae ad illum exprimendum adfuerunt, abesse rursus debent (§. 168. seq.). Innumera de hisce exstant exempla, quorum nonnulla §. cit. deprehenduntur, e. g. קֹדֶשׁ, pro קֹדֶשׁ, וְשֵׁנוּ, א וְשֵׁ

§. 273.

Casus, Substituuntur tamen hisce sub circumstantiis loco earum Vocalium, quae adfunt, non in quibus heterogeneae inuicem alternant. semper cognatae, sed et heterogeneae. Eae autem sunt omnes illae Vocales, quae nec quod ad sonum, nec quod ad compositionem nexum inuicem agnoscunt, e. g. si A, pro O, E, pro U, (+) vel (-) loco ו, vel .., τ pro (·). (..) pro (τ), (-) pro saegol etc. ponuntur. In hisce casibus non sufficit, ut allegemus varias syllabarum rationes, sed praeter illas necessario alia eaque vel ex natura literarum, vel circumstantiarum aliarum, quae confusio- nem evitandam suadent, petita argumenta erunt proferenda, ex quibus rationalis earum substitutio defendi atque probari debet (§. 269.). Naturam prius quarundam literarum inuestigabimus. Gutturalium literarum difficilior formatio ex multis iam patet specimenibus, ut illa leuetur, prae omnibus Vocalibus amant primam maximae gutturis aperturam,

1) ob Gutturales.

rae, vt pro quacunque Vocali, pro diuersa syllabarum natura, mox prima longa, eiusdem mox breuis assumatur. Sic pro **ימצא, ימצא**, pro **יגאל, יגאל**, pro **אהב, אהב**, pro **קרב, קרב**, pro **שמע, שמע**, pro **ינחל, ינחל**.

Vti ob sonum eundem non diu continuandum suauitati in audiendo quoque inferuiunt, et loco vnius A, substituunt E, **האנוכי** (§. 49.). Quum etiam gutturales in fine syllabae media in dictione praesentes ament esse ab initio sequentis (§. 203.), idcirco praecedentem, a qua separantur, syllabam relinquunt simplicem, in qua vel vna ex tribus illis (-), (.), (-), deprehenditur, vel (.) aut (.), si illud, tunc schua compositum sub gutturali mediate ante Vocalem ponendum, accommodatur ad illam; si hoc, tunc Vocales (.) vel (.), conformantur signo illius Vocalis, quod sub gutturali τō schua annexum perspicitur (§. 205.). conf. exempla ibi allata, quae permultis aliis ex S. codice depromptis stipantur. Praeter hasce gutturales peculiarem quoque literarum quiescentium vim supra C. I. Sect. III. declarauimus. **א** et **ה** post quaecunque Vocalem possunt quiescere, quod tamen circa **י** et **י** secus est. Haec signa literarum, vbi post Vocalem deprehenduntur, vel praemissam habent ad quiescendum commodam, vel minus. Si illud, tunc possunt, vbi necesse est, quiescere (§. 93, §. 94.), si hoc, tunc minus quidem possunt quiescere, sed multis in locis id

Ob quiescibiles.

minus est necessarium. Quamdiu haec obtinent, tamdiu nulla mutatio Vocalium necessaria est. At vero litera quiescibilis, in statu quietis post Vocalemin minus tamen commodam praesens, actu saepius quiescere debet (per exper.). Hinc alia vix via incedere possumus, quam vbi commodas substituimus Vocales. Qua simul occasione rationalem omnino Vocalium alternationem obtinere nouimus, quando pro (-) ante י multis sane vicibus assumitur (.), et dein (..). pro (-) ante ו, ו etc. מוּחוּ, pro מוּחוּ, ex בְּיָחַד. עֵינַיִם, pro עֵינַיִם. גֵּיָא, a גֵּיָא.

Ob confusione-
nem euitanda-
dam,
variaque di-
stinguenda.

Amplissima vero altera a nobis allata mutationis atque substitutionis Vocalium heterogenerum est ratio. *Ob multa varia in vno termino distinguenda, ob euitandas cum aliis, quae diuersa sunt, confusiones, maxime heterogeneae sibi substitui possunt Vocales.* e. g. In verbis geminantibus et quiescentibus Ajin, praeformatiua in kal et niphil recipit (-), in hiphil saepe (..), sic in aliis ו, in aliis ו etc. ponuntur pro Vocalibus reliquis ordinariis; si vero ad varietatem syllabarum, atque ad omnes simul determinationes, talium praesertim terminorum, qui in multis conueniunt, in aliis tamen differunt. e. g. Verba quiescentia et geminantia Ajin, פֶּן, et פִּי, et פִּי etc. attendas, miram suauemque harmoniam magnam cum animi voluptate perspicias. Quapropter attento satis ad varias istas Vocalium mutationes

nes

nes diuersarum facile rerum characteres, per Vocales constituendi, sese offerunt. e. g. **יְמוֹת**, pro **יְמוֹת**, ex **יְמוֹת**. rad. **מוֹת**. **יְכוֹב**, pro **יְסֹב**, ex **יְסֹבֵב**, rad. **סֹבֵב**. **יְאָמַר**, pro **יְאָמַר**, ex **יְאָמַר**, rad. **אָמַר**. **יְלֵךְ**, pro **יְלֵךְ**, ex **יְלֵךְ**. Ea tandem vnus Vocalis pro altera substitutio, qua loco illius, qui sonum impurum agnoscit, adoptatur alia soni puri, non ad alternationem Vocalium cognatarum, nec ad illam mere heterogenearum pertinet, sed ex vtrisque aliquid mutuatur. Sic **מְלָכֵי**, pro **מְלָכֵי**, ex **מְלָךְ**. **זְרַעוּ** pro **זְרַעוּ**, ex **זְרַע**. Forsitan ob E impurum in vltima syllaba **מְלָךְ** aliorumque eiusdem formae terminorum, quae sonum A adhuc includit, in plurali assumitur A, atque propter syllabam simplicem (**־**), **מְלָכִים**, **כְּבָשִׁים** etc.

§. 274.

Ob vnionem plurium literarum cum vnica Vocali concipimus nonnunquam difficiliorem vocis pronunciationem, quando Vocalis, qua mediante tota illa syllaba fit sonora, eo conspicitur loco, quo minus commode distincta cuiusuis literae pronunciatio institui potest. Certam vero hic minus vbique figere pedem licet, vt absolute determinemus locum, in quo, praesertim in comprehensione plurium literarum cum vnica Vocali, commodum ponamus locum ad distinctam omnium literarum,

Altera mutationis Vocalium species.

quae non minima est perfectio, pronuntiatio-
nem. Plures quatuor literis ad vnam syllabam
non possunt referri (§. 129.), adeoque vel
quatuor, vel tres, vel duae, vel minimum vna
ad vnicam syllabam pertinent. Si quatuor
literae ad *unicam* referendae, tunc non est, ut
diu haesitemus de commodo Vocalis loco, illa
enim hunc necessario occupare debet, quo
duae ante et duae post illam formare possint
(§. 129.). Si tres, tunc illae non omnes
ante Vocalem esse queunt (ibid.), sed vel
duae ante et vna post eam, vel vna ante et
duae post Vocalem sunt constituenda. Certi
quid nihil determinari hoc in casu licet, in-
terdum enim, vbi Vocalis ita locatur, ut vna
litera sit ante ac duae post illam, vbi inuersa
interdum vice, tunc omnes commode literae
efferi possunt. Si vero duae modo literae
cum vnica Vocali sunt comprehendendae, tunc
accurate ac sine omni exceptione commodum
Vocalis locum determinare possumus, quo
duae hae literae clariori satis pronuntiatione
edi queunt, ille autem est, vbi vna litera ante
Vocalem, atque vna post illam formatur, me-
diumque tenet locum. In vnus tantum literae
cum vnica Vocali comprehensione nullum
plane orietur dubium, quum illa in Hebrae-
orum syllaba per eius ideam ante Vocalem
esse debeat (126.). Hinc vbi in vnione duarum
literarum cum vnica Vocali, ambae ante illam
sint efferendae; difficultas omnino in huius
syllabae pronuntiatione oritur, quam saepe ob
maio-

maiora incommoda declinare non valemus: vbi vero sine significatus discrimine et hancce in pronunciando difficultatem euitare, nobisque faciliorem, distinctam gratamue viam ad totius vocis sonum efferendum pandere possumus, tunc nobis ipsis deessemus, adeoque et iustas in promptu habemus rationes ad id, vt Vocalem suo loco moueamus ad illum, quo vtraeque literae suum per accuratiorem fortio-remque formationem prodere sonum queunt. Hanc vero Vocalium e sua fede motionem, appellamus *transpositionem earum*. Hinc haec altera Vocalium mutatio suis non destituitur fundamentis, sed vno alteroue in sacris confirmatur exemplo. e. g. לָהּ, pro לֵהּ, sic et אֶתָּהּ, pro אֵתָּהּ. קָשֶׁרִים, pro קֶשֶׁרִים. כְּתוּבִים, pro כֶּתוּבִים. יְהוּ, pro יֵהוּ, ex יֵהוּהּ. תְּשִׁיר, pro תֵּשִׁיר, ex תֵּשִׁירָה.

§. 275.

Sequitur tertia vocum, quoad Vocales mutatio, quae in eo consistit, vt harum plane fiat iactura. Omnis Hebraeorum vox est articulata (§. 14. Prol. et 156.), minimumque ex vnica constat syllaba. Sed vti in aliis, sic et in lingua Hebraea voces monosyllabicae mixtae sunt polysyllabicae (§. 159.), quarum syllabarum numerus aequalis est numero vocalium (§. 132.). Vox, quae plures continet syllabas, quam altera, respectu huius dicitur

Tertia vocum quoad Vocales mutatio:

Vox longior et breuior quid?

citur *longior*, haec autem *breuis*. Quae vero ex pluribus constat Vocalibus, ea maiorem syllabarum numerum agnoscit (§. 132.); hinc vox vna cum pluribus Vocalibus, *longior*, cum earum paucioribus *breuis* vocari meretur.

§. 276.

Iactura Vocalium vocem reddit breuiorem.

Quaecunque termini mutatio iacturam Vocalium inuoluit, ea ex termino pluribus constans syllabis, efficit vnum, qui per earum pauciores constituitur, ea terminum longiorem reddit breuiorem (§. praec.).

§. 277.

Quid permutatio Vocalium?

Negotium illud, quo terminus iusto longior redditur breuis, vocabimus *permutationem Vocalium*.

§. 278.

Quando ad illam prouocare licet.

Quamdiu vox non reddi debet breuior, tamdiu ad permutationem punctorum confugere non licet (§. praec.). Quamdiu vero Vocales non sunt abiiciendae, tamdiu vox non reddi debet breuior. Hinc *non prius confugas ad hanc punctorum permutationem, donec noueris, quod Vocales vel vna, aut, si possibile sit, plures, quae adsunt, possint abesse.*

§. 279.

Non temere tamen atque sine ratione.

Quum non omnes simul Vocales, tanquam altera vocum pars, a terminis separari (§. 11. et §. 17. Prol.): quum et saluo vocis significato, nec vna saepe, sed quaedam ex numero

Vo-

Vocalium tantum sub certis conditionibus ab-
iici possint (per exper.). Idcirco non teme-
re ad hancce Vocalium permutationem acce-
dere licet; et quicquid per simplicem Voca-
lium mutationem (§. 266.) efficere possu-
us, id falso et per ambages exercetur per puncto-
rum permutationem (§. praec.).

§. 280.

Vbicunque per Vocalis iacturam vox mi-
nus breuior fit, ibi omnis permutationis pun-
ctorum finis excidit, et perperam applicatur
(§. 278.). Vbi vero in eius locum vel hanc
ipsam rursus Vocalem vel aliam substituere
debes, ibi per iacturam illius Vocalis vox mi-
nus breuior redditur (§. 275.). Qua autem
Vocali abiecta tres ante vnam Vocalem literae
venirent pronunciandae, ob quod noua adii-
enda est (§. 129.), ibi vel eadem vel alia ve-
nit substituenda (per princ. excl. med.). Eo
igitur casu sine omni ratione permutatio pun-
ctorum instituitur, rectius interdum simplex
modo Vocalium mutatio (§. 266.).

Vbi scilicet
pro abiecta
Vocali aliam
substituere
deberes.

§. 281.

Quaelibet Hebraeorum syllaba incipit a
Consona (§. 134.); duae ergo, eaeque sim-
plicillimae, totidem requirunt Consonas, tertia
vero syllaba, quae post Vocalem secundae syl-
labae simplicis deprehenditur, rursus Consonam
Vocali ostendit praemissam (ibid.). Hinc si
duae simul in vno termino Vocales possint ab-
iici, tres hoc casu literae necessario ante vnam
Voca-

Hinc non nisi
vnica Vocalis
in voce poterit
abesse.

Vocalem venirent formandae, quibus noua
 faluis literis omnibus, adiicienda est Vocalis
 (§. 129.), adeoque minimum vel eadem iam
 abiecta, vel loco illius alia; quod quum ob
 inutilem atque superuacaneum laborem fieri
 non debeat (§. praec.); *Duae nunquam Vo-*
cales simul in vna voce sunt abiiciendae, E.
vbique si necessarium sit, tantum vnica. e. g.
 מֵלֶךְ, cum suffixo, מְלִכּוֹ, duabus simul ab-
 iectis, prodiret מלכו, quibus literis com-
 moda commodo loco addenda est Voca-
 lis, vel eadem vel alia, hinc post מ (§. 274.)
 adicias signum Vocalis eiusdem, quod abiecti
 מְלִכּוֹ, pro quo impuro (ׁ) (§. 16.) assumi-
 tur Vocalis purae signum (-) (§. 273.). Qui-
 nam quaeso labor, qui per vnus tantum, eius-
 que vltimae Vocalis iacturam, primaeque sim-
 plicem mutationem breuiori, atque accura-
 tiori via faciliior atque dulcior reddi potuisset,
 sic et in aliis infinitis locis.

§. 282.

In syllaba
 composita Vo-
 calis abiici
 non debet.

Si, vnica quoque Vocali abiecta, tres ante
 vnam Vocalem literae formandae essent, tunc
 illa abesse nequit (§. praec.); sed vbi in syl-
 laba composita Vocalis esset tollenda, ibi sta-
 tim tres ante vel post vnam Vocalem literae
 occurrunt (per script. Hebr.), E. *In syllaba*
composita Vocalem abiicere non licet.

§. 283.

E. in syllaba
 tantum sim-
 plici.

Si vocalis abiicienda est, tunc necessario in
 syllaba vt sit, idea illius exigit (§. 12. P. 16. P.),
 si in

si in syllaba, tunc aut in simplici, aut in composita (§. 139.), non in composita (§. pr.). Ergo in syllaba tantum simplici, eaque quae in Vocalem modo desinit, haec abiici, si necessarium sit, aliaque permittant, potest.

§. 284.

In vna eademque voce Vocalis vnica abiici, In vnica voce altera modo simpliciter mutari potest (per exper.); hinc in vnica voce mutatio atque permutatio simul concurrere possunt (§. 277. et §. 266.).

vtraque mutatio obtinere potest.

§. 285.

Quum mutatio Vocalium maximam partem Permutat. Vocalium nitatur varietate syllabarum (§. 269.); per earum vero abiectionem non raro in syllabis ante mutationem earum constituatur mutatio, praecipue illa, vt ex simplici fiat composita (per exper.). Idcirco interdu[m] in- permutatio saepe est principium, atque continet rationem simplicis Vocalium mutationis; principia autem prius concipiuntur principiatis, adeoque, si vtraque et mutatio et permutatio Vocalium in voce est suscipienda, haec, QUANDO NIMIRVM MUTATIO VOCALIVM A PERMVTATIONE PENDET, praemittenda est alteri. e. g. קוֹרֵשׁ, cum suffixo י, קוֹרֵשׁי, sublato signo (ׁ), קוֹרֵשׁי, consequens est, vt in syllaba composita, tono destituta, breuis loco longae assumatur (§. 151. et §. I.) בֵּית, cum suffixo ו, בֵּיתוֹ, sublato chireck, בֵּיתוֹ, sed ם in statu quietis (§. 92.)

Permutat. Vocalium ante mutationem earum interdum in-stituenda.

(§. 92.) actu hoc loco quiescere debet, hinc substituenda est Vocalis commoda (§. 94. et §. 273.). *בִּיתוֹ*, schua abiecto (§. 189.), et interna quiescentis literae vi per Vocale longam eamque cognatam compensata (§. 99. 102. et §. 270.), hinc prodit *בִּיתִי*.

SCHOL. Mens nostra ut minus peruertatur, omni plane iure adiecimus, *si una ab altera pendeat*; ob alia enim fundamenta mutatio Vocalium suscipi potest, antequam ad permutationem accedis. Nec vlla quoque probatione egere credimus hasce propositiones: quod interdum nuda permutatio, sine mutatione Vocalium, et haec sine illa esse possit.

§. 286.

Vbi permutatio punctorum non habeat locum.

Quaecunque Vocales abesse nequeunt, illae, quocunque vel commodo vel minus commodo ad abiiciendum loco deprehendantur, non sunt abiiciendae, ibi nec permutatio punctorum applicare poterit.

§. 287.

Vocales formales et impurae non abiiciendae.

Significatus termini saepe exigit has vel illas Vocales, ita ut hic sine illis non satis assequi aut confusio cum aliis diuersis evitari possit. Tales igitur Vocales abesse plane nequeunt. Si porro ob difficilem gutturalium pronunciationem, signa illarum bis minus immediate concurrant, vbi tamen necessarium esset; tunc altera syllaba, quae composita ordinarie est, fit simplex et loco Vocalis antea ordinarie brevis (§. 151.), iam longa est substituenda (§. 152. et §.

et §. 246. schol. 2.). Quod idem plane est in Vocali longa, quae internam quiescentis literae vim exprimit (§. 100. schol. 2.). Quum autem Vocales illae considerari possunt tanquam compensantes vel literam sequentem seu dageich forte (§. 246. schol. 2.), vel literam quiescentem (§. 102.), quae adeo abesse nequeunt, donec alterum, cuius vicem supplent, recurrat (§. 100. schol. 2.). Ideo *Vocales* hae, quae et *impurae vocantur* (§. 15. et 246. schol.), *abiici nequeunt, nec circa illas permutationem punctorum applicare licet* (§. pr.).

SCHOL. 1. Si igitur Vocalis, ad abiiciendum commoda, loco commodo deprehenditur, neque tamen non manet, tunc, nisi ad significatum pertineat, est impura, adeoque vel literam sequentem, vel quiescentem supplere possumus, quod in radicis inuestigatione non minimum est subsidium.

SCHOL. 2. Ut nunc inuestigemus rationes, ob quas vox longior, reddi debet per Vocales abiectas breuior, officii necessitas ipsiusque negotii grauitas iniungit.

§. 288.

Variae omnino sunt rationes, quae acceleratam, quaeue breuiorem suadent, imo iu-
bent termini pronunciationem. *Affectus*, qui mentem et linguam confundunt, *genius plane naturalis breuitatis celeriorisque terminorum pronunciationis studiosus*, omiſſa saepe vna Vocali, totam in compendium vocem contrahit, ita vt nihil certi in aliis praesertim, praeter

Rationes,
ob quas iactura
Vocalium
fit.

Kochii Gram. Hebr.

Q' ter

ter Hebraeam, linguis hoc de negotio praedicari liceat. Sed partim *variae affectiones, quae in termino quouis a se inuicem secerni merentur, varii generis partim deriuatiua per mutationem in radice suscipiendam* (§. 116.) formanda, id omnino *insinuare videntur, ut, neglecta modo hac, modo illa Vocali diuersa rite distinguantur, utque ea, quae per pauca fieri possent, per plura non fieri debeant.* Hinc solliciti harum rerum censores attenderunt, *quatenam Vocales pro ipsis diuersis, quae exprimendae sunt, ideis, necessariae, quatenam mutabiles, ut in formandis hisce terminis statim scire possimus, num, saluo vocis significato, terminus ille breuior reddi possit, an minus.* Quas si rite nouerimus, easque generales iamiam suppeditatas simul obseruauerimus, tunc non difficile erit, eos expedire casus, in quibus ex hac parte mutatio Vocalium seu earum plane iactura suscipitur.

SCHOL. Ad applicandam nostram punctorum permutationem non ubique necesse est, *et terminus ex aggregato syllabarum numero constat.* Occasionem quandam terminus, ex multis syllabis compositus, praebere potest, ut de earum diminutione cogitemus, sed ratio, multo minus totum fundamentum huius negotii in eo latere poterit, quum dentur multarum syllabarum termini, a quibus, ob integre seruandam ideam, nec litera nec Vocalis abesse potest, uti econtrario vox, ex duabus modo syllabis composita, vnā amittere potest Vocalem, per quam mutationem ab aliis possit distingui. Non tamen nobis ipsis contradicimus, quum ipsam Vocalium permutationem declarauimus, per

per illum actum, quo terminus iusto longior redditur brevis. Ob hasce vel illas enim res denotandas, vox bysyllabica IVSTO longior esse potest, vti alia polysyllabica suo modo dici meretur brevis. Non enim circa voces breues ad numerum tantum syllabarum, quo significatu vox simpliciter brevis est, sed ad ea, quae per illum exprimenda sunt, potius respicimus, quo altero respectu suo modo brevis est. e. g. פְּרָשִׁים, זָרָן, ex זָרָן.

§. 289.

Terminus, qui radix vocatur, eamque exprimit ideam, ex qua reliquae omnes deriuantur, vel consideratur vna cum determinationibus et affectionibus quibusdam mutabilibus, vel ita modo spectatur, vt nihil amplius contineat, quam ad primam illam ideam indicandam tantum necessarium est. Si hoc, tunc omnis plane mutatio, adeoque et permutatio punctorum concipi nequit; si autem illud, tunc, prouti radix ille vel nomen vel verbum est, varias admittit determinationes, ob quas vox illa vel longior vel breuior fieri potest, scilicet in nomine, tam quoad genus, quam numerum et statum diuersa occurrunt exprimenda; in verbo, tam coniugationes, quam tempora, et quae ratione personarum, numerique merentur secerni. Accedit alterum cuiuslibet radices officium, vt deriuatiua ex illis per varias susceptas mutationes deducantur. Licet igitur radix modo breuior, modo longior per id reddatur, ipsum tamen semel constitutum deriuatiuum tam breue rursus est, quam esse poterit.

Q 2

§. 290.

Quando vox
breuior est,
quam
esse poterit.

§. 290.

Quaenam
circa ipsum
negotium
Permut. Vo-
cal. sint
suscipienda?

zov dñe
is volu
misp
J. 1700

Variis sub relationibus vnus idemque terminus esse poterit, quae mutationem illius, et cum iactura Vocalis connexam, inferre possunt (§. praec.). Hinc antequam vllam suscipere velis huius generis mutationem ipsam prius integram tibi repraesentens vocem, eiusque cognitum tibi reddas tonum. Quia in syllaba, tono affecta, neruus totius vocis versetur, eaque alia intensione ac productione longiori efferi debeat, quam reliquae omnes (§. 163.) Ideo in syllaba, tono affecta, Vocalis abesse nequit, imo, si nulla adesset, quaedam earum adhuc adiicitur (§. 171. schol. 3.). *Integra voce perspecta, tonoque cognito, circumspicias, num quaedam mutatio tam ratione literarum, quam ratione Vocalium, suscipi debeat, et ubi talem obtinere animaduertes, quaenam habeat locum? Ponamus, te perspicere, quod vox haec, salus significatu, fieri queat breuior, tunc hancce applices doctrinam, abiiciendo in vna ex syllabis, quae tonum praecedat, Vocalem (§. 277.) eamque vnicam (§. 281.), in syllaba simplici (§. 283.), commodo loco, eommodam, quae nec ad significatum necessaria, nec impura (§. 287.); obseruatis dein illis, quae ex illa vnus Vocalis iactura, respectu reliquorum principiorum sunt necessaria.*

SCHOL. Hanc viam ex praecedentibus sponte sese offerre, quilibet, qui modo attendit, perspiciet. Non tamen omnes eandem fouent senten-

sententiam de loco, quo initium huius Vocalium iacturae fieri debeat. Quidam a tono remotissimum, proximum alii, vtrumque commodum esse nonnulli secundum certas regulas statuunt. Distincte vt hic procedamus necesse est. *Ante omnia enim certi esse debemus de eo, num terminus possit reddi breuior, quo facto, ea obseruemus, quae hō nostro declarauimus.*

§. 291.

SI DVAE NVNC ADSINT VOCALES, EX QVIBVS VNA EST ABIICIENDA, TVNC VEL VTRAEQVE SVNT TALES, VT, PER SE SPECTATAE, SALVO SIGNIFICATV, ABESSE POSSINT, VTQVE TANQVAM VOCALES PVRAE IN SYLLABIS DEPREHENDANTVR SIMPLICIBVS, VEL NON VTRAEQVE EIVSMODI SVNT, SED VNA EX ILLIS HOS MODO OMNES AGNOSCIT CHARACTERES: vnum enim ex hisce membris eo casu necessarium est, vbi vocem reddere velimus breuiorem, alias enim, ob nostra iam praemissa principia, nulla plane Vocalis posset abiici. Vbi *vltimum obtinet*, scil. vt vna ex duabus Vocalibus tantum ad abiiciendum sit commoda, ideo, quia altera vel ad significatum seruandum est necessaria, vel Vocalis impura in syllaba simplici, vel pura in syllaba composita est, *ibi illa, in quacunque sit ante tonum syllaba, num proxima an remotiori, tollitur.* Si vero primum, vt scilicet duae adsint Vocales, quarum vna abiicienda est, quarum vero quaelibet, per se

Casus illi, qui in Vocalis cuiusdam iactura occurrere possunt.

considerata, abesse possit, tunc accuratiori eos casus studio perlustrare iuuat. Quia duae Vocales a nobis iam assumuntur, e quarum numero vna abiici debet: vox minimum ex tribus composita syllabis esse debet, cuius vltima tono fit affecta (§. praec.), ambae vero praecedentes, simplices (§. 283.). Iam nouimus, quod omnes radices, quodue omnia semel constituta deriuatiua sine accedentibus aliis determinationibus considerata terminentur litera, eaque vel mota vel quiescenti (§. 139.), in hisce, qua talibus, nulla fit mutatio (§. praec.). Quodsi, more Hebraeis consueto (§. 107.) accedant termino incrementa ad exprimendas varias affectiones vel syllabica, id est, quae a litera incipiunt et Vocalem ostendunt sequentem, vel asyllabica seu talia, quae Vocalem primo loco, literae, si quae sequi debeat, praemissam, habent, tunc utriusque generis augmentum annecti debet Vocibus illis in literam desinentibus. Assumamus primo, quod voci, simpliciter spectatae, cuius vltima litera est quiescens, annectatur incrementum syllabicum, tunc ea ob insensibilem fere quiescentis sonum, quae in medio vocis post Vocalem deprehenditur, vel actu ad quietem ducitur, vel vti lenissimi soni litera, abiicitur, vel sensibilibior aut per cognatam, aut per eius duplicationem redditur. Quodcunque ex hisce membris assumas, nec unquam tamen casus, quem nos elegimus, sese sistet, id est, nunquam duae Vocales aequae ad abiiciendum

com-

commodae aderunt. Si vero incrementum syllabicum addatur termino, in literam motam desinenti, tunc syllaba illa, in medio iam posita, semper manebit composita, per consequens is rursus casus euenire nequit, sed eae mutationes, quae suscipi debent, ex praecedentibus resoluuntur. Propter nullum igitur incrementum syllabicum difficiliorem hancce viam adire cogimur. Hinc remanent incrementa asyllabica, a Vocali scilicet inchoantia, quaeue termino in literam desinenti iunguntur. Quum nulla syllaba incipiat a Vocali (§. 134.), idcirco vltima vocis litera separatur a sua Vocali, ob quam agendi rationem, syllaba illa, a qua separata est litera, certo fit simplex, ac in meram desinit Vocalem. Si in hac igitur syllaba simplici sit Vocalis, quae ad significatum nihil confert, si syllaba iterum simplex hancce praecedat, in qua itidem nulla Vocalis formalis, aut impura; tunc casus, a nobis confirmatus, adest, et nunc licet determinare, quam ex illis duabus primum respicere debemus Vocalem. Quum scilicet vltima litera per incrementum asyllabicum seu a Vocali incipiens a praecedenti syllaba separata sit, ideo, si litera haec mota fuerit, ex composita fit simplex (§. 137.), per quam syllabarum varietatem confusio fieri solet, quando scilicet Vocalis breuis antea in illa syllaba composita, nunc in simpliciprehenditur; hinc ad vltimam hancce omni iure attenti sumus Vocalem, quae, ubi breuis, vel in longam eleuatur,

tur, priori sublata, vel priori seruata, plane abiicitur: Vbi vero longa Vocalis est in syllaba, a qua litera est separata, quod facile fieri potest, partim ob expressum in syllaba composita per Vocalem longam tonum, partim ob vltimam literam quiescentem, tunc in hac syllaba simplici nulla est confusio (§. 152.), quapropter ad praecedentem progredimur Vocalem, quae ob significatum aliaque vel necessaria est, vel minus. Si vtraeque Vocales sunt necessariae, tunc nulla plane institui potest permutatio punctorum, quam tamen ubique supponimus, vt inde necessario vna abesse debeat, adeoque, vbi in prima syllaba, licet simplici, Vocalis abiici non possit, tunc priorem nostrum habemus casum, et haec altera cessat; vbi vero, saluis reliquis omnibus, Vocalis, prima in syllaba, tolli poterit, tunc actu quoque abiicitur.

SCHOL. Sic omnia paucis comprehendimus, nec vllum adhuc exemplum, quorum tamen infinita comparauimus, in contrarium deprehendimus. Exempla de illo casu, vbi vnica modo Vocalis est abiicienda. e. g. קָרָר, in statu constructo, vbi cum alia adhuc dictione, celerrimo cursu pronuntiatur, quaedam cum hocce termino mutatio eaque modo in Vocalibus instituenda est; omnes enim literae radicales sunt ad ideam, quae in statu constructo manet, necessariae; per adiectas literas seruiles aut alia incrementa mutatio non fit, quia praeter statum constructum nulla alia hoc in nomine determinatio esse debet. Sed nec illa Vocalium mutatio hic applicare poterit,

rit, qua loco vnus assumitur alia vel cognata vel heterogenea. In prima enim simplici non breuis cognata esse potest (§. 152.), in altera quidem syllaba Vocalis breuis loco longae assumi posset, sed tunc confunderetur cum verbo, nec transpositio Vocalium hic locum habet, quum eae, quae adsunt, loco maxime commodo deprehenduntur (§. 274.). Non augmentum per Vocales, quod in praecedentibus reiecimus. Nulla igitur remanet mutatio, quam nostra punctorum permutatio (§. 264. et §. 277.): quapropter ea praestitimus, quae primo loco duximus necessaria (§. 290.). Haec mutationis Vocalium species requirit, vt abiiciatur Vocalis, eaque vnica (§. 281.); quaenam hoc loco, non diu haesitabimus, altera in syllaba composita abesse nequit (§. 282.). E. prima **רַבֵּר**, litera vero mediate ante Vocalem schua recipit (§. 192.), hinc **רַבֵּר**, sed, quum tonus ob arctiorem duarum vocum nexum, ad vltimam transeat, sede sua e priori relicta (§. 177.), ideo loco Vocalis longae in syllaba composita, tono destituta, succedit cognata breuis (§. 178. 270. et 272.) **רַבֵּר**. Hac ratione in aliis, suo tamen modo, procedere debemus, quae ad confirmanda modo nostra principia nude proponemus. **הוּעֵבֵר**, in statu constr. pro **ה**, vt infra demonstrabimus, omni iure assumitur **ה**, et ob eandem rationem loco (**ה**) succedit (**ה**), sed praeter hanc mutationem, et nostra Vocalium permutatio applicari debet, id quod facillimo modo poterimus ostendere: vtraeque syllabae sunt simplices, sed in nominibus **ה**, ad significatum et formam pertinet, adeoque manet, (**ה**) iuxta praec. abiecto. **הוּעֵבֵר**, sed gutturalis, ad sequentem rela-

ta syllabam, mediate occurrit ante Vocalem (f. 204. et 103.), schua insuper composito (f. 198. et 200.), eoque (-) (f. 205.), notato. Hinc תועבת. Porro, קרשו pro

קטליו, ex קרשו, a קרש.

חרוליו, ex קוטל, pro קטליו,

נדובים, ex חרול, pro חרוליו,

חסורו, ex נדוב, pro נדובים,

חסורו. In terminis, qui augmentum syllabicum receperunt. משיתם, מצאתם,

נפשכם. 2) Exempla de iis, vbi ambae Vocales ad abiiciendum sunt commodae. מלכו, et מלכו, pro

מלכו, ex מלך, sic רכבו, נפשו, רכבו,

קטלה, זרעו. In quibus vltima brevis abiecta. Nunc tot et plures adsunt, vbi prima abiecta, altera brevis in longam eleuatur,

licet vna aequae ac altera ad abiiciendum comoda. וקרה, דרכיה, דברים,

שחקים, חפציה, אסמיה, עצתי.

Quae Vocalium mox post hanc doctrinam sequetur mutatio, accurate decidet casus, quae cum chireck, aliisque Vocalibus, ob concurrentem, vnde deriuant, schuaim, considerari merentur. Addemus tantum ipsas a Grammaticis et Philologis institutas de iactura Vocalium quarundam obseruationes, quae eo tendunt, vt pro ipsius termini natura statim aut probabiliter saltem cognoscere possimus, quae nam Vocales abesse, quae nam vero ad seruandum significatum adesse debeant.

§. 292.

Non nisi in syllaba simplici Vocales, si quae sint abiiciendae, poterunt tolli (§. 283.). Illae simul syllabae, in quibus Vocalium iactura esse debet, tono praemissae, ut sint necesse est (§. 290.). In syllabis simplicibus, sine tono spectatis, ordinarie Vocales longae esse debent (§. 154.). Quodsi igitur Vocales breves, quaecunque demum sint, deprehendantur in syllabis, illarum vna, secundum data nostra principia abesse potest, quatenam vero, num prior, an posterior, illud ex praecedentibus diiudicare licet, quemadmodum ipse termini significatus haud minimum confert ad determinandum locum, quo abicienda est Vocalis brevis.

Vocales breves abesse possunt.

SCHOL. Reliquae praeter (-) et (··), ibi vix occurrent, ut vnacum alia breui in syllabis sint simplicibus. In vocibus tantum penacutis, ad formam מֶלֶךְ et בֵּית hi casus possunt obuenire..

§. 293.

Alia longe ratio est, ubi ad Vocales longas respicimus, quae in syllabis ad abiiciendum commodis (§. 291.) praesentes, non omnes statim tolli possunt. Pro diuerso scilicet termini significatu, quatenus vel nomen vel verbum est, modo hae, moda aliae Vocales sunt necessariae, sine quibus nec ipsa forma, nec alii characteres poterunt cognosci. Hinc, quamdiu tales Vocales in syllaba ad abiiciendum com-
moda

Quatenam ex Vocalibus longis abesse possint.

moda perspiciuntur, tamdiu manent (§. 279. et 287.). Si Vocales, quarum signa sunt (·), (̄) et (̇), in nominibus deprehendantur loco, ad abiiciendum commodo, tunc quia, iis abiectis, omnia, per quae speciatim ab aliis discernantur, simul perirent, seu forma vocis interiret, ideo necessariae sunt, neque, quamdiu sunt Vocales formales, abiici queunt. In verbis (·) et (̇) praesertim, tanquam characteres quarundam affectionum, applicantur, hinc eandem vim, quam paulo ante dicta Vocales, exercent, sunt scilicet constantes. At (̄) in hisce nihil speciatim determinat, adeoque loco, ad abiiciendum commodo, praesens, vigentibus ita rationibus, salvis reliquis omnibus abiici potest. Vocales vero, quarum signa sunt (·) et (..), nisi sint impurae, inconstantes, variarumque mutationum capaces, quae, prout necessitas aut aliae rationes suadent, in nominibus quam verbis ut plurimum tolli poterunt. Ipsorum exemplorum praesentia de iusto agendi modo ubique multo certiores nos reddit, neque vagae nimis ac exceptionibus multis stipatae quorundam grammaticorum regulae sufficiunt, aut longa egent demonstratione: Generales nostras non minus ac speciales regulas datis ubique casibus haud infelici applicare possumus successu, quas in dies, Deo auspice, magis determinatas reddere allaborabimus.

SCHOL. Sic faciliori demonstratione possemus afferere, quod in monosyllabicis (..), ob incre-

cre-

crementum raro abfit. Porro alteram gram-
maticorum regulam, si schua mobile (...) praee-
cesserit, manet; quam, vti paulo altioris in-
daginis subiungemus demonstrationem. Vo-
cales non sunt sine ratione abiiciendae (§. 279.),
id autem maximam partem est, vbi illa sub-
lata, eadem vel alia venit substituenda
(§. 280.). Quando autem, abiecto (...), tres
ante vnam Vocale literae occurrerent, tunc
nova adicienda esset Vocalis (§. 129.), hinc
(...) eo casu manere debet (§. 282.). Sed si
(:) mobile, aut schua compositum in eius lo-
cum sub gutturalibus (§. 202.) טו̄ (...) praee-
cedat, tunc abiecto (...), necessario tres ante
vnam Vocale literae venirent (§. 194.). E-
si (...) schua mobile praecesserit, manet. e. g.
אֲשֵׁרִים. וְקָנִים. הַצִּירוֹתָיו. הַצִּירוֹתָיו.

Non tamen generaliore velimus regulam,
ac si nunquam Vocalis abiiciatur ibi, vbi no-
ua dein addenda est; si enim *longe alia, alio-
que simul loco ponatur commoda*, tunc, *et varia
in vicem distinguantur*, modus hicce adiciendi
Vocalem novam omnino accommodatus aequae
ac rationalis est, cum hac restrictione volu-
mus vt intelligatur §. 280., ne contradictionis
rei fiamus: quam terminorum ratione Voca-
lium mutationem, pluribus nunc prosequemur.

§. 294.

Termini ea omnia exprimere debent, quae
in ideis varia distingui merentur (§. 7. Prol.),
non raro quaedam, quae ideae accesserunt,
determinationes ita in terminis exprimuntur,
vt eis quaedam vel literae vel vocales vel
vtraeque annectantur (§. 107.). Vbi modo
per literam quaedam voci fit accessio, ibi nec
ma-

Literae
vocem non
reddunt bre-
uiorem.

iorem syllabarum numerum recipit, nec ipsa vox longior euadit (§. 131. et 275.), ubi vero per Vocalem, tunc crescit syllabarum numerus, ac cum eo ipse terminus (ibid.).

§. 295.

Quid
augmentum
vocis
per Vocales.

Quemadmodum illum actum, quo vox iusto longior redditur breuior, vocauimus permutationem punctorum Vocalium; ita inuersa vice, negotium, quo vox iusto breuior redditur longior, appellabimus, *augmentum vocis per vocales.*

§. 296.

Verfatur tantum
circa Vocales.

Per quodcunque vox plane nullum syllabarum augmentum recipit, per idem illud nunquam fit longior, id nostram hic non meretur attentionem (§. praec.). Per solas vero literas, sine vocali additas, numerus syllabarum minus augetur (§. 107.). *Nostra hinc unica erit opera, ut inquiramus circa Vocales, num adiciendae sint, quasnam ob rationes, et quanam?*

SCHOL. Quum Vocalium discrimen praecipuum attendi mereatur, quando illae sunt applicandae, ideo his omnibus in casibus necessarium est, ut certo sciamus, *qualis, num breuis an longa, et quanam ex illis.*

§. 297.

Quando vox
non fit
iusto breuior.

Quamdiu vox non est iusto breuior, tamdiu nulla ratio adest, ob quam reddatur longior, tamdiu nullum est augmentum punctorum vocalium

calium necessarium (§. 295.). Quando autem omnia, quae hoc in termino exprimenda sunt, actu exhibentur, quando ipsius dein termini sonus, isque satis distinctus atque legitimus, ex iis, quae in scriptione perspiciuntur, formari possit, tunc non iusto est breuior. His omnibus igitur integris, non est, ut amplius aliquid addamus, vllumque syllabarum ipsiusque vocis augmentum instituamus.

§. 298.

Simulac vero vel ea, quae per accedens quoddam incrementum syllabicum indigitanda erant, non sunt expressa, vel nullus aut saltem inconditus, aut non satis adaequatus sonus ex iis, quae in scriptione deprehenduntur, formari queat, quibus non nisi per adiectas quasdam vocales occurrere possumus, tunc vox omnino iusto breuior est, quae per huius generis mutationes fieri debet longior (§. praec. et 295.).

Quando iusto breuior.

SCHOL. Misso iam priori vocem augendi modo, alterum assumimus declarandum, quando nimirum sine hocce subsidio vel plane nullus, aut inconditus vel non legitimus certa ob impedimenta termino tribui potest sonus.

§. 299.

Non vna adest ratio, sub quam tres ante unicum vocalem literae occurrere possunt, interdum enim per unicum modo abiectam vocalem, interdum per unicum modo additum praeformatiuum aut praefixum id effici poterit;

Ob tres literas ante unicum Vocalem.

rit; illo casu, quando ad vnicam syllabam simplicem plures vna literae pertinent: hoc vero, quando litera vocis prima iam mediate est ante vocalem, cui adhuc vna sine vocali accedit. *Tres ante vnam Vocalem literae pronunciari nequeunt (§. 129.), adeoque, si non plane nullus, tamen inconditus termino conciliatur sonus (per exper.), qui per adiectam vocalem (§. 12. Prol.) distinctus redditur, per quod syllabae vnae voce augentur (§. 295.).* Causa causae est etiam causa causati; hinc *consequens nonnunquam de eo, quod vocalis sit sublata, esse poterit, instituendum nunc vocis augmentum, ad quod literae, quae sine vocali termino accedunt, itidem praebere occasionem possunt.*

SCHOL. I. e. g. **קְרִי**, in statu constr. vi infra declarabimus, non opus est amplius **טוּ מ**, nec vt differentia constituatur inter absolutum statum et constructum, (**ט**) tollitur, hinc **קְרִי קָה** cum praefixo **בְּ** **בְּקָה** etc. quorum exemplorum numerus ingens omnino est.

SCHOL. 2. Possit quis rursus obiicere, quod perperam tunc abiiceretur vocalis, vbi alia rursus addatur. Id verum esse concedimus, *ubi ad voces modo breuiores respicimus, ibi enim ne minimum quid, respectu syllabarum numeri, periret. Hoc sensu idem asseruimus §. 280. Iam vero ubi discrimen quoddam per alicuius termini mutationem velimus constituere, tunc illa saepius hac ratione potest suscipi. Et modo quaedam tollatur focalis; ALIAQVE, ALIO LOCO addatur, per id vltimum ne-*
go.

gotium hocce sese distinguit a simplici illa vocalis mutatione: non enim in hisce casibus loco illius, quae iam adest, substituitur alia vocalis, sed vna plane tollitur; ob quam vocalis iacturam vox iusto fit breuior, quia literis praesentibus non omnibus tribui potest sonus conueniens: hinc alia demum alio loco adiiicitur vocalis, et vox haec distinguitur ab eadem, sub forma priori spectata, id quod primo necessarium erat, dein et omnibus literis aequae ac vocalibus suis constat sonus. Hic verus huius negotii est sensus.

§. 300.

Vt tres ante vnicam Vocalem literae pronuntiari nequeant, id ex natura illarum (§. 12. Prol.), et, more Hebraeis, consueto diiudicandum venit (§. 129.): vtrique facile occurrere possumus, per adiectam modo vocalem. *Qualis sit addenda; id locus, quo adponenda est, determinabit, quaenam vero eligenda, id ex eo, quod indicare debet, patebit.*

Vnde
diiudicandum
qualis et quae-
nam
sit addenda.

§. 301.

Tribus literis ante vnicam vocalem praesentibus, vltima, quae immediate ante vocalem deprehenditur ad illam pertinet (per scr. Hebr.); hinc duabus tantum literis addenda est vocalis. Vbi arbitrio nostro relinquatur, quemnam eligere velimus locum, procul omnino dubio commodum praefereamus incommodo, is vero est commodus, quo literae, quae per vocalem sunt sonorae (§. 12. Prol.), suum distincte sonum edere possunt, sed vbi

Kochii Gram. Hebr. R dua-

Vocalis
medium occu-
pet inter li-
teras locum.

duabus modo literis addenda est vocalis, ibi is est locus maxime commodus, quo vocalis medium inter literas occupat locum (§. 274.). Hunc igitur omnibus reliquis praeferimus, quando integrum nobis est, quemcunque, qui nobis arridet, locum eligendi.

§. 302.

Adaeoque vocalis adiacenda brevis.

Literae ante Vocalem sunt literae motae (§. 95.), hinc tres ante Vocalem literae, quales, sunt omnes motae. Vbi igitur vocalis medium inter hasce literas motas, quales, occupare debet locum, tunc *syllabae compositae addenda est Vocalis (§. 137.), ac, tunc absente, vocalis brevis (§. 151. schol.).* Vocalis igitur hoc casu est addenda, eaque brevis.

§. 303.

Quaenam?

Tres ante vnicam vocalem literae vel ob ablatam vocalem ex syllaba simplici duabus literis constanti, vel ob accedentem literam termino, cuius prima litera iam mediate ante vocalem erat, veniunt (§. 299.). Vocalis brevis adiacenda est, ita, vt inter primam et secundam literam medium occupet locum (§. praec. et 301.), alio igitur plane ab illo, vnde prius erat (§. 299. schol. I.), eoque, vbi antea nulla deprehendebatur. Hinc *talis ex breuibus est eligenda, ex qua perspicere possumus, quod antea nulla adfuerit, quae simul satis sit accommodata literis.* Sed vocales A, E, O, abesse et adesse poterunt, ideo, illis simpliciter retentis, dubii plane esse-
num

pro בענוק, prius בענוק, pro quo בענוק.
 pro לחלו, לחלו, in cuius locum לחלו.
 לארנה, לארנה, et לארנה. Exem-
 pla, vbi sub gutturali addenda noua vocalis,
 quae, sublato schua, iam adest commoda et
 נארבה, נארבה, pro quo sub א נארבה.
 פעלה, pro פעלה.

§. 304.

Duabus saepe
 ante vnam vo-
 calem
 literis addenda
 est vocalis.

Duae eadem numero literae bis simul cum
 vnica vocali pronunciari nequeunt, inter eas
 semper sonus vocalis cuiusdam celerrime in-
 terponendus est (§. 35.), licet in scriptione ob-
 concisam se exprimendi rationem nullum vbi-
 que vocalis signum adstet. Sic duae eiusdem or-
 gani literae praesertim in eo proximae, bis
 ante vocalem se immediate excipientes, difficil-
 lime formari possunt (ibid.). Si vero inter
 eas vocalis eaque commoda inseritur, tunc
 facilius, adeoque aptius fit pronunciatio. Non
 est igitur, vt mireris, cur ו, quando praepri-
 mis ante affines במה, quas vel immediate,
 vel mediate sequitur vocalis, addatur com-
 moda, ob syllabam simplicem longa, vocalis U,
 cuius punctum diacriticon signo illius imprimi
 potest (§. 28.). e. g. וְרָשִׁים וּבֵין וּמְאֹסֵתִי

§. 305.

Ob tonum re-
 tractum
 addenda vo-
 calis.

Saluo interdum significato, vocalis quae-
 dam abesse poterit, quae tamen ob alium re-
 spectum manere, aut, si iam fit abiecta, rursus
 addi

addi debet. Tonus nimirum ordinarie est in vltima, ob varietatem non minus, quam singularem emphasin retrahitur, vt ad penultimam, eamque, quae ante abiectam vocalem talis erat, ac de qua nudum tantum vestigium in litera restat, redeat. Quum tonus sit affectio syllabae (§. 163.), idcirco in syllaba vt deprehendatur necesse est; sed litera sola eam non perficit (§. 133.), sed cum vocali combinata (§. 125.), quapropter literae huic necessario addenda est vocalis: *si eodem loco antea quaedam iam adfuerit, idem redit; si vero nulla, tunc ea assumatur, quae sponte se in pronunciando offert.* e.g. **יְפָרְצוּ**, pro **יִפְרָצוּ**.
יִמְצְאוּ, pro **יִמְצְאוּ**.
יִמְצְאוּ, pro **יִמְצְאוּ**.
יִמְצְאוּ, pro **יִמְצְאוּ**.

SCHOL. I. Praecipuae illae particulae, quae terminis praefiguntur, sunt hae **וְכֹלֵב**. Si illa litera, cui immediate praemittuntur, vocalem statim secum habeat coniunctam, tunc, sti literae mediate ante vocalem, schua recipiunt. Sed vbi tonus ad hancce accedit Vocalem, qui protrahendam illam iniungit, tunc haec praefixa non eo sensibili modo exprimuntur, vt, prouti decet, distinguantur. Hinc adiicitur vocalis, eaque saepius ordine prima, ob syllabam simplicem longa, vt, grata varietate, media syllaba intendatur, prima et vltima, si qua adest, eadem soni intensione et productione prolatis. e.g. **הַלֵּב וְרֵשׁוֹן**. **וְרֵב וְרֵב**. **וְרֵב וְרֵב**.
קַח וְרֵב. **קַח וְרֵב**. **קַח וְרֵב**.
קַח וְרֵב. **קַח וְרֵב**. **קַח וְרֵב**.

SCHOL. 2. Haec fere erunt, quae de qualibet mutationis vocalium specie, sigillatim considerata, hacce in sectione differere constituimus. Nemo in euoluendis sacris literis tam hospes erit, qui ignoraret, quod in vno termino composita varii generis mutatio locum haberet. Si tam in literis, quam vocalibus simul mutationes sunt instituendae, tunc, quia ab illarum mutatione, et harum maximam partem pendeat (§. 260. sqq.) ea, quae circa literas occurrunt mutanda, prius expediamus, necesse est, quam ad mutationes vocalium progredimur. Quum pro ipsis terminis diuersis, pro variis in hisce rursus distinguendis, varii generis mutationes et in vocalibus suscipiuntur. Hinc tam in nominibus, quam verbis determinabimus speciatim, quatenam hoc, quatenam alio casu mutationes actu fieri debeant. Hacce simul doctrina plane incomparabili, multaque attentione digna coronidem imponimus parti horum fundamentorum generali, eadem premo vestigia in explicanda altera parte specialiori.

GRAM.

GRAMMATICES HEBRAEAE

PARS II.

DE EIS, QVAE CIRCA HE-
BRAEORVM TERMINOS, QVATE-
NVS AD EORVM SIGNIFICATVM RE-
SPICITVR, NOTARI MERENTVR

SEV

DE PARTIBVS ORATIONIS.

CAP. I.

DE NOMINIBVS.

§. 306.

Mentis nostrae mutationes conformantur
rebus illis, extra nos positis, in mundo
diuersis. Hae variae igitur res sunt obiecta
perceptionum, cogitationum ac idearum no-
strarum. *Quot diuersae ipsarum rerum clas-
ses, tot et idearum dantur, Termini signifi-
care modo debent ideas* (§. 7.), hasce per
illos exprimimus, et series plurium talium ter-
minorum, qui iudicia nostra inter se connexa
seu ideas illarum rerum, quas percepimus, ex-
primunt, audit *Oratio.*

Qua via
hancce gene-
ratim doctri-
nam decla-
rabimus.

Quid oratio.

§. 307.

*Quot igitur diuersae idearum species, seu
classes, tot sunt terminorum, nec plures, neque
pauciores : et quum oratio ex iis tantum con-*

Quot rerum,
et idearum
classes tot ter-
minorum.

R 4

stet ;

